

VISOKA ŠOLA ZA VARSTVO OKOLJA

DIPLOMSKO DELO

**EKOLOŠKA PRIDELAVA HRANE IN MOŽNOSTI ZA NJENO
POVEČANJE V IZBRANIH OBČINAH SAVINJSKE REGIJE**

AMADEJA OBŠTETER PRIVOŠNIK

VELENJE, 2016

VISOKA ŠOLA ZA VARSTVO OKOLJA

DIPLOMSKO DELO

**EKOLOŠKA PRIDELAVA HRANE IN MOŽNOSTI ZA NJENO
POVEČANJE V IZBRANIH OBČINAH SAVINJSKE REGIJE**

AMADEJA OBŠTETER PRIVOŠNIK

Varstvo okolja in ekotehnologije

Mentor:izr. prof. dr. Andrej Simončič

VELENJE, 2016

Številka: 726-16/2015-5
Datum: 17. 10. 2016

Na podlagi Diplomskega reda izdajam naslednji

SKLEP O DIPLOMSKEM DELU

Študentka Visoke šole za varstvo okolja **Amadeja Obšteter Privošnik** lahko izdela diplomsko delo z naslovom v slovenskem jeziku:

Ekološka pridelava hrane in možnosti za njeno povečanje v izbranih občinah Savinjske regije.

Naslov diplomskega dela v angleškem jeziku:

Organic food production in chosen municipalities of Savinjska region and possibility of its increase.

Mentor: **izr. prof. dr. Andrej Simončič.**

Diplomsko delo mora biti izdelano v skladu z Diplomskim redom VŠVO.

Pouk o pravnem sredstvu: zoper ta sklep je dovoljena pritožba na Senat VŠVO v roku 8 delovnih dni od prejema sklepa.

Izr. prof. dr. Boštjan Pokorny
dekan

Visoka šola za varstvo okolja

Trg mladosti 7 | 3320 Velenje

t: 03 898 64 10 | f: 03 89864 13 | e: info@vsvo.si

www.vsvo.si

Izjava o avtorstvu

Podpisana Amadeja Obšteter Privošnik, vpisna številka 34120029, študentka visokošolskega strokovnega študijskega programa Varstvo okolja in ekotehnologije, sem avtorica diplomskega dela z naslovom Ekološka pridelava hrane in možnosti za njeno povečanje v izbranih občinah Savinjske regije, ki sem ga izdelala pod mentorstvom izr. prof. dr. Andreja Simončiča.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo moje avtorsko delo, torej rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- oddano delo ni bilo predloženo za pridobitev drugih strokovnih nazivov v Sloveniji ali tujini;
- so dela in mnenja drugih avtorjev, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu z navodili VŠVO;
- so vsa dela in mnenja drugih avtorjev navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu z navodili VŠVO;
- se zavedam, da je plagiatorstvo kaznivo dejanje;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in moj status na VŠVO;
- je diplomsko delo jezikovno korektno in da je delo lektoriral Žiga Oset, mag.
- dovoljujem objavo diplomskega dela v elektronski obliki na spletni strani VŠVO;
- sta tiskana in elektronska verzija oddanega dela identični.

Datum: ____ . ____ . _____

Podpis avtorice: _____

Zahvala

Na začetku bi se želela zahvaliti svojemu mentorju,izr. prof. dr. Andreju Simončiču za strokovno svetovanje in pomoč pri nastajanju diplomskega dela.

Prav tako se zahvaljujem Inštitutu KON-CERT Maribor za posredovanje podatkov o ekoloških kmetijah ter vsem ekološkim kmetijam, ki so sodelovale v raziskavi, saj brez njih izdelava diplomskega dela ne bi bila mogoča.

Iskreno se zahvaljujem mami in očetu, ki sta mi vsa leta šolanja stala ob strani, me podpirala in nesebično pomagala.

Iz srca hvala tudi tebi, Jernej, za ves optimizem, spodbude in pomoč.

IZVLEČEK IN KLJUČNE BESEDE

V okviru diplomskega dela je bila izvedena raziskava glede ekološke pridelave hrane v sedmih občinah Savinjske regije. V raziskavi smo primerjali razmere med občinami Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki na eni ter občinami Vitanje, Zreče, Dobrna in Slovenske Konjice na drugi strani. Cilj diplomske naloge je bil ugotoviti splošne značilnosti ekoloških kmetij v preučevanem območju, njihovo pridelovalno usmeritev ter razvojno naravnost in primerjati območja med seboj.

S pomočjo raziskave je bilo ugotovljeno, da so kmetije na splošno starejše na območju občin Vitanje, Zreče, Dobrna ter Slovenske Konjice, medtem ko so se kmetije na območju občin Velenje, Šoštanj ter Šmartno ob Paki v povprečju prej vključile v ekološko kontrolo in pridobile certifikat. Anketirani so se za ekološko kmetovanje odločili zaradi nadaljevanja dela na kmetiji, ekološke ozaveščenosti ter zaradi želje po zdravi prehrani in okolju. Največ anketiranih ekoloških kmetij v vseh občinah, ki so bile vključene v raziskavo, je živinorejskih; drugi največji delež predstavljajo mešane kmetije. Večina pridelkov je namenjena lastni uporabi; največ se proda mesa, živih živali ter jajc. Pridelke najpogosteje prodajajo preko zadrug, neposredno na kmetiji oz. na tržnicah. Večinski delež dohodka kmetije pridobijo izven kmetijskih virov dohodka, kot so službe in pokojnine; največji delež dohodka iz kmetijske dejavnosti pridobijo s prodajo pridelkov ter subvencijami. Malo anketiranih ekoloških kmetij svoje pridelke ne gnoji; večina jih v ta namen uporablja gnojevko in gnojnico ter hlevski gnoj. Najbolj priljubljeni načini oz. ukrepi za zatiranje škodljivcev so kolobarjenje, agrotehnični ukrepi ter sejanje več vrst rastlin, ki zmanjšujejo pojav škodljivcev. Kot najbolj problematične agrotehnične ovire so bile največkrat izpostavljeni pridelovalni pogoji ter pomanjkanje kmetijske zemlje, kar še posebej velja na območju občin Vitanje, Zreče, Dobrna ter Slovenske Konjice. Največ anketiranih ekoloških kmetij pridobiva pomembne informacije s področja ekološke pridelave v okviru svetovalne službe pri KGZS ter v okviru združenj ekoloških pridelovalcev. V primerjavi z občinami Velenje, Šoštanj ter Šmartno ob Paki anketirane kmetije na območju občin Vitanje, Zreče, Dobrna ter Slovenske Konjice bolj pogrešajo strokovna izobraževanja s področja ekološke pridelave. Glede stranskih učinkov uporabe pridelkov, pridelanih v okviru konvencionalne ali integrirane pridelave, večina anketiranih v vseh občinah, ki so bile vključene v raziskavo meni, da so stranski vplivi nevšečni in ogromni. Kot najpomembnejši negativni vplivi so bili izpostavljeni vplivi na zdravje ljudi, najmanj izpostavljeni pa vplivi na podzemno in pitno vodo. Na vprašanje glede prihodnosti njihovih kmetij je največ anketiranih odgovorilo, da bo kmetija najverjetneje ostala v okviru sedanjega obsega in dejavnosti oz. da bodo povečali pridelavo ali vpeljali nove kmetijske dejavnosti. 11 % anketiranih je imelo nejasno vizijo glede prihodnosti kmetije; od tega je bil večji delež anketiranih z nejasno vizijo na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče, Slovenske Konjice.

Ključne besede: ekološko kmetijstvo, ekološki pridelovalci, Savinjska regija.

ABSTRACT AND KEYWORDS

In the context of the thesis, a survey was carried out regarding organic food production in the seven municipalities of Savinjska region. The study compared conditions between municipalities Velenje, Šoštanj and Šmartno ob Paki and municipalities Vitanje, Zreče, Dobrna and Slovenske Konjice. The purpose of this thesis was to find general characteristics of organic farms in this region, their production specialization and developmental disposition and to compare the regions.

Through research, it was found that farms are generally older in municipalities Vitanje, Zreče, Dobrna and Slovenske Konjice, while farms in municipalities Velenje, Šoštanj and Šmartno ob Paki were, on average, included in the environmental control and obtained a certificate earlier than those in municipalities Vitanje, Zreče, Dobrna and Slovenske Konjice. Respondents opted for organic farming due to the continuation of work on the farm, ecological awareness and desire for a healthier diet and environment. Most of surveyed organic farms in all of the surveyed municipalities are livestock farms; the second largest share is represented by mixed farms. Most of the produced goods are intended for farms' own use; the largest share of sold goods is represented by meat, eggs and live animals. Products are most commonly sold through cooperatives, directly on the farm or at the marketplaces. The majority of shares of farms income are off-farm sources of income, such as jobs and pensions, the largest share of income from agricultural activity is obtained through subsidies and selling goods. Few of the surveyed organic farms do not use fertilizers on their crops; most of them use barn manure, liquid manure and compost. The most popular way of pest-control measures are crop rotation, agrotechnical measures and sowing multiple species of plants that reduce pests. The growing conditions and lack of agricultural land were the most exposed as problematic agrotechnical barriers and these criteria were assessed worse in municipalities Vitanje, Zreče, Dobrna, Slovenske Konjice. Most of the surveyed organic farms gain important information in terms of organic food production at the counsel service in CAFS (Chamber of Agriculture and Forestry of Slovenia) and within associations of organic producers. Compared to municipalities Velenje, Šoštanj and Šmartno ob Paki, more of the surveyed organic farms miss professional education in the field of organic production in municipalities Vitanje, Zreče, Dobrna and Šmartno ob Paki. Given the side effects of the use of crops grown under conventional and integrated farming compared to organic farming, the majority of respondents in both regions responded that the side effects are displeasing and enormous. As the most important negative impact, the impact on human health was exposed; the least exposed were the effects on groundwater and drinking water. On the question about the future of their farms most of the respondents responded that the farm will most probably remain within the current scope and activities or they will increase production or introduce new agricultural activities. 11 % of respondents in all of the surveyed municipalities had vague vision about the future of their farms; higher percentage of such respondents was noted in municipalities Vitanje, Zreče, Dobrna and Slovenske Konjice.

Keywords: organic farming, organic producers, Savinjska region.

KAZALO VSEBINE

1. UVOD	1
1.1. Opredelitev teme.....	1
1.2. Opredelitev problema.....	2
1.3. Namen in cilji dela.....	2
1.4. Hipoteze.....	2
2. PREGLED DOSEDANJIH RAZISKAV	3
2.1 Zgodovina kmetijstva	3
2.2. Razvoj ekološkega kmetijstva po svetu	4
2.3. Razvoj ekološkega kmetijstva po Sloveniji	4
2.4. Preusmeritev v ekološko kmetijstvo	6
2.5. Zakonodaja na področju ekološkega kmetijstva	7
2.6. Razčlenitev kmetijstva na preučevanem območju	9
2.7. Primerjava ekološkega in konvencionalnega kmetijstva	16
3. METODE DELA	18
4. REZULTATI IN RAZPRAVA.....	19
4.1. Obstoj kmetije	19
4.2. Razlogi za odločitev za ekološko kmetovanje	20
4.3. Glavna pridelovalna usmeritev kmetij.....	21
4.4. Obseg in struktura zemljišč	22
4.5. Ocena količine pridelkov na kmetiji	23
4.6. Delež prodaje pridelkov.....	24
4.7. Najbolj pogosto uporabljene prodajne poti	26
4.8. Struktura dohodkov.....	28
4.9. Gnojenje ekoloških pridelkov.....	29
4.10. Zatiranje škodljivcev in pleveli	30
4.11. Lega ekoloških kmetij.....	31
4.12. Agrotehnične ovire ekoloških kmetij	31
4.13. Podporni dejavniki okolja	32
4.14. Pridobivanje informacij s področja ekološke pridelave.....	33
4.15. Strokovna izobraževanja s področja ekološke pridelave	34
4.16. Udeležba na izobraževanjih in usposabljanjih	34
4.17. Želje glede različnih vrst izobraževanj	35
4.18. Mnenje glede stranskih vplivov konvencionalne v primerjavi z ekološko pridelavo	37
4.19. Pomembnost stranskih učinkov.....	38
4.20. Pokritost strokovnih področij	39
4.21. Ocena prednosti in slabosti kmetij.....	40
4.22. Prihodnost ekoloških kmetij.....	41
4.23. Družbenogeografske značilnosti	42
4.23.1. Število članov v gospodinjstvu.....	42
4.23.2. Spol članov v gospodinjstvu	43
4.23.3. Starost gospodarjev	43
4.23.4. Stopnja izobrazbe članov v gospodinjstvu.....	43
4.23.5. Analiza kmetijske izobrazbe članov	44
4.23.6. Aktivnost članov gospodinjstva.....	45
4.23.7. Obseg dela na kmetiji.....	46
4.23.8. Prezemniki	46

4.23.9. Najeta delovna sila na kmetiji	47
4.24. Zadovoljstvo z rezultati ekoloških kmetij.....	48
4.25. Analiza hipotez.....	50
5. POVZETEK.....	51
6. SUMMARY	53
VIRI IN LITERATURA	55

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Skupno število ekoloških kmetij in površina zemljišč v kontroli ekološkega kmetovanja v obdobju od 2010 do 2015.....	12
Preglednica 2: Struktura in obseg obdelovalnih površin, vključenih v kontrolo ekološke pridelave (v ha) v obdobju od 2010 do 2015.	12
Preglednica 3: Obseg in struktura lastnih in najetih zemljišč na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki.....	22
Preglednica 4: Obseg in struktura lastnih in najetih zemljišč na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice	22
Preglednica 5: Ocena količine pridelkov na kmetijah v občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki.....	23
Preglednica 6: Ocena količine pridelkov na kmetijah v občinah Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice.....	24
Preglednica 7: Spol družinskih članov na kmetijah.....	43
Preglednica 8: Spol gospodarjev kmetij	43

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Število ekoloških kmetij v kontroli v letih 1998-2015	5
Graf 2: Število kmetijskih gospodarstev v preusmeritvi v ekološko kmetovanje v letih 2000-2013.....	6
Graf 3: Število kmetij v Sloveniji v letih 2000-2013	10
Graf 4: Število ekoloških kmetij in kmetij v preusmeritvi v Sloveniji v letih 2000- 2013	10
Graf 5: Število ekoloških kmetij v Savinjski regiji v letih 2010-2014	11
Graf 6: Ekološko obdelana kmetijska zemljišča v Savinjski regiji v letih 2010-2014.....	11
Graf 7: Razlogi za odločitev za ekološko kmetovanje v občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki.....	20
Graf 8: Razlogi za odločitev za ekološko kmetovanje v občinah Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice.....	21
Graf 9: Glavna pridelovalna usmeritev anketiranih ekoloških kmetij	21
Graf 10: Delež prodaje pridelkov na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki	24
Graf 11: Delež prodaje pridelkov na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice.....	25

Graf 12: Najbolj pogosto uporabljene prodajne poti na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki	26
Graf 13: Najbolj pogosto uporabljene prodajne poti na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice.....	27
Graf 14: Deleži dohodkov iz kmetijske ter nekmetijske dejavnosti na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki.....	28
Graf 15: Deleži dohodkov iz kmetijske ter nekmetijske dejavnosti na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice	28
Graf 16: Gnojenje ekoloških pridelkov.....	29
Graf 17: Izbrani načini in ukrepi zatiranja škodljivcev v občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki.....	30
Graf 18: Lega ekoloških kmetij.....	31
Graf 19: Ocena agrotehničnih ovir na kmetiji.....	32
Graf 20: Ocena podpornih dejavnikov okolja.....	32
Graf 21: Pridobivanje pomembnih informacij s področja ekološke pridelave	33
Graf 22: Ali pogrešate strokovna izobraževanja s področja ekološke pridelave?.....	34
Graf 23: Primerjava pogostosti udeležbe na izobraževanjih in usposabljanjih za ekološko pridelavo.....	35
Graf 24: Želje glede izobraževanj na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki... 36	
Graf 25: Želje glede izobraževanj na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice.....	37
Graf 26: Mnenje anketiranih glede uporabe pridelkov, pridelanih v okviru konvencionalne ali integrirane pridelave	37
Graf 27: Pomembnost stranskih učinkov.....	38
Graf 28: Pokritost strokovnih področij.....	39
Graf 29: Ocena prednosti in slabosti ekoloških kmetij	40
Graf 30: Prihodnost ekoloških kmetij na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki	41
Graf 31: Prihodnost ekoloških kmetij na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice.....	42
Graf 32: Stopnja izobrazbe članov gospodinjstva.....	44
Graf 33: Kmetijska izobrazba članov gospodinjstva	44
Graf 34: Aktivnost članov gospodinjstva.....	45
Graf 35: Obseg dela na kmetiji za člane gospodinjstva	46
Graf 36: Prevezemniki na kmetijah	47
Graf 37: Najeta delovna sila na kmetiji.....	47
Graf 38: Primerjava med občinami glede zadovoljstva gospodarjev z rezultati, ki jih daje njihova kmetija	48

1. UVOD

1.1. Opredelitev teme

Kmetijstvo je ena najpomembnejših gospodarskih panog, saj poleg oskrbe prebivalstva s hrano skrbi tudi za ohranjanje obdelane kulturne pokrajine, razvoj podeželja, poseljenosti in ustvarja nova delovna mesta. V današnjem času pa se govori tudi o različnih dejavnikih, povezanih z varovanjem okolja, kot je ohranjanje biotske raznovrstnosti, izboljšanje počutja živali, trajnostno kmetijstvo in podobno (Stele in Žaucer, 2013).

Korenine ekološkega kmetijstva segajo v sam začetek kmetovanja, saj so bili ljudje, ko so se šele pričeli ukvarjati s kmetovanjem, odvisni od narave. Pidelava pridelkov je bila odvisna od dežja, hranil v zemlji, ki so produkt organskega materiala v tleh in živalskih ostankov; prekomerni razvoj škodljivcev so omejevali drugi organizmi, raznovrstnost rastlin na območju ter naravna genska toleranca. Ker niso uporabljali kemičnih pripravkov, ki jih imamo na voljo danes, so bili to sistemi ekološkega kmetovanja (Francis, 2009).

Glavni cilji ekološkega kmetijstva, ki je tako okolju, kot tudi človeku najprijaznejša kmetijska praksa, so ohranjanje naravnih virov, dobrobit živali, trajnostni razvoj podeželja in pridelava zdravih živil. Ekološko kmetijstvo prav tako kmetovalce poveže z naravo in jih nauči dojemati soodvisnost, ki jo je konvencionalno kmetijstvo z uporabo vseh kemičnih sredstev porušilo (Podmenik, 2012).

Ravnine ob Ložnici, Hudinji, po reki Sotli navzdol in na območju Velenja so prekrte z glejsoli, ki so rezultat sedimentacije ilovice. Na tem območju je prevladujoča vegetacija trava, zaradi hidromelioracij pa so nekatera drenirana območja sedaj namenjena kmetijski rabi (Petauer, 2010).

Na območju Paškega Kozjaka se je na apnencu oblikoval kalkokambisol ter tanka do srednje debela plast rendzine. Rendzine prav tako prevladujejo na območju med Kozjem, Križanim vrhom in Gradiščem (Petauer, 2010).

Gozdovi pokrivajo od 60 % do 70 % območja v občinah Dobrna, Laško, Šoštanj, Vranksko, Vitanje, Rogatec, Rečica ob Savinji, Prebold, Radeče in Mozirje. Najnižji delež gozdov imajo občine Rogaška Slatina, Bistrica ob Sotli, Šmarje pri Jelšah, Slovenske Konjice, Dobje, Celje, Žalec, Šmartno ob Paki, Šentjur ter Podčetrtek (Petauer, 2010).

Na območju Velenja se tla pogrezajo zaradi rudnika premoga, rezultat tega ni le degradacija tal, ampak celotne pokrajine. Vzrok za pogrezanje tal je njena geološka sestava; sestavljena so iz novih in peščenih sedimentov, ki so nestabilni in se sesedajo (Petauer, 2010).

Na širšem območju Celja je bilo v preteklosti veliko težkih industrij, ki so negativno vplivale na okolje. Najbolj problematične so bile emisije SO₂, NO_x, dima, težkih kovin ter fluoridov. Zaradi prometa in sežiganja raznih materialov se je povečalo onesnaženje zraka in posledično tudi tal, predvsem s težkimi kovinami (Petauer, 2010).

1.2. Opredelitev problema

Kemična sredstva, ki se uporabljajo v konvencionalnem kmetijstvu, se imenujejo fitofarmacevtska sredstva (v nadaljevanju FFS), ta pa imajo lahko poleg mineralnih gnojil precejšen negativni vpliv na okolje. Ta sredstva pa nimajo negativnega vpliva le na okolje, temveč so tudi potencialno nevarna za kmetovalce, ki s temi sredstvi rokujejo, ter potrošnike, ki ta živila kupujejo. Ker je pri ekološkem kmetijstvu veliko lahko topnih mineralnih gnojil in FFS prepovedanih, ima ta način kmetovanja na okolje manjši negativni vpliv (Podmenik, 2012).

Ekološko kmetijstvo lahko zmanjša negativne vplive na okolje, kot so izpusti NO_3 v podtalnico, erozija, učinki FFS na neciljne organizme ter raznolikost genov pridelkov, in vodi do izboljšanja bioloških in kemijskih lastnosti zemlje in njene fizične stabilnosti (Lichtfouse, 2010).

1.3. Namen in cilji dela

S pomočjo diplomskega dela želim:

1. ugotoviti delež ekoloških kmetij v obravnavanem območju, ki se ukvarjajo s prodajo ekoloških pridelkov in izdelkov, ter delež kmetij, ki ekološko pridelujejo le za lastne potrebe.
2. ugotoviti, s katerimi kmetijskimi dejavnostmi se na preučevanih območjih največ ukvarjajo ekološke kmetije.
3. ugotoviti, s katerimi dopolnilnimi dejavnostmi se na proučevanih območjih ukvarjajo ekološke kmetije.
4. primerjati stopnjo zastopanosti ekološkega kmetijstva.
5. poiskati vzroke, zakaj ni več ekološke pridelave na preučevanih območjih glede na povpraševanje in cilje, ki si jih je postavila Slovenija.
6. raziskati možnosti za povečanje ekološke pridelave hrane na območju Savinjske regije.

1.4. Hipoteze

Pred izdelavo diplomskega dela smo si postavili štiri hipoteze, ki jih bomo v okviru raziskave potrdili oz. ovrgli. Hipoteze, ki jih nameravamo s pomočjo diplomskega dela preveriti, so:

1. predvidevam, da so ekološke kmetije na obravnavanem območju 7 občin, ki so bile vključene v raziskavo v povprečju manjše od ekoloških kmetij na Koroškem, ki so bile vključene v raziskavo leta 2014.
2. Predvidevam, da se vsaj 50 % anketiranih ekoloških kmetij na območju sedmih občin ukvarja z živinorejo.
3. Vsaj 75 % ekoloških kmetij na obravnavanih območjih svoje izdelke prodaja na kmetiji.

2. PREGLED DOSEDANJIH RAZISKAV

2.1. Zgodovina kmetijstva

Hitra rast kmetijskih pridelkov v času Zelene revolucije je bila posledica povečanega pridelka na hektar (ha). V letih 1960 do 2000 se je količina pridelane pšenice v državah v razvoju povečala za 208 %, riža za 109 %, koruze za 157 %, krompirja za 78 % ter manioke za 36 %. Genetska izboljšava poljščin je bila osredotočena na večji donos poljščin; pomembno je bilo tudi zmanjšanje potrebnega časa za dozorevanje rastlin. Ostali pomembni sestavni deli Zelene revolucije so bili uporaba gnojil, namakanje in uporaba FFS do določenega obsega (Pingali, 2012).

Zaradi širjenja tehnologij, uporabljenih v Zeleni revoluciji, se je količina zalog hrane povečala, kar je povzročilo upad cen hrane. Med letoma 1960 in 1990 se je količina zalog hrane v državah v razvoju povečala za 12-13 % (Pingali, 2012).

V letu 1950 je količina pridelanih žitaric po svetu znašala 700 milijonov ton iz 600 milijonov ha obdelovalnih površin, 40 let kasneje, torej v obdobju Zelene revolucije pa 1,9 milijard ton (170 % povečanje) na približno enako velikih površinah (Conway, Wilson, 2012).

Zelena revolucija je pripomogla k vsesplošnem zmanjšanju revščine, preprečila lakoto več milijonov ljudi ter preprečila spreminjanje namembnosti na tisoče ha zemljišč v kmetijske namene (Pingali, 2012).

S seboj je Zelena revolucija prinesla tudi negativne posledice, na katere se v začetku 60. letih prejšnjega stoletja niso ozirali, saj so veljale za nepomembne. Probleme je predstavljala velika uporaba FFS, zaradi česar so ljudje zbolevali in umirali, populacije škodljivcev so postale odporne na uporabljena FFS, ter se izognile naravnemu nadzoru. Visoke subvencije so pripeljale do zlorabe ali prekomerne rabe FFS ter gnojil, posledica česar je bilo onesnaženje vodnih virov, povečanje populacije škodljivcev riža, odpornih na FFS, ter zmanjšanje populacije naravnih sovražnikov teh škodljivcev. Zaradi velike uporabe gnojil na intenzivno obdelanih poljih v tako razvitih državah kot tudi državah v razvoju, se je nivo vsebnosti nitratov pitni vodi približal ali presegel dovoljene vrednosti (Conway, Wilson, 2012). V času Zelene revolucije je Rachel Carson napisala knjigo z naslovom 'Tiha pomlad', ki je vsebovala popis okoljskih in zdravstvenih posledic uporabe insekticidov v industrializiranem kmetijstvu in drugod (Carson, 2002).

Nekaj besed je Carsonova posvetila tudi diklorodifeniltrikloroetanu (DDT), ki ga je prvič umetno proizvedel nemški kemik leta 1874, vendar njegove insekticidne lastnosti niso bile odkrite vse do leta 1939 (Carson, 2002).

Obsežna industrijska proizvodnja DDT-ja se je začela leta 1943; zaradi cene, ki je do sredine 50. let prejšnjega stoletja padla na 0,25 \$ za 454 g, se je njegova uporaba razširila po celem svetu. Takoj po drugi svetovni vojni so se zaradi malarije uporabljale relativno majhne količine DDT-ja; v primerjavi s tem so po letu 1945 za nadzor škodljivcev v kmetijstvu in gozdarstvu pričeli uporabljati veliko večje količine tega pripravka (Turusov in sod., 2002).

Kot večina insekticidov iz skupine kloriranih ogljikovodikov, DDT ni akutno toksičen, se pa počasi razkrajaja, obstoja dlje časa v okolju in se bioakumulira v živih bitjih, v vseh tkivih, najbolj v maščobah, zaradi česar ponavljajoče se izpostavitve majhnim količinam privedejo

do posebej visokega skladiščenja. Posledica njegove široko razširjene, nenadzorovane ter intenzivne uporabe je onesnaženje po celem svetu (Turusov in sod., 2002).

Prva država, ki je prepovedala uporabo DDT-ja, je bila Švedska, in sicer v začetku januarja 1970. Sovjetska zveza je v tistem letu prepovedala uporabo DDT-ja kot FFS; dokončno je bil prepovedan leta 1989, razen v omejenih količinah za zdravstvene namene z dovoljenjem uprave za zdravstvene zadeve. V ostalih državah je bila uporaba DDT-ja večinoma prepovedana leta 1972, in sicer zaradi njegovega negativnega vpliva na živali (Turusov in sod., 2002).

2.2. Razvoj ekološkega kmetijstva po svetu

V 80. letih prejšnjega stoletja so se v Evropi pojavila okoljska gibanja, kar je povzročilo povečanje ekološkega kmetovanja. Zanimanje je še naraslo z uvedbo direktnih plačil za do okolja prijaznejših načinov kmetovanja. V letu 1999 je bil delež ekoloških kmetij v Evropi največji v Liechtensteinu, in sicer 16 %, ter v Avstriji (8,84 %). Največ ekoloških kmetij je bilo v Italiji, in sicer 43.698 (Bavec in sod., 2001).

Večinski delež pridelave in porabe ekološke hrane imata Evropska Unija in Združene Države Amerike, se pa politika glede ekološkega kmetijstva v teh dveh območjih zelo razlikuje. Evropska Unija zelo proaktivno promovira ekološko pridelavo hrane s pomočjo strategij, ki temeljijo na razumevanju, da ekološko kmetijstvo pomaga zmanjšati negativne vplive na okolje; za preusmeritev v ekološko kmetijstvo in vzdrževanje ekoloških kmetij dobijo kmetovalci tudi subvencije (Strochlic, Sierra, 2007).

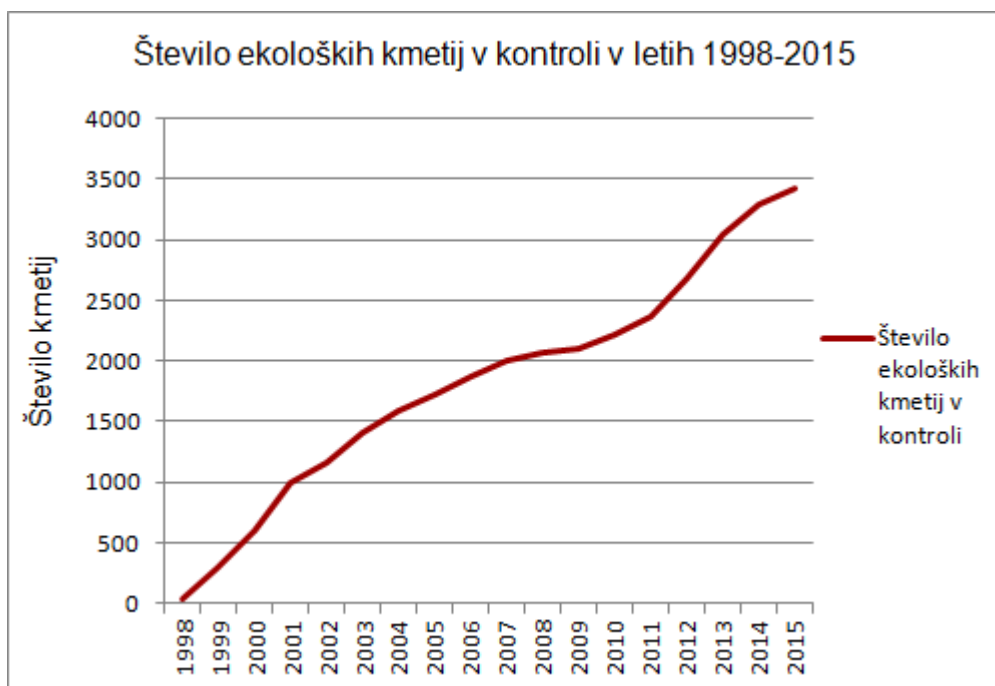
Za razliko od Evropske Unije pa se v Združenih Državah ne promovira ekološkega kmetijstva kot boljše alternativo konvencionalnemu. Kmetovalci prejmejo denarno pomoč le v času preusmeritve iz konvencionalne v ekološko pridelavo, potem pa se morajo zanašati na višji dohodek od prodaje ekoloških živil, katerih višja cena pa ni zagotovljena (Strochlic, Sierra, 2007).

2.3. Razvoj ekološkega kmetijstva v Sloveniji

V Sloveniji se je ekološko kmetijstvo začelo razvijati v drugi polovici 80. let s pojavom skupine Mikrokozmos, ki je na svojih njivah po biodinamičnem načinu ekološkega kmetovanja pridelovala žita. Vse več je bilo zavedanja, da intenzivno kmetijstvo prinaša negativne posledice za okolje; v 90. letih so bila izvedena tudi številna predavanja na temo zdrave prehrane. Sredi 90. let so se odprle številne trgovine z zdravo hrano oz. so to pričeli prodajati na posebnih policah. Leta 1997 so bile izdane prve smernice za ekološko kmetovanje, ki niso dopuščale delnih preusmeritev kmetij. Dogovor o kontroli ekoloških kmetij je bil sprejet leta 1999 s strani Oddelka za kontrolo ekološkega kmetijstva pri Kmetijskem zavodu Maribor in v tistem letu je bilo v kontrolo vključenih 320 ekoloških kmetij s skupno 2.400 ha zemljišč. V letu 2000 se je v kontrolo na novo vključilo še 263 ekoloških kmetij (Bavec in sod., 2001).

V letu 1999 so pričeli ekološke kmetije v Sloveniji subvencionirati; subvencije za ekološki način pridelave je v tistem letu prejelo 41 kmetij, ki so se preusmerile v ekološko kmetijstvo. V letu 2000 je bilo preverjenih 600 ekoloških kmetij; prve izmed njih so se certificirale in pridobile dovoljenje za uporabo znamke Biodar. Kmetovalci so svoje ekološke pridelke prodajali na zalem trgu, prodaja preko trgovin in turističnih aktivnosti pa je bila slabo organizirana. Od leta 2001 je bilo ekološko kmetijstvo prav tako ukrep v Slovenskem kmetijsko okoljskem programu (Bavec in sod., 2009).

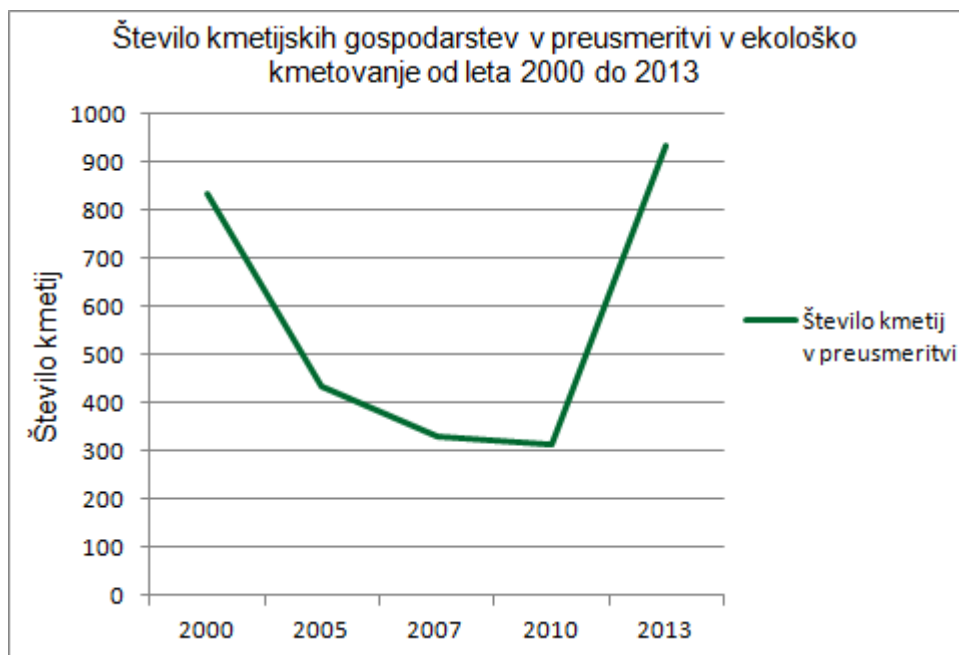
V letu 2006 je bilo preverjenih 1.800 kmetij s skupno 25.000 ha zemlje. Najvišje subvencije so prejele kmetije za ekološko sadjarstvo in ekološko pridelavo belušev ter hmeljskih nasadov. V letu 2004 so bile subvencije za 25 % višje v primerjavi z letom 2003, vendar niso imele pomembnega vpliva na povečanje števila kmetij, ki bi se preusmerile v ekološko pridelavo (Bavec in sod., 2009).

Graf 1: Število ekoloških kmetij v kontroli v letih 1998-2015

Vir: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

V letu 1998 je bilo v Sloveniji 41 ekoloških kmetij, ki so bile vključene v kontrolo. Leta 1999 je bilo takšnih kmetij že 300, skupno pa so obdelovale 2.400 ha površin. Do leta 2001 se je število ekoloških kmetij v kontroli povečalo na 1.000, skupno so te kmetije obdelovale 10.828 ha površin. V letu 2003 se je velikost ekološko obdelanih površin povečala na 20.018 ha, število ekoloških kmetij v kontroli v tem letu je bilo 1.415. Od leta 2007 do 2009 je bilo število na novo vključenih ekoloških kmetij v kontrolo najmanjše, in sicer je bilo v letu 2008 67 ekoloških kmetij več v primerjavi z letom 2007, v letu 2009 pa je bilo v primerjavi z letom 2008 le 29 ekoloških kmetij več. V letu 2012 je bilo v Sloveniji 2.682 ekoloških kmetij, ki so skupno obdelovale 35.100,67 ha površin, v letu 2015 pa je število ekoloških kmetij v kontroli že 3.417, skupna površina ekološko obdelanih zemljišč pa 42.188,46 ha (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 2016).

Graf 2: Število kmetijskih gospodarstev v preusmeritvi v ekološko kmetovanje v letih 2000-2013

Vir: Statistični urad Republike Slovenije

V letu 2000 je bilo v Sloveniji 833 kmetijskih gospodarstev v preusmeritvi v ekološko kmetovanje s skupnimi obdelovalnimi površinami v velikosti 8.228 ha. Do leta 2010 se je število kmetijskih gospodarstev v preusmeritvi v ekološko kmetovanje zmanjšalo na 313 (4.349 ha površin), v letu 2013 pa se je ta številka zopet povečala, in sicer na 936, velikost obdelovalnih površin pa na 11.422 ha (Statistični urad Republike Slovenije, 2016).

V Sloveniji imamo po mnenju Bavčeve in sod. (2001) dobre pogoje za širitev ekološkega kmetijstva; prav tako je pomemben tudi razvoj trga in izvoz ekoloških pridelkov na tuje trge.

2.4. Preusmeritev v ekološko kmetijstvo

Razlogi za odločitev za preusmeritev kmetije iz konvencionalne v ekološko se razlikujejo od kmetije do kmetije. Kmetje se za tak način kmetovanja odločijo zaradi osebnega prepričanja ali prepričanja družine, tržnih priložnosti, pridobivanja dodatnih sredstev za kmetijo, že obstoječega sonaravnega gospodarjenja na kmetiji, zahtev tržišča, idr. (Rode, 2015).

Preden kmetje sprožijo postopek preusmeritve v ekološko kmetijstvo se morajo seznaniti s tem, kaj je ekološko kmetijstvo ter z njegovimi zahtevami in omejitvami, prodajnimi možnostmi in z gospodarjenjem ekološke kmetije. Že pred preusmeritvijo lahko obišejo katero izmed ekoloških kmetij in preverijo dejstva v praksi ali pa poskusijo ekološko kmetovati na svoji kmetiji (Bavec, 2001).

Obdobje preusmeritve v ekološko kmetijstvo je odvisno od intenzivnosti pridelovanja gojenih rastlin ter izvajanja živinorejske dejavnosti pred preusmeritvijo, saj postopek preusmeritve zahteva več časa in truda na tistih kmetijah, ki so pridelovale bolj intenzivno v primerjavi s tistimi, ki so pridelovale manj intenzivno (Bavec, 2001).

Kmetija pridobi status ekološke kmetije po poteku preusmeritvenega obdobja, ki traja običajno dve oz. tri leta za trajne nasade. Preusmeritev kmetije se prične s prijavo v kontrolo in certificiranje ekološkega kmetovanja ter podpisu pogodbe o kontroli in certifikaciji

ekološkega kmetovanja. V času preusmeritve kmetija prilagodi način kmetovanja in celotno kmetijsko gospodarstvo pripravi na ekološko kmetovanje (Rode, 2015).

V prvem letu preusmeritve v ekološko kmetovanje se lahko pridelki prodajajo kot konvencionalni pridelki, v drugem letu preusmeritve se pridelki prodajajo kot pridelki iz preusmeritve, v tretjem letu pa se lahko pridajajo kot ekološki pridelki. Izjema so trajni nasadi, kjer so pridelki v drugem in tretjem letu preusmeritve označeni kot pridelki iz preusmeritve, četrto leto pa so označeni kot ekološki pridelki (Rode, 2015).

Pred preusmeritvijo kmetije je potrebno izdelati preusmeritveni načrt, ki ga izdelata svetovalec in kmetovalec skupaj. V načrtu opišeta trenutno stanje kmetije ter potrebne spremembe in predvidita ekonomski učinek preusmeritve. Preusmeritveni načrt je dokument, ki kmetovalca vodi pri preusmeritvi v ekološko kmetovanje (Rode, 2012).

V uvodu se opredeli in oceni izvedljivost razlogov za preusmeritev v ekološko kmetovanje. Sledi podroben opis lastnosti kmetije, kot so njena velikost, lega, tla in drugi naravni pogoji. Prav tako se v tem delu opredeli razpoložljivo delovno silo in ugotovi kako poteka rastlinska pridelava na kmetiji, predvsem mora biti poudarek na varstvu rastlin, gnojenju in kolobarjenju ter stanje živinoreje, kot so način reje, prehrana in nastanitve (Rode, 2012).

Finančni izračun je potrebno pripraviti tudi za stanje po preusmeritvi kmetije, oceniti dobre in slabe strani stanja ter opredeliti prednosti in nevarnosti, ki jih le-to prinaša (Rode, 2012).

Pri ekološkem načinu kmetovanja ni dovoljena uporaba kemičnih sintetičnih sredstev za varstvo rastlin in lahko topnih mineralnih gnojil, razkuženih semen, gensko spremenjenih organizmov ter sintetičnih dodatkov, uporaba surovin živalskega izvora v krmilih in preventivno zdravljenje živali na kmetiji prav tako ni dovoljeno. S pomočjo primernih vrst rastlin, kolobarjenjem ter mehanskimi postopki lahko zatremo škodljivce, bolezni in plevel. Z metodo kolobarjenja, uporabo organskega materiala ter z gojenjem metuljnic ali drugih rastlin lahko izboljšamo rodovitnost tal, če pa s temi metodami ustrezne rodovitnosti ni mogoče zagotoviti, pa se lahko uporabijo gnojila (Bavec, 2001).

2.5. Zakonodaja na področju ekološkega kmetijstva

Na nacionalnem nivoju imamo v Sloveniji dva zakona, ki urejata področje ekološkega kmetijstva, in sicer Zakon o kmetijstvu ter Pravilnik o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil (Ministrstvo za kmetijstvo, gospodarstvo in prehrano, 2016).

Zakon o kmetijstvu določa cilje kmetijske politike v Republiki Sloveniji, kot so pridelava varne, kakovostne, cenejše hrane, ohranjanje poseljenosti podeželja, ohranjanje rodovitnosti zemljišč, varstvo zemljišč pred onesnaženjem, povečanje konkurenčnosti kmetijstva, zagotavljanje primernega dohodka kmetijam ter ohranjanje narave in genskih virov. Poleg tega določa načrtovanje razvoja podeželja, ukrepe kmetijske politike, varnost in kakovost živil, varovanje interesov potrošnikov, označevanje živil, dopolnilne dejavnosti na kmetiji, informiranje, izobraževanje ter inšpekcijski nadzor (Uradni list RS, št. 45/2008).

Pravilnik o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil določa metode in postopke pridelave ter predelave ekoloških živil, označevanje le-teh ter pogoje za uporabo označbe "ekološki". Prav tako so navedena območja, ki so primerna za ekološko čebelarjenje, sistem nadzora organizacij ter pogoje, ki jih morajo le-te izpolnjevati in evidence ekološko pridelanih semen v RS (Uradni list RS, št. 8/2014).

Slovenija ima glede na svoje naravne danosti odlične pogoje za razvoj ekološkega kmetijstva, zaradi česar se je na osnovi Evropskega akcijskega načrta za ekološko kmetijstvo in prehrano pripravil Akcijski načrt razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji do leta 2015. V dokumentu so predstavljene analize, potrebe, cilji, predlogi in ukrepi z namenom

pospeševanja razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji (Akcijski načrt razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji do leta 2015, 2006).

V akcijskem načrtu je opisan položaj slovenskega ekološkega kmetijstva, ter njegova vloga v prihodnosti, določeni strateški cilji razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji do leta 2015, predstavljena najpomembnejša področja in živila ekološkega kmetijstva ter po sektorjih opredeljeni ukrepi in dejavnosti (Akcijski načrt razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji do leta 2015, 2006).

S pomočjo tega naj bi Akcijski načrt prispeval k trajnostnemu razvoju Slovenije, združil interese za ekološko kmetovanje ter promocijo in prodajo ekoloških živil, zagotovil sistem nadzora pri proizvajalcih in tudi na trgu ter povečal zaupanje javnosti v ekološka živila s pomočjo izobraževanj in osveščanja javnosti glede ekološkega kmetijstva in živil. Prav tako bi spodbudil raziskave na področju ekološkega kmetovanja in zagotovil varnost živil pred GSO ter vsem zainteresiranim kmetovalcem omogočil preusmeritev v ekološko kmetijstvo. Slovenski ekološki proizvodi bi nastopili na evropskem trgu ekoloških živil, hkrati pa bi se povečala ponudba kakovostnih, lokalno pridelanih živil in njihova poraba, predvsem v javnih zavodih (Akcijski načrt razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji do leta 2015, 2006).

Cilji dokumenta so med drugim vključitev le-tega v Program razvoja podeželja 2007 - 2013, do leta 2015 povečati delež ekoloških kmetij v Sloveniji na 15 %, delež ekoloških kmetijskih zemljišč v uporabi v nadzoru na 20 %, od celotne prodane hrane imeti vsaj 10 % prodanih ekoloških živil slovenskega porekla, potrojiti število ekoloških turističnih kmetij, povečati učinkovitost svetovalne službe pri razvoju ekološkega kmetijstva, omogočiti vključevanje nevladnih organizacij in tujih organizacij ter voditi monitoring realizacije ukrepov (Akcijski načrt razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji do leta 2015, 2006).

Program razvoja podeželja (PRP) je dokument Republike Slovenije in Evropske komisije in pomeni podlago za črpanje finančnih sredstev iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP). PRP pokriva celotno območje Slovenije, ki je v tem programskem obdobju razdeljena na Vzhodno Slovenijo, ki jo sestavlja 8 statističnih regij ter Zahodno Slovenijo, ki jo sestavljajo 4 statistične regije (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Sektor za podeželje, 2015).

Ukrepi PRP:

1. Prenos znanja in dejavnosti informiranja

Cilj ukrepa je omogočiti pridobitev teoretičnih in praktičnih znanj vsem, ki delujejo v kmetijskem, gozdarskem ali živilskem sektorju.

2. Službe za svetovanje, službe za pomoč pri upravljanju kmetij in službe za zagotavljanje nadomeščanja na kmetijah

Cilj ukrepa je izboljšati informiranost oseb, ki se želijo oz. so se že vključili v ukrepe KOPOP, EK in DŽ.

3. Sheme kakovosti za kmetijske proizvode in živila

Cilj ukrepa je povečati dodano vrednost kmetijskih proizvodov ter izboljšati informiranost potrošnikov o proizvodih in povečati njihovo prodajo.

4. Naložbe v osnovna sredstva

Cilj ukrepa je povečati produktivnost ter ekonomsko in okoljsko učinkovitost kmetijskih gospodarstev, povečati dodano vrednost kmetijskim proizvodom ter izboljšati konkurenčnost in okoljsko učinkovitost živilskopredelovalnih obratov in izboljšanje kmetijske in gozdarske infrastrukture.

6. Razvoj kmetij in podjetij

Cilj ukrepa je izboljšati starostno strukturo gospodarjev kmetij in na ta način povečati konkurenčnost kmetijskih gospodarstev ter spodbuditi vzpostavitev zelenih delovnih mest s pomočjo večje rabe endogenih potencialov.

7. Osnovne storitve in obnova vasi na podeželskih območjih

Cilj ukrepa je omogočiti podeželskemu gospodarstvu in prebivalstvu dostop do širokopasovnega omrežja elektronskih komunikacij.

8. Naložbe v razvoj gozdnih območij in izboljšanje sposobnosti gozdov za preživetje

Cilj ukrepa je odpravljanje škode in obnova gozdov, ureditev gozdnih vlak, ki so potrebne za sanacijo poškodovanih gozdov, zmanjšanje števila nesreč pri delu v gozdu ter dodajanje vrednosti gozdarskim proizvodom.

9. Ustanovitev skupin in organizacij proizvajalcev

Cilj ukrepa je povečati povezanost in tržno usmerjenost kmetijskega in gozdarskega sektorja.

10. Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila

Cilj ukrepa je spodbuditi kmetijska gospodarstva, da bi z zemljišči gospodarila na način, ki zmanjšuje negativni vpliv na okolje.

11. Ekološko kmetovanje

Cilj ukrepa je spodbuditi kmetijska gospodarstva, da bi izvajala ekološko kmetovanje.

13. Plačila območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami

Cilj ukrepa je ohranitev in nadaljevanje obdelovanja kmetijskih zemljišč, ohranitev poseljenosti podeželskih območij ter zagotavljanje javnih koristi na območjih z omejenimi dejavniki.

14. Dobrobit živali

Cilj ukrepa je spodbuditi rejce k izvajanju nadstandardnih oblik reje živali.

16. Sodelovanje

Cilj ukrepa je pospešiti prenos znanja iz raziskav v kmetijsko prakso.

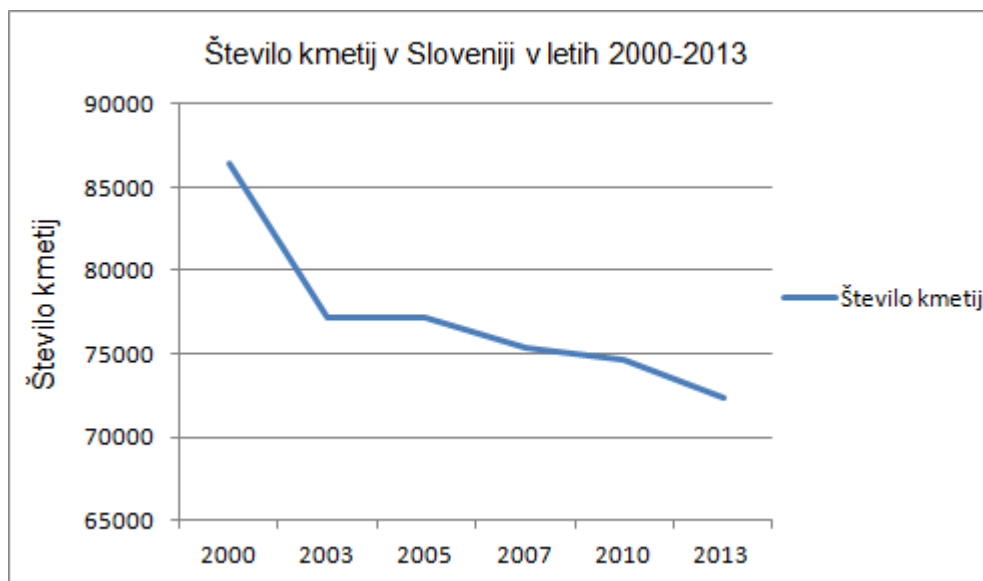
19. Podpora za lokalni razvoj v okviru pobude LEADER (lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost)

Cilj ukrepa je spodbuditi socialno vključenost, zmanjšati nivo revščine in omogočiti razvoj podeželskih območij (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Sektor za podeželje, 2015).

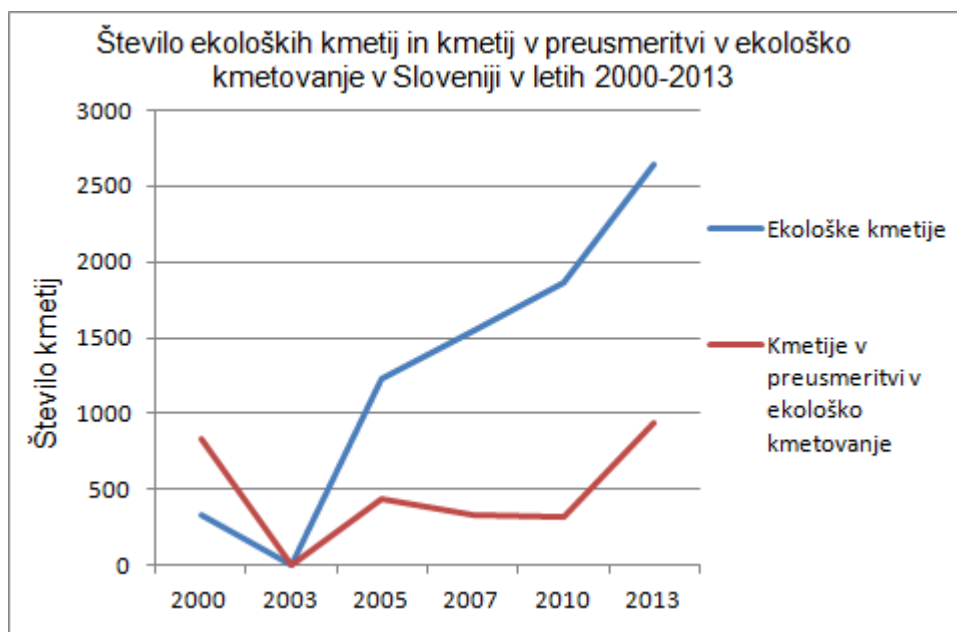
2.6. Predstavitev kmetijstva na preučevanem območju

Kot je razvidno iz grafa 1, je bilo v letu 2010 v Sloveniji 74.646 kmetijskih gospodarstev. Od tega je bilo 1.897 kmetijskih gospodarstev z ekološkim kmetovanjem, 321 pa kmetijskih gospodarstev v postopku preusmeritve v ekološko kmetovanje (Statistični urad Republike Slovenije, 2016).

Do leta 2013 se je število kmetijskih gospodarstev v Sloveniji zmanjšalo na 72.377, torej za 3,0 %. Število kmetijskih gospodarstev z ekološkim kmetovanjem se je povečalo na 2.232, število kmetijskih gospodarstev v postopku preusmeritve v ekološko kmetovanje pa se je povečalo na 817 (Statistični urad Republike Slovenije, 2016).

Graf 3: Število kmetij v Sloveniji v letih 2000-2013
Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2016

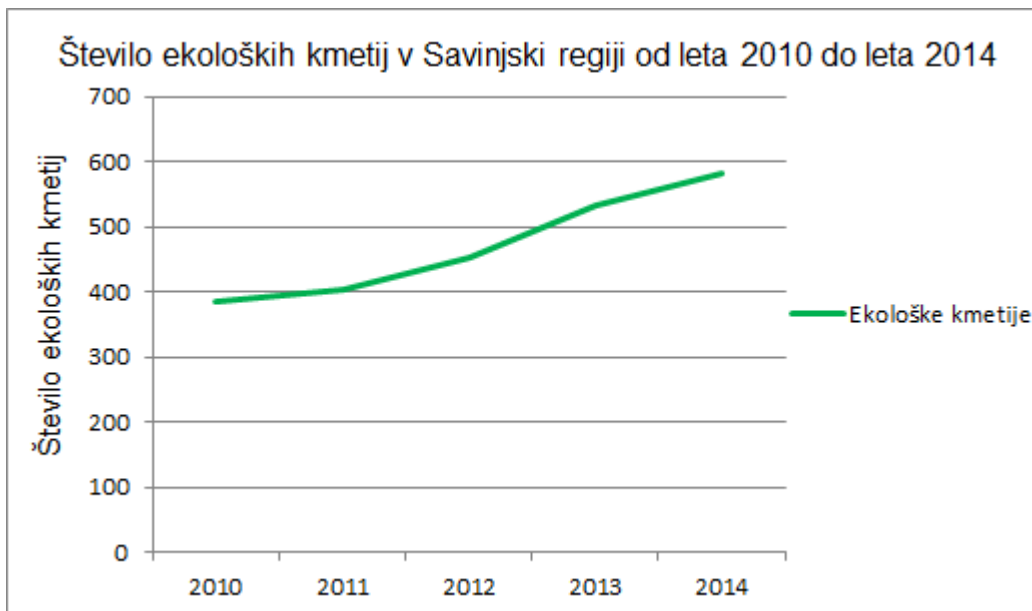
Graf 4: Število ekoloških kmetij in kmetij v preusmeritvi v Sloveniji v letih 2000- 2013
Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2016

V letu 2000 je bilo v Sloveniji 333 ekoloških kmetij in 833 kmetij v preusmeritvi v ekološko kmetovanje. V letu 2010 se je število ekoloških kmetij v Sloveniji povečalo na 1.867, število kmetij v preusmeritvi pa se je zmanjšalo na 313. V letu 2013 je bilo v Sloveniji 2.643 ekoloških kmetij ter 939 kmetij v preusmeritvi v ekološko kmetovanje.

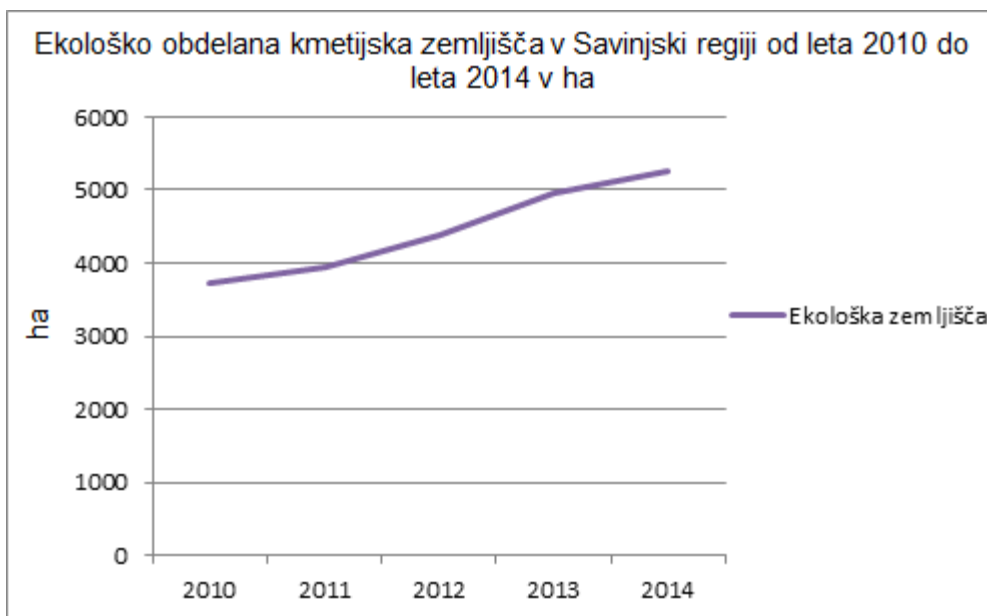
V letu 2014 je bilo v Sloveniji 2.537 ekoloških kmetij, 761 pa jih je bilo v postopku preusmeritve v ekološko kmetovanje. V letu 2015 je bilo 2.699 ekoloških kmetij, kar je za 6 % več v primerjavi z letom 2014, število kmetij v preusmeritvi v ekološko kmetovanje pa je bilo 718, kar je za 6 % manj v primerjavi z letom 2014. Za leto 2003 ni podatkov o številu ekoloških kmetij in številu kmetij v preusmeritvi v ekološko kmetovanje na območju Slovenije (Statistični urad Republike Slovenije, 2016).

V grafu 5 so prikazani podatki o številu ekoloških kmetijskih gospodarstev na območju Savinjske regije v letih 2010-2014. Leta 2010 je bilo v Savinjski regiji 386 ekoloških kmetij, kar predstavlja 17,4 % vseh ekoloških kmetij v Sloveniji v letu 2010. Do leta 2014 se je število ekoloških kmetijskih gospodarstev v Savinjski regiji povečalo na 583, kar je za 51,0 % več v primerjavi z letom 2010. V letu 2014 je bilo v Savinjski regiji 17,7 % vseh ekoloških kmetij v Sloveniji (MKO v Špehar, 2015).

Graf 5: Število ekoloških kmetij v Savinjski regiji v letih 2010-2014
Vir: MKO v Špehar, S., 2015.

Graf 6: Ekološko obdelana kmetijska zemljišča v Savinjski regiji v letih 2010-2014
Vir: MKO v Špehar, S., 2015.

V letu 2010 je bilo v Savinjski regiji 3.730,7 ha ekološko obdelanih kmetijskih površin, kar je 12,2 % delež vseh ekološko obdelanih kmetijskih zemljišč v letu 2010 v Sloveniji. Do leta 2014 se je število ekološko obdelanih kmetijskih zemljišč na območju Savinjske regije

povečalo na 5.272,9 ha, kar predstavlja 12,8 % vseh ekološko obdelanih kmetijskih zemljišč v Sloveniji v letu 2014 (MKO v Špehar, 2015).

V letu 2014 je bila povprečna velikost ekološke kmetije v Savinjski regiji 9,0 ha (MKO v Špehar, 2015).

V preglednici 1 so predstavljeni podatki o skupnem številu ekoloških kmetij in površini zemljišč v kontroli ekološkega kmetovanja v obdobju od 2010 do 2015. V letu 2015 je bilo število ekoloških kmetij, ki so bile vključene v kontrolo 3.417, kar predstavlja 4,7 % delež vseh kmetij v Sloveniji. V tem letu je bilo v ekološko kontrolo vključenih skupno 42.173,2 ha površin, kar predstavlja 8,7 % delež vseh kmetijskih zemljišč v Sloveniji (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 2016).

V primerjavi z letom 2010 je bilo v letu 2015 za 1,8 % več ekoloških kmetij, ki so bile vključene v kontrolo; obseg ekoloških površin, ki so bile vključene v kontrolo, se je povečal za 2,2 % (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 2016).

Število ekoloških kmetij v kontroli se je najbolj povečalo v letih 2012, 2013 in 2014, in sicer za 0,5 % v primerjavi s prejšnjimi leti. Skupna količina ekološko obdelanih površin se je najbolj povečala v letih 2012 in 2013, in sicer za 0,8 % v primerjavi s prejšnjima letoma (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 2016).

Preglednica 1: Skupno število ekoloških kmetij in površina zemljišč v kontroli ekološkega kmetovanja v obdobju od 2010 do 2015.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ekološke kmetije v kontroli (število)	2.218 (2,9 %)	2.363 (3,1 %)	2.682 (3,6 %)	3.049 (4,1 %)	3.298 (4,6 %)	3.417 (4,7 %)
Ekološko obdelane površine v kontroli (ha)	30.688,5 (6,5 %)	32.148,7 (6,8 %)	35.100,7 (7,6 %)	38.664,5 (8,4 %)	41.237,2 (8,7 %)	42.173,2 (8,7 %)

Vir: Ministrstvo za kmetijstvo, gospodarstvo in prehrano, 2016.

Poprečna velikost ekološke kmetije v Sloveniji je bila v letu 2015 12,3 ha (Ministrstvo za kmetijstvo, gospodarstvo in prehrano, 2016).

Iz preglednice 4 je razvidno, da je največ ekološko obdelanih površin v Sloveniji v letu 2015 predstavljalo travinje, in sicer 84,5 % delež vseh ekološko obdelanih površin v Sloveniji. Ekološko obdelane njive, vključene v kontrolo, so v letu 2015 predstavljale 9,6 % delež vseh ekološko obdelanih površin, vključenih v kontrolo. Preostali del ekološko obdelanih površin, vključenih v kontrolo predstavljajo vinogradi, oljčniki, sadovnjaki ter vrtnine, v letu 2015 pa je prvič predstavljen tudi delež hmeljišč. (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 2016).

Preglednica 2: Struktura in obseg obdelovalnih površin, vključenih v kontrolo ekološke pridelave (v ha) v obdobju od 2010 do 2015.

Površina (ha)	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Kultura – način rabe						
Travinje	27.041,0	28.364,4	30.664,6	33.530,3	35.609,8	35.622,7
Njive	2.354,2	2.400,0	2.752,6	3.148,3	3.484,7	4.050,5
Vinogradi	296,6	287,2	323,9	401,3	419,7	494,8
Oljčniki	76,6	91,6	184,5	208,3	226,2	214,1
Sadovnjaki (IS + TSA)	798,0	857,9	994,4	1.148,3	1.268,1	1.477,6

- intenzivna raba	182,0	193,0	260,0	291,3	341,9	483,6
- ekstenzivna raba	614,0	664,8	734,3	857,0	926,1	994,0
Vrtnine (na prostem in v zaščitenem prostoru)	122,1	147,7	180,7	228,0	228,8	289,4
Hmeljišča						24,1
SKUPAJ	30.688,5	32.148,7	35.100,7	38.664,5	41.237,2	42.173,2

Vir: Ministrstvo za kmetijstvo, gospodarstvo in prehrano 2016.

2.6.1. Pregled dosedanjih raziskav

Število ekoloških kmetij se je najhitreje povečevalo v letih 2000 do 2007, v obdobju od 2007 do 2009 pa je število ekoloških kmetij stagniralo. Medtem, ko je največje število ekoloških kmetij na območju Koroške in Savinjske regije, jih je najmanj v Obalno-kraški, Pomurski ter Spodnjeposavski regiji. Povprečna slovenska ekološka kmetija je bila v letu 2012 velika 13,1 ha, kar je dvakrat več v primerjavi z velikostjo povprečne slovenske kmetije, ki znaša 6,4 ha (Rozman, 2013).

Večinski delež ekoloških zemljišč predstavljajo pašniki in travniki, manjši delež pa njive in trajni nasadi. Od tega povprečja izstopata Pomurska regija, ki ima 76 % njiv, ter Obalno-kraška regija, ki ima 15 % trajnih nasadov. Največji obseg občin brez ekološke pridelave oz. občin, v katerih je manj kot 50 ha ekoloških površin je v SV Sloveniji (Rozman, 2013).

V Sloveniji med ekološkimi kmetijami izstopajo živinorejske kmetije; s 67 % v strukturi živine prevladuje govedo, 18 % drobnica, 12 % konji, le 1 % predstavljajo prašiči, ostala živina predstavlja 2 % delež. Gostota ekološke živinoreje je največja v Koroški in Gorenjski regiji, v Pomurski, Spodnjeposavski, Zasavski in Obalno-kraški regiji pa je prisotna v omejenem obsegu. Govedoreja je razširjena predvsem v severnem delu države, medtem ko je drugod po Sloveniji, npr. na jugovzhodu v večji meri razširjena reja drobnice in konj (Rozman, 2013).

Slovenec v povprečju poje 100 kg zelenjave na leto, kar pomeni da bi morali pridelati 200.000 ton zelenjave, da bi bili samooskrbni. V letu 2011 je bilo v Sloveniji pridelanih 77.000 ton zelenjave, od tega 42.500 tržne. Ekološki sektor kmetijstva pa je v letu 2012 pridelal 1.052,8 ton zelenjave. Največ zelenjave se pridelava v Savinjski, Obalno-kraški ter Osrednjeslovenski regiji, na splošno pa je pridelava zelenjave po Sloveniji količinsko razmeroma enakomerno zastopana (Rozman, 2013).

Praviloma je v regijah, kjer je velikost kmetij največja, količina pridelanih žit, zelenjave in krompirja manjša, saj gre za živinorejska območja v primerjavi z regijami, kjer je velikost kmetij manjša. Največ žit se pridelava v vzhodnem delu Slovenije, krompir je enakomerno zastopan po večini regij. Obalno-kraška regija izstopa kot regija, kjer se največ prideluje zelenjave (Rozman, 2013).

V Sloveniji imamo ogromno občin, kjer je pridelava zelenjave večja od 10 ton, kar nakazuje dobre možnosti za povečanje pridelave ekološke zelenjave (Rozman, 2013).

V letu 2012 so ekološke kmetije v 143 slovenskih občinah skupno pridelale 3.653.736 jajc, največ jajc je bilo pridelanih v občinah Šentjur, Hajdina ter Idrija, njihovo skupno število jajc presega 100.000 (Rozman, 2013).

V letu 2012 je bilo v Sloveniji proizvedenih 4.398.717 l ekološkega kravjega mleka. Pretežno se večje količine proizvedenega ekološkega mleka pojavljajo v zahodni Sloveniji, deloma tudi

v osrednji in severni Sloveniji. Pri ekološki pridelavi žit v Sloveniji se največ pridelava pšenice, le-te je bilo v letu 2012 pridelane 942,3 ton, sledi ji pira s 410.075 kg in ajda z 205.253 kg. Pridelava žit je razširjena predvsem v vzhodnem delu Slovenije. Ekološkega krompirja je bilo v letu 2012 pridelanega 1.187.305 kg, le-ta pa je enakomerno zastopan po celotni Sloveniji, manj na skrajnem vzhodu. Sadja je bilo v tem letu pridelanega 1.048.195 kg, od tega je bila količina pridelanih jabolk 337.950 kg, največ v jugovzhodni Sloveniji (Rozman, 2013).

Na ekoloških kmetijah v Sloveniji v povprečju živi 4,1 družinski član. Starostna razporeditev gospodarjev je ugodna, največ gospodarjev je starih med 35 in 50 let ter 50 in 60 let, primerna pa je tudi izobrazbena struktura, saj ima največ anketiranih gospodarjev končano srednjo oz. poklicno šolo, 20 % jih ima končano višjo ali visoko šolo, le 9 % anketiranih gospodarjev ima osnovnošolsko izobrazbo. 40 od skupno 135 anketiranih kmetij najema delovno moč, in sicer v povprečju 124 dni na kmetijo (Rozman, 2013).

Glede nasledstva na kmetiji 51 % anketiranih gospodarjev ve, kdo bo prevzemnik kmetije, 15 % anketiranih nima določenega prevzemnika, 34 % pa ne ve, kdo bo naslednik. Bili so primeri kmetij, kjer je bil prevzem le-te v kratkem izveden in posledično zaradi tega gospodarji nimajo določenega naslednika (Rozman, 2013).

Največ anketiranih ekoloških kmetij je bilo živinorejskih, in sicer 44,4 %, 36,3 % kmetij pa je bilo mešanih. Povprečna velikost živinorejske kmetije je bila 30,9 ha, izključno poljedelske kmetije 49,2 ha, mešane 19,5 ha, zelenjadarske 9,2 ha in ekološke kmetije, na katerih so kot glavna pridelovalna usmeritev trajni nasadi 12,6 ha. V povprečju so bile kmetije velike 25,7 ha, kar je veliko več od povprečne slovenske ekološke kmetije (13,1 ha). Poljedelske kmetije prevladujejo predvsem v SV Sloveniji (Rozman, 2013).

Na poljedelskih in zelenjadarskih kmetijah v strukturi rabe zemljišč prevladujejo njive, pri mešanih in živinorejskih travniki, na kmetijah s trajnimi nasadi pa je delež kmetijskih zemljišč, ki je namenjen trajnim nasadom skoraj 20 % (Rozman, 2013).

Od skupno 135 anketiranih kmetij jih 95 najema zemljo, delež le-te pa lahko znaša tudi do 55 %. Gospodarjem predstavlja pomanjkanje zemlje velik problem, pri najemanju zemljišč pa imajo težave. Največji delež najetih zemljišč imajo živinorejske (63 % vseh zemljišč) in zelenjadarske kmetije (58,4 % vseh zemljišč), najmanj najetih zemljišč pa imajo kmetije, ki se ukvarjajo z gojenjem trajnih nasadov (10,4 %) (Rozman, 2013).

Raziskava je bila narejena na tržno naravnanih ekoloških kmetijah, zato je bil delež kmetij, ki jim kmetijstvo predstavlja edini vir dohodka 30 %, 13 % kmetijam kmetijstvo predstavlja 75 do 99 % vseh dohodkov, 32 % kmetijam pa od 50 % do 75 %. Le 25 % anketiranim kmetijam predstavlja dohodek iz kmetijstva manj kot 50 % vseh dohodkov. Med anketiranimi je prevladoval delež kmetij, ki jim subvencije predstavljajo manj kot 50 % vseh dohodkov, 13 % anketiranim pa subvencije predstavljajo nad 75 % dohodkov (Rozman, 2013).

Od kmetov, ki svoje pridelke in izdelke prodajajo, je velik del takšnih, ki svoje pridelke prodajajo na domu. Sadje na kmetiji prodaja 89,4 % kmetij, ki tržijo sadje, žita pa 88,1 % anketiranih kmetij, ki jih tržijo (Rozman, 2013).

Glede prihodnosti kmetije 53 % anketiranih ekoloških kmetij meni, da se kmetiji odpirajo nove možnosti, 40 % pa, da bo kmetija ostala v okviru sedanjega obsega, 7 % anketiranih kmetij meni, da kmetija nima prave prihodnosti (Rozman, 2013).

S svojimi ekološkimi kmetijami je zadovoljnih 68 % vseh anketiranih gospodarjev, le 10 vprašanih z rezultati, ki jih daje kmetija, ni zadovoljnih (Rozman, 2013).

V raziskavo je bilo vključenih 15 ponudnikov ekoloških živil. Podatke smo pridobili s pomočjo intervjuja. Petim ponudnikom eko živila predstavljajo 10 % prometa, preostalim pa nad 50 %, od tega sta imela dva ponudnika izključno ekološko ponudbo živil. S strani ponudnikov je bila večkrat omenjena slaba pestrost slovenskih ekoloških živil ter količina le-te, kot dobra stran slovenskih ekoloških živil pa je bila izpostavljena njihova kakovost. Pri večini anketiranih ponudnikov prevladujejo ekološka živila tujega izvora, skoraj 60 % pa ima poleg tujih tudi slovenske dobavitelje. Sedem ponudnikov je ob tem navedlo, da imajo od 4 % do 10 % delež ekoloških živil slovenskega izvora (Slabe, 2010).

V povprečju je cena ekoloških živil v primerjavi s konvencionalno pridelanimi živilami za 87 % višja, ekološko pridelano sadje je v povprečju za 88 % dražje v primerjavi s konvencionalnim sadjem. Žito in izdelki iz moke so 58 % dražji (najcenejši je ekološki kruh, katerega cena je za le 10 % višja od kruha iz konvencionalne pridelave), pri mleku in mlečnih izdelkih je cena za 73 % višja, jabolčni kis je 235 % dražji, cvetlični med 39 %, jajca pa 61 %. Eko slivovka je za 30 % cenejša od konvencionalne. Na splošno so cene ekoloških živil najnižje na ekoloških tržnicah, najvišje pa pri velikih trgovcih (Slabe, 2010).

Kot najbolj pogost razlog za odločitev za ekološko kmetovanje se je izkazal razlog zaradi zdravja sebe in družine, na drugem mestu pa zaradi varstva okolja in narave. Kot posledica predloga kmetijsko-svetovalne službe ali občine se je za ekološko kmetijstvo odločilo 6,6 % anketiranih kmetij (Slabe, 2010).

Najvišji delež prodanih pridelkov predstavljajo pridelki iz skupine drugo, od tega se največ proda živih živali, oljk, zelišč, medu ter vina. Meso in mesne izdelke prodaja 68,3 % rejcev, žito 45,5 % pridelovalcev žit, zelenjavo prodaja 40,6 % pridelovalcev, sadje 37,8 % pridelovalcev, jajca 37 % rejcev, mleko pa 31,9 % rejcev (Slabe, 2010).

Najpogosteje uporabljena prodajna pot je prodaja neposredno na kmetiji, sledi neposredna prodaja na (eko) tržnici, tretjo najpogostejšo prodajno pot predstavljajo druge prodajne poti. Najmanj uporabljene prodajne poti predstavljajo prodaja v trgovskih verigah ter prodaja v gostinskih obratih in hotelih (Slabe, 2010).

Največ anketiranih kmetij cene za svoje ekološke pridelke določa glede na tržišča, kmetijske zadruge, časopise, klavnice, kupce, trgovine, svoja društva in mesnice. Na podlagi proizvodne cene prodajno ceno postavi 80 anketiranih kmetij, 67 pa jih povpraša druge ekološke pridelovalce. Glede na ceno ekoloških pridelkov v tujini ceno lastnih ekoloških pridelkov postavi najmanj kmetij, in sicer 5 (Slabe, 2010).

Anketiranim ekološkim kmetijam, ki so vključene v skupinsko znamko Biodar, sodelovanje odpira nove trge, sodelovanje z združenjem ekoloških kmetov pa jim najbolj pomaga pri izobraževanju. Najmanj jim sodelovanje v obeh primerih pomaga pri določanju cen pridelkov (Slabe, 2010).

Kot največjo oviro pri ekološkem kmetovanju je polovica anketiranih kmetij navedla obremenitev z administracijo, birokracijo. Kot drugi največji problem sta bila izpostavljena problem trženja in oddaljenost kmetije od večjih naselij ter slaba prometna dostopnost. Najmanj anketiranih kmetij je kot problem navedlo pomanjkanje svetovanja (Slabe, 2010).

Kot najpomembnejša ovira pri trženju pridelkov in izdelkov se je izkazal premajhen obseg pridelave, zaradi česar se kmetijam trženje ne splača. 80 anketiranih kmetij je navedlo, da je po ekoloških pridelkih in izdelkih premalo povpraševanja, 77 kmetij pa, da jim na kmetiji primanjkuje delovne sile. Preslabo poznavanje tehnologije ter pomanjkanje svetovanja za ekološko pridelavo je navedlo najmanj kmetij in sicer 4,7 % vseh anketiranih kmetij (Slabe, 2010).

Največ anketiranim kmetijam predstavlja dohodek iz kmetijstva do 25 % vseh dohodkov, 67 kmetijam od 25 % do 50 % vseh dohodkov, 17 kmetijam od 50 % do 75 % in 30 kmetijam nad 75 % vseh dohodkov (Slabe, 2010).

Glede prihodnosti kmetije je 126 anketiranih odgovorilo, da bo kmetija ostala v okviru sedanjega obsega in dejavnosti, 91 kmetijam se odpirajo nove možnosti v obliki dopolnilnih dejavnosti, zvišanju obsega pridelave, spremembe obsega zemljišč ter vlaganju v nove stroje in opremo, 36 anketiranih pa meni, da kmetija nima prave prihodnosti (Slabe, 2010).

nadaljevanju raziskave je bilo opravljenih 9 intervjujev z integriranimi pridelovalci sadja in zelenjave. O preusmeritvi iz integrirane v ekološko pridelavo je razmišljalo dve tretjini anketiranih pridelovalcev, en anketiranec je o tem razmišljal bežno, dva anketirana nista razmišljala o preusmeritvi. Kot prednosti ekološke pridelave pred integrirano so anketirani navedli, da ni uporabe kemičnih sredstev, varovanje okolja ter pridelava zdrave hrane. Kot prednost jih je polovica navedla višje cene ekoloških pridelkov. Slabosti ekološke pridelave anketiranim predstavljajo predvsem tehnološke težave, kot so izključenost kemičnih sredstev, nezadostno razvite tehnologije ter težave z zagotovitvijo organskih gnojil na kmetijah brez živinoreje. Večina anketiranih je kot glavni razlog, zakaj se integrirani pridelovalci ne bi vključili v ekološko pridelavo navedla, da se to finančno ne splača, prav tako pa se poveča potreba po delovni sili (Slabe, 2010).

2.7. Primerjava ekološkega in konvencionalnega kmetijstva

V Pensilvaniji je bila izvedena 20-letna raziskava, kjer so primerjali okoljske, energijske in ekonomske dejavnike konvencionalnega in ekološkega kmetijstva. Ugotovljeno je bilo, da so bili pridelki koruze po petletnem prehodnem obdobju v okviru vseh pridelovalnih sistemov (konvencionalni, ekološki z živinskim gnojilom, ekološki na osnovi stročnic) približno enaki. V obdobju od leta 1988 do 1998, ko je bila 5 let prisotna suša, je bila povprečna količina pridelka v obeh ekoloških sistemih za 28-34 % večja v primerjavi s konvencionalnim. V času izjemne suše leta 1999 je imel ekološki sistem z živinskimi gnojili bistveno večjo količino pridelka (1.511 kg/ha) v primerjavi z konvencionalnim (1.100 kg/ha) in drugim ekološkim sistemom (421 kg/ha). Pridetek soje je bil v letu 1999 prav tako večji pri obeh ekoloških sistemih v primerjavi s konvencionalnim (Pimentel in sod., 2005).

V konvencionalnem sistemu je bilo za pridelavo koruze potrebnih 5,2 milijona kcal/ha energije, v ekoloških sistemih pa za 28-32 % manj. Količina potrebne energije za pridelavo soje je bila v vseh treh sistemih približno enaka (Pimentel in sod., 2005).

Primerjava ekonomskih kazalcev konvencionalnega in ekološkega sistema je pokazala, da so prihodki iz konvencionalnega sistema večji od ekološkega. Za izenačenje prihodka od ekoloških živil potrebujejo ta za zgolj 10 % višjo ceno, v 90-ih letih prejšnjega stoletja so ekološka živila ta nivo presegla, sedaj pa je cena ekoloških živil za 65 % do 140 % višja v primerjavi s konvencionalnimi (Pimentel in sod., 2005).

V letu 2002 je bila količina ogljika v prsti v ekološkem sistemu z živinskim gnojilom za 0,5 %, v ekološkem sistemu s stročnicami pa za 0,4 % večja v primerjavi s konvencionalnim sistemom. Količina dušika v prsti je bila v tem letu v ekološkem sistemu z živinskim gnojilom večja za 0,35 %, v ekološkem sistemu s stročnicami pa za 0,33 % večja v primerjavi s konvencionalnim sistemom (Pimentel in sod., 2005).

Veliko raziskav z dolgoletnimi poskusi na njivami so pokazali, da ima ekološko kmetovanje močan pozitiven vpliv na kvaliteto tal. Višji nivo organskih snovi v tleh običajno izboljša kvaliteto tal glede na deset kritičnih in medsebojno povezanih funkcij v agroekosistemi: biogeokemični krogotok in ohranjanje hranilnih snovi, tvorjenje tal, stabilnost, infiltracijo in zadrževanje vode v tleh ter njeno dekontaminacijo, znižuje erozijo in spodbuja rast rastlin (Kremen, Miles, 2012).

V primerjavi z konvencionalnim kmetijstvom je v ekološkem prisotna večja biotska raznovrstnost rastlin in oprasovalcev. V raziskavi je bilo na ekološko obdelanih poljih opaženo večje število predatorjev listnih uši in manjše število listnih uši. Na konvencionalnih poljih se je v času uporabe insekticida število listnih uši zmanjšalo, po prenehanju delovanja insekticida pa se je njihovo število povečalo. V obdobju izvajanja raziskave je bilo število predatorjev listnih uši na konvencionalnih poljih majhno (Krauss in sod., 2011).

Prav tako je bilo izmed 396 raziskav 327 takšnih, ki so potrdile, da je na zemljiščih, ki se pridelujejo po načelih ekološkega kmetovanja, višja stopnja biodiverzitete v primerjavi s konvencionalnimi. Pri 56-ih raziskavah bistvenih razlik v biodiverziteti med ekološkimi in konvencionalnimi zemljišči ni bilo, 13 raziskav je potrdilo, da je na zemljiščih, ki pridelujejo po načelih ekološkega kmetovanja, manj biodiverzitete v primerjavi s konvencionalnimi. Iz tega lahko sklepamo, da ima ekološko kmetijstvo pozitivni učinek na ohranjanje biodiverzitete. (Rahmann, 2011).

Leta 2006 je bila izvedena raziskava, v kateri so primerjali količino pridelka iz ekološke ter konvencionalne pridelave z namenom, da bi ugotovili, ali lahko samo s pridelki iz ekološke pridelave dosežemo enako stopnjo pridelave hrane kot s konvencionalno. Ugotovljeno je bilo, da je za večino kategorij (žitarice, sladila, oreški, oljne poljščine in rastlinska olja, sadje, meso, živalske maščobe, mleko ter jajca) ocenjena količina ekoloških pridelkov podobna trenutni količini pridelanih pridelkov. Pri ostalih kategorijah (škrobnate korenine, stročnice ter zelenjava) pa so ocenjene količine ekološke pridelave v primerjavi s konvencionalno manjše. Z uporabo druge metode, kjer so primerjali rezultate držav v razvoju, so prišli do zaključka, da ocenjena količina ekološko pridelane hrane presega trenutne zaloge hrane v vseh kategorijah, večinoma za 50 % več. Prehod is konvencionalnega v ekološko kmetijstvo sprva zniža količino pridelka, saj je zemlja onesnažena z ostanki mineralnih gnojil in FFS. Količina ekološkega pridelka se poveča, ko se obnovi kvaliteta zemlje (Badgley, 2007).

3. METODE DELA

Poleg teoretičnega dela smo v diplomsko nalogo vključili raziskovalni del, kjer smo s pomočjo anketnega vprašalnika analizirali ekološke kmetije na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki ter občin Vitanje, Zreče, Dobrna in Slovenske Konjice. Anketni vprašalnik smo razdelili ekološkim kmetov v obravnavanih občinah. Vprašalnik je bil sestavljen iz 24 vprašanj odprtega ter zaprtega tipa in tudi kombiniranih vprašanj in je prikazan v poglavju Priloge.

S pomočjo prvega sklopa vprašanj smo pridobili splošne podatke o kmetiji, kot so od kdaj obstaja kmetija, kdaj in kako so se kmetovalci odločili za ekološko kmetovanje ter katera glavna usmeritev kmetije. Temu so sledila vprašanja o strukturi lastnih in najetih zemljišč, pridelavi in količini pridelanih pridelkov, deležih prodaje pridelkov in izdelkov ter najpogosteje uporabljene prodajne poti za ta namen in dohodku iz kmetijstva ter ostalih virov. V nadaljevanju nas je zanimalo, s čim kmetije gnojijo svoje ekološke pridelke ter na kakšen način zatirajo škodljivce. Sledil je sklop vprašanj o tem kaj kmetovalcem predstavlja največje agrotehnične ovire ter kakšno je njihovo mnenje o podpornih dejavnikih okolja ter vprašanja o tem kje pridobivajo pomembne informacije s področja ekološkega kmetijstva, kako pogosto se le-teh udeležujejo ter kakšnih izobraževanj bi si želeli v večjem obsegu. S pomočjo naslednjega sklopa vprašanj smo pridobili informacije o tem, kakšno je mnenje kmetovalcev o stranskih vplivih konvencionalne pridelave hrane v primerjavi z ekološko ter kateri so najpomembnejši stranski učinki pridelave hrane. V nadaljevanju smo postavili vprašanja o tem, katera strokovna področja se jim zdijo najslabše pokrita, katere so prednosti in slabosti njihovih ekoloških kmetij ter kakšna se jim zdi prihodnost njihove kmetije. Na koncu smo pridobili še podatke o družbenogeografskih značilnostih vseh članov gospodinjstva in najete delovne sile.

Seznam naslovov naključno izbranih ekoloških kmetij na preučevanih območjih smo prejeli na Inštitutu KON-CERT Maribor. Iz seznama smo zbirali kmetije tako, da smo na dan izvajali ankete le v eni izmed občin. Kmetije smo obiskali in anketirali njihovega gospodarja, če je bil pripravljen sodelovati. Anketiranje je potekalo v času od 20. februarja do 17. aprila ob petkih in vikendih v popoldanskih urah, saj smo predvidevali, da imajo takrat kmetije največ časa. Skupno smo anketirali 69 ekoloških kmetij, od tega 37 na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice ter 32 na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki. V občini Velenje je bilo opravljenih 11 anket, v Šoštanju 17, v Šmartnem ob Paki 4, v Dobrni 7, v Vitanju 4, v Zrečah 15 in v Slovenskih Konjicah 11. Pri tem smo imeli težave z nezaupljivostjo ter nepripravljenostjo kmetij za sodelovanje v anketi. Za reševanje ene ankete smo v povprečju porabili približno 20 minut časa; na dan smo v povprečju izvedli 3,3 ankete.

Rezultate, zbrane s pomočjo anketiranja, smo analizirali v programu Microsoft Office Excel. Za vsako vprašanje smo podatke prepisali v program ter jih obdelali tako, da smo določili najnižje in najvišje vrednosti, povprečja ter seštevke posameznih izbranih odgovorov in jih prikazali s pomočjo preglednic in grafov. Zaradi boljše preglednosti in jasnosti grafov smo v grafih prikazali tudi odstotke. Poleg preglednic in grafov smo dodali še podrobnejšo razlago rezultatov in jih komentirali.

4. REZULTATI IN RAZPRAVA

4.1. Obstoj kmetije

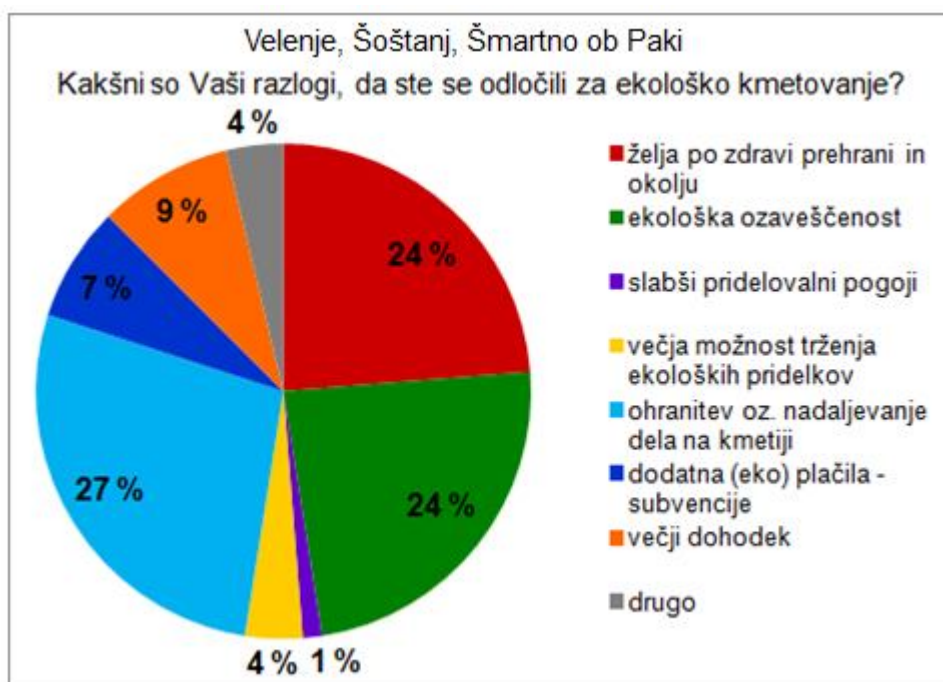
Najstarejša anketirana kmetija obstaja od leta 1880, in sicer na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice. V povprečju so ekološke kmetije na tem območju starejše (80 let) v primerjavi z ekološkimi kmetijami na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki (77 let). Najmlajša kmetija na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice, katere gospodarja smo anketirali, obstaja od leta 1970. Na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki najmlajša kmetija, katere gospodarja smo anketirali, obstaja od leta 1970, najstarejša pa od leta 1900.

V povprečju so gospodarji na kmetijah starejši na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice, kjer je povprečna starost gospodarja kmetije 54,2 leti. Najmlajši anketirani gospodar na tem območju je bil star 36 let, najstarejši pa 64 let. Na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki je bil najmlajši gospodar star 34 let, najstarejši pa 64 let. Povprečna starost anketiranega gospodarja na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki je 51 let.

Kmetija v občinah Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice se je v povprečju v ekološko kontrolo vključila leta 2006, medtem ko se je povprečna kmetija v občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki v kontrolo vključila leta 2005. Prva izmed vseh anketiranih kmetij na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice se je v ekološko kontrolo vključila leta 1999, v občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki pa leta 1996. Ekološka kmetija, ki se je v ekološko kontrolo vključila najkasneje, se je na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice v kontrolo vključila leta 2013, v občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki pa leta 2012.

Anketirana ekološka kmetija z najstarejšim ekološkim certifikatom v občinah Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice, je tega prvič pridobila leta 2002, na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki pa leta 1997. Najkasneje je anketirana ekološka kmetija na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice prvič pridobila ekološki certifikat leta 2015, na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki pa leta 2014. V povprečju so ekološke kmetije na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice pridobile ekološki certifikat leta 2009, na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki pa leta 2007.

4.2. Razlogi za odločitev za ekološko kmetovanje

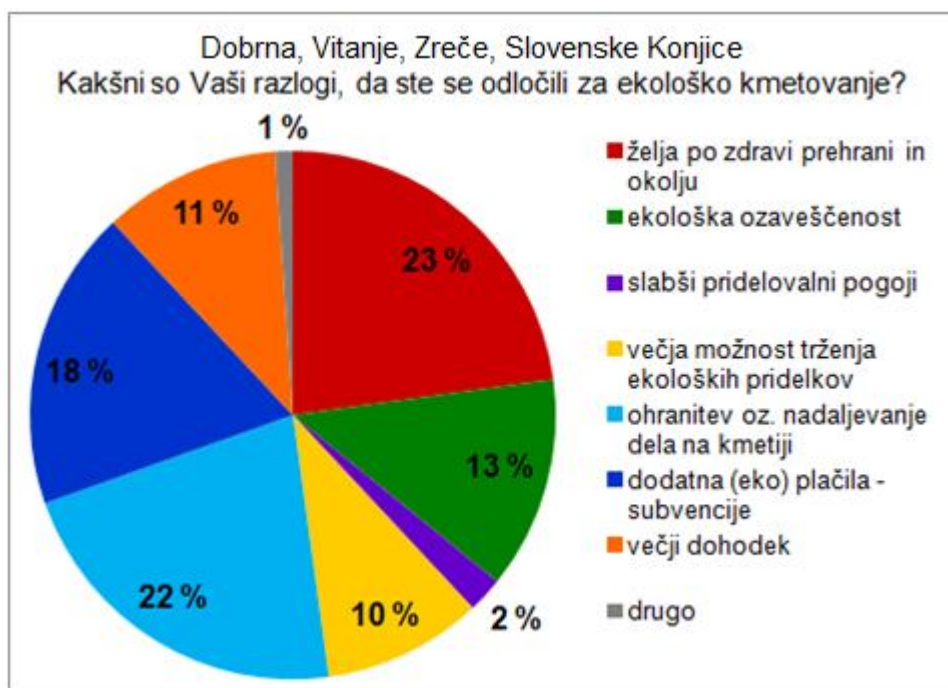

Graf 7: Razlogi za odločitev za ekološko kmetovanje v občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki

Na vprašanje, zakaj so se kmetovalci odločili za ekološko kmetovanje, je bilo možnih več odgovorov. Na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki je bil najpogostejši (27 %) odgovor, da so se za ekološko kmetovanje odločili zaradi ohranitve oz. nadaljevanja dela na kmetiji; velik del odgovorov je predstavljala želja po zdravi prehrani in okolju (24 %) ter ekološka ozaveščenost (24 %). Manj pogosti odgovori so bili odgovori zaradi večjega dohodka (9 %), dodatnih plačil oz. subvencij (7 %), večje možnosti trženja ekoloških pridelkov (4 %) ter slabših pridelovalnih pogojev (1 %). 4 % delež odgovorov predstavljajo drugi razlogi.

Na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice jih je največ (23 %) odgovorilo, da so se za ekološko kmetovanje odločili zaradi želje po zdravi prehrani in okolju. Zaradi ohranitve oz. nadaljevanja dela na kmetiji se jih je tako odločilo 22 %, 18 % zaradi dodatnih plačil oz. subvencij, 13 % zaradi ekološke ozaveščenosti, 11 % zaradi večjega dohodka, 10 % zaradi večje možnosti trženja ekoloških pridelkov ter 2 % zaradi slabših pridelovalnih pogojev. 1 % anketiranih je imelo za takšno odločitev drugačne razloge.

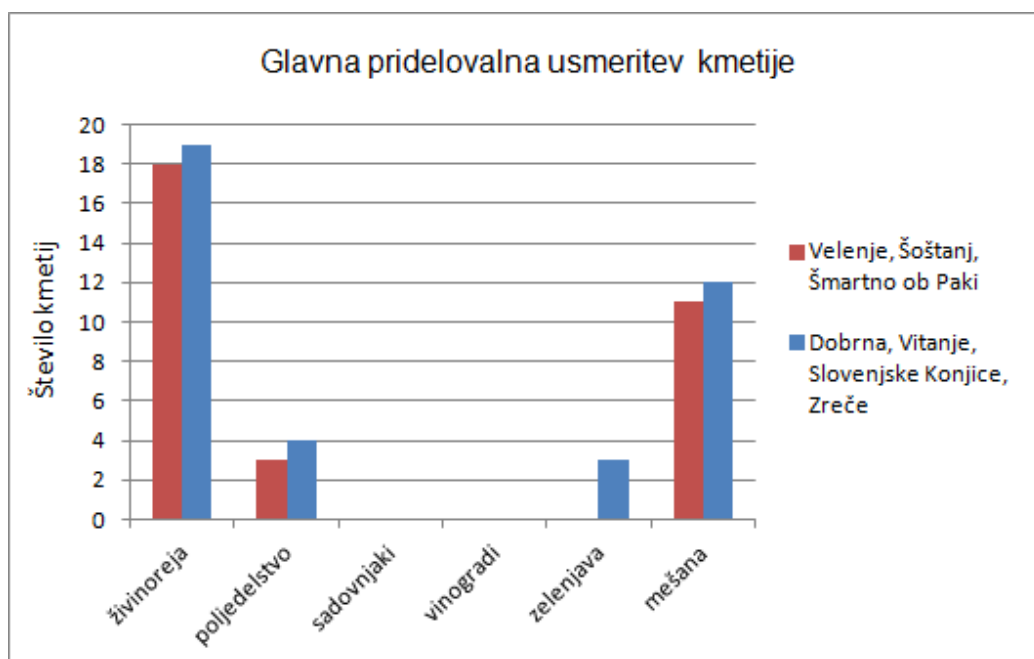
V primerjavi z občinami Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki je več anketiranih na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice označilo, da so jim bila pri odločitvi za ekološko kmetovanje pomembna dodatna plačila oz. subvencije, večja možnost trženja ekoloških pridelkov ter večji dohodek.

Graf 8: Razlogi za odločitev za ekološko kmetovanje v občinah Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice

4.3. Glavna pridelovalna usmeritev kmetij

Na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki je največ anketiranih ekoloških kmetij (56 %) kot glavno pridelovalno usmeritev označilo živinorejo. Mešano pridelovalno usmeritev ima 34 % anketiranih, 10 % anketiranih ima izključno poljedelsko usmeritev. Kot glavno pridelovalno usmeritev na tem območju ni nihče označil zelenjadarstva, pridelave sadja ali vinogradništva.

Graf 9: Glavna pridelovalna usmeritev anketiranih ekoloških kmetij

Na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice je porazdelitev po glavnih pridelovalnih usmeritvah podobna kot v občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki. Največji delež predstavljajo živinorejske kmetije, takšnih je 50 %, 32 % anketiranih kmetij ima mešano pridelovalno usmeritev, 10 % anketiranih kmetij se ukvarja s poljedelstvom, 8 % pa z zelenjavo. Pri tem je potrebno poudariti, da je ena anketirana kmetija za pridelovalno usmeritev označila tako poljedelstvo kot tudi pridelavo zelenjave. Tudi na tem območju pridelave sadja in vinogradništva ni označil nihče izmed anketiranih gospodarjev.

Na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice je delež ekoloških kmetij, katerih glavna pridelovalna usmeritev je živinoreja, manjši od deleža živinorejskih ekoloških kmetij na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki. Medtem ko v občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki nobena izmed kmetij ni kot glavno pridelovalno usmeritev označila pridelavo zelenjave, so bile take kmetije v občinah Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice 3 (8 %).

4.4. Obseg in struktura zemljišč

Preglednica 3: Obseg in struktura lastnih in najetih zemljišč na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki

Vrsta kmetijske rabe	Število kmetij	V lasti (ha)	V najemu (ha)	Skupaj (ha)
Njive (z vrtom)	31	34,4	1,6	36,0
Travnik	31	202,4	25,0	227,4
Sadovnjak	25	5,2	0,0	5,2
Vinograd	1	0,0	100,0 m ²	100,0 m ²
Gozd	24	196,2	3,8	200,0
Rastlinjak (ločeno, če je)	2	0,5	0,0	0,5

Na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki je 31 kmetij, ki imajo njive in vrtove v skupni površini 36 ha. Od tega imajo štiri kmetije delež površin najetih, kar predstavlja 1,6 ha; v lasti imajo kmetije skupno 34,4 ha njiv in vrtov. Največji delež predstavljajo travniki; te ima 31 kmetij, skupna površina le-teh znaša 227,4 ha, od tega je 202,4 ha v lastništvu kmetij, štirinajst kmetij pa ima v najemu travnike v skupni površini 25 ha. Petindvajset kmetij ima sadovnjake v skupni površini 5,2 ha, ki so v celoti v lastništvu kmetij; najetih sadovnjakov ni. Najmanj površin predstavljajo vinogradi, tega ima le ena kmetija in sicer v skupni površini 100 m², ki je najet. Gozdove ima 24 kmetij v skupni površini 200 ha, od tega je 196,2 ha v lasti kmetij, dve kmetiji imata gozdove najete v skupni površini 3,8 ha. Ločene rastlinjake imata dve kmetiji v skupni površini 0,5 ha, ki so v celoti v lasti kmetij; najetih rastlinjakov ni.

Največja anketirana kmetija na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki ima vseh površin v skupni velikosti 36,1 ha, od tega je 26 ha travnikov, 10 ha gozda, 600 m² sadovnjakov ter 500 m² njiv. Najmanjša ekološka kmetija na tem območju ima 1 ha površin, od tega je 0,5 ha njiv ter 0,5 ha travnikov. V povprečju ima posamezna anketirana ekološka kmetija v občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki 1,2 ha njiv, 7,3 ha travnikov, 0,2 ha sadovnjakov, 100 m² vinogradov 8,3 ha gozda ter 2.500 m² rastlinjakov.

Preglednica 4: Obseg in struktura lastnih in najetih zemljišč na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice

Vrsta kmetijske rabe	Število kmetij	V lasti (ha)	V najemu (ha)	Skupaj (ha)
Njive (z vrtom)	37	33,0	3,9	36,9
Travnik	34	168,6	19,0	187,6
Sadovnjak	29	6,4	0,0	6,5
Vinograd	5	900,0 m ²	0,0	900,0 m ²

Gozd	21	296,7	5,0	301,7
Rastlinjak (ločeno, če je)	2	130,0 m ²	0,0	130,0 m ²

Na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice ima vseh 37 anketiranih ekoloških kmetij njive in vrtove, in sicer v skupni površini 36,9 ha. Od teh ima 5 kmetij najete njive in vrtove v skupni površini 3,9 ha, 33 ha zemljišč je v lastništvu kmetij. Travnike ima 34 kmetij v skupni površini 187,6 ha, od tega ima 12 kmetij najeta zemljišča v skupni površini 19 ha, ostalih 168,6 ha je v lasti kmetij. Sadovnjake v skupni površini 6,4 ha ima 29 kmetij, od tega so vsi v lasti kmetij, najetih sadovnjakov ni. Pet kmetij ima vinograde v skupni površini 900 m², ki so v lasti kmetij. Največji delež po površini predstavljajo gozdovi, te ima 21 kmetij v skupni površini 301,7 ha, od tega je 296,7 ha v lastništvu kmetij, dve kmetiji pa imata gozdove, najete v skupni površini 5 ha. Ločene rastlinjake imata dve kmetiji v skupni površini 130 m²; ti so v lasti kmetij, najetih rastlinjakov ni.

Največja ekološka kmetija na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice ima skupno 57,5 ha površin, od tega je največ gozda, in sicer 48 ha, 0,5 ha je njiv, 9 ha gozda ter 300 m² sadovnjakov. Najmanjša kmetija na tem območju ima 2,5 ha površin, od tega sta 2 ha travnikov ter 0,5 ha njiv. V povprečju ima ekološka kmetija na tem območju 1 ha njiv, 5,5 ha travnikov, 0,2 ha sadovnjakov, 180 m² vinogradov, 14,4 ha gozdov ter 65 m² rastlinjakov.

V primerjavi s podatki ministrstva za kmetijstvo, gospodarstvo in prehrano je povprečna velikost anketirane ekološke kmetije na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki za 19,5 % večja od povprečne slovenske ekološke kmetije in za 63,3 % večja od povprečne ekološke kmetije na območju Savinjske regije. Ekološke kmetije na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice pa so v povprečju za 17,9 % večje od povprečne slovenske ekološke kmetije in za 61,1 % večje od povprečne kmetije na območju Savinjske regije.

4.5. Ocena količine pridelkov na kmetiji

Preglednica 5: Ocena količine pridelkov na kmetijah v občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki

	Žito	Zelenjava	Krompir	Sadje	Mleko	Meso	Jajca	Žive živali	Drugo
Količina pridelkov	21.300 kg	39.850 kg	27.400 kg	12.200 kg	11.650 L	22.910 kg	38.500 kom	760	27 kg

V preglednici 5 so prikazani podatki skupnih količin pridelkov, pridelanih na anketiranih ekoloških kmetijah v občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki. Kot je razvidno iz preglednice, se na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki največ prideluje zelenjave, in sicer 39.850 kg. To prideluje vseh 32 anketiranih kmetij na tem območju. Jajca prideluje 20 kmetij, in sicer v skupni količini 38.500, 21 kmetij prideluje krompir v skupni količini 27.400 kg. Žita v skupni količini 21.300 kg prideluje 12 kmetij, sadje 26 kmetij (12.200 kg), meso 26 kmetij (22.910 kg) ter mleko 18 kmetij (11.650 litrov), ki je večinoma namenjeno lastni uporabi na kmetiji. Skupno število živih živali na vseh 30 anketiranih kmetijah, ki imajo žive živali, je 760. Sem se štejejo vse žive živali na kmetiji, tako govedo, konji in prašiči, kot tudi ovce, koze, kokoši in druge živali. Najmanj se pridelava ostalih pridelkov, ki so navedeni pod drugo; sem spadajo razne začimbe, zelišča, čaji, med in podobno. Na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki se najpogosteje prideluje kumina, žajbelj, meta, melisa, ognjič, sivka, vrtnice, bazilika, šipek in podobno, in sicer v skupni količini 27 kg, ki jih prideluje 6 kmetij.

V povprečju ekološka kmetija na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki pridelava 1.775 kg žit, 1.245,3 kg zelenjave, 1.304,8 kg krompirja, 469,2 kg sadja, 647,2 l mleka, 881,2 kg mesa, 1925 jajc, 4,5 kg zelišč, začimb in podobnih pridelkov ter ima na kmetiji 25 živih živali.

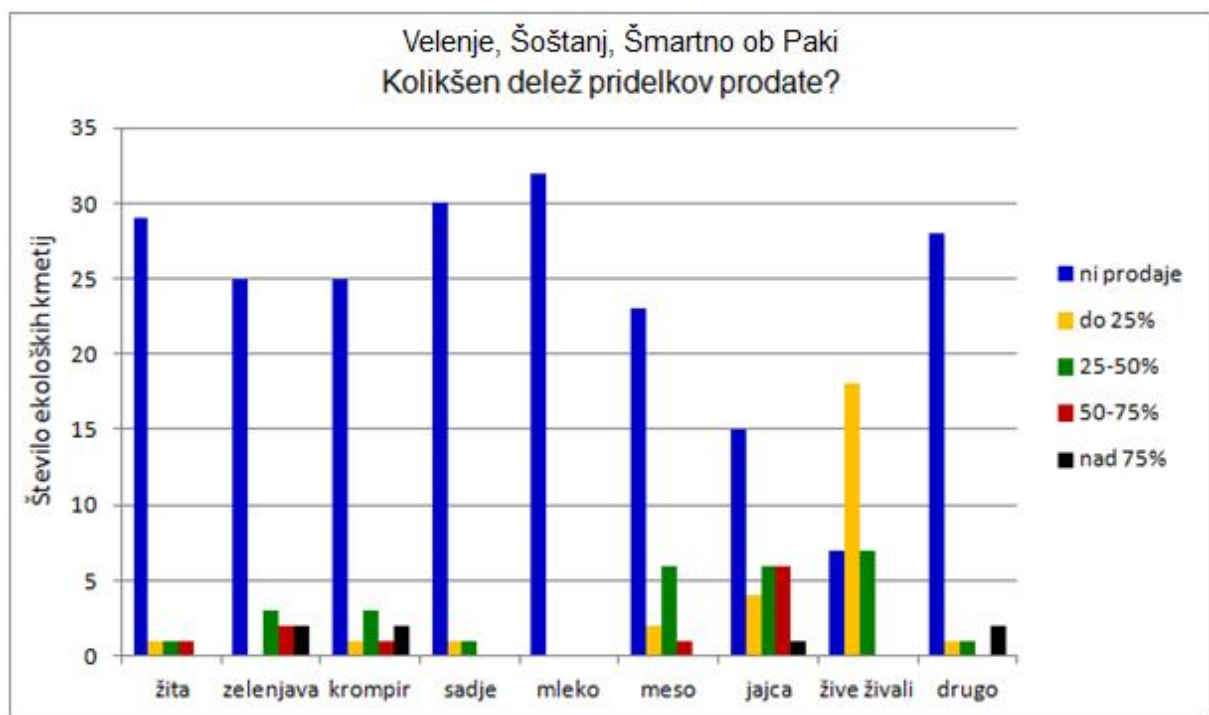
Preglednica 6: Ocena količine pridelkov na kmetijah v občinah Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice

	Žito	Zelenjava	Krompir	Sadje	Mleko	Meso	Jajca	Žive živali	Drugo
Količina pridelkov	22.500 kg	33.450 kg	31.900 kg	20.950 kg	9.050 L	19.720 kg	27.000 kom	571	11 kg

V preglednici 6 so prikazani podatki o skupni količini pridelkov, pridelanih na ekoloških kmetijah v občinah Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice. Na tem območju je največja pridelava zelenjave, prideluje jo 37 kmetij, in sicer skupno pridelajo 33.450 kg, krompir prideluje 32 kmetij (31.900 kg). Žito prideluje 9 kmetij (22.500 kg), sadje 30 kmetij (20.950 kg), meso 29 kmetij (19.720 kg), jajca 17 kmetij (27.000), druge pridelke, kamor spadajo zelišča, začimbe, čaji, med in podobno pridelujejo 4 kmetije, in sicer v skupnih količinah 11 kg. Največ drugih pridelkov na tem območju predstavljajo kamilica, sivka, meta, lovor, ognjič ter vrtnice. Mleko prideluje 12 kmetij (9.050 l), ki je večinoma namenjeno lastni uporabi na kmetiji; skupno število živih živali na 33 anketiranih ekoloških kmetijah, ki imajo žive živali, pa je 571. Pod žive živali se štejejo tako govedo, konji in prašiči in tudi ovce, koze, kokoši in drugo.

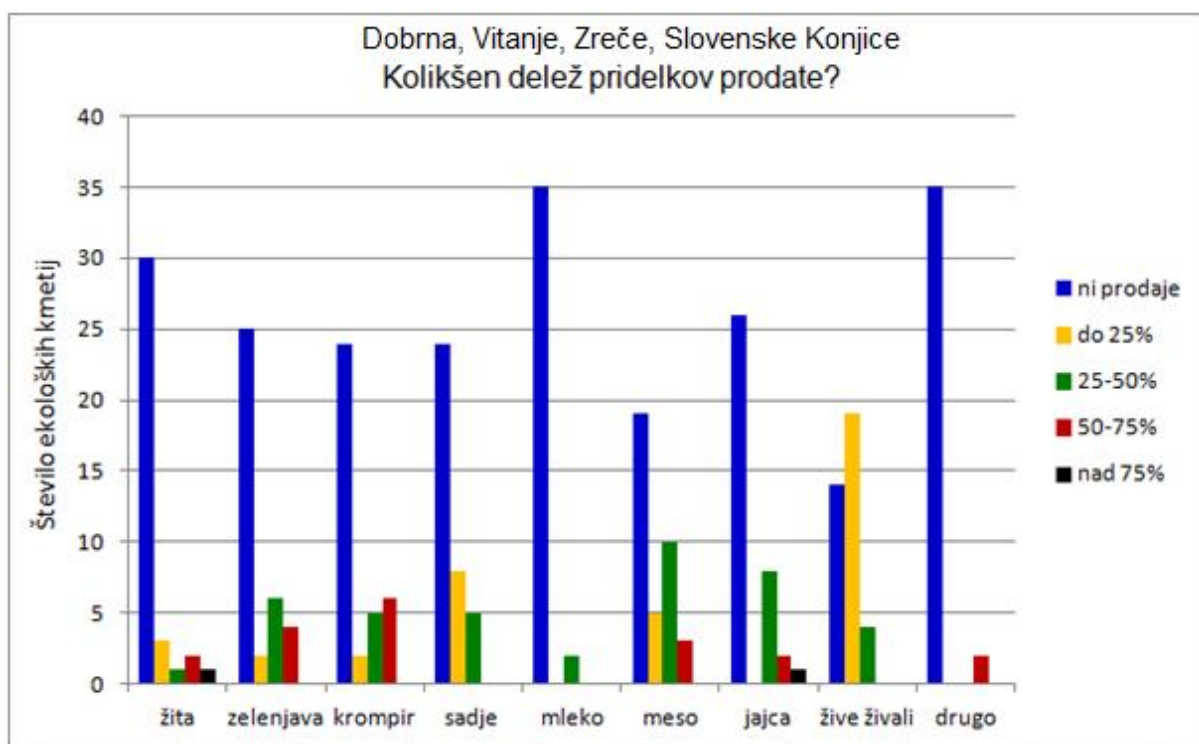
V povprečju ekološka kmetija na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice pridelava 2.500 kg žit, 904,1 kg zelenjave, 996,9 kg krompirja, 698,3 kg sadja, 754,2 l mleka, 680 kg mesa, 1588 jajc, 2,8 kg zelišč in začimb ter ima na kmetiji 17 živih živali.

4.6. Delež prodaje pridelkov

Graf 10: Delež prodaje pridelkov na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki

Večinski delež pridelkov se na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki ne prodaja. Izjema so žive živali, ki se jih največ prodaja v obsegu do 25 %. Mleka se ne prodaja, večinoma se ga pridelava za lastno uporabo na kmetiji tako za družinske člane kot teleta. Žita prodajajo 3 kmetije (9,4 %), ena (3,1 %) v obsegu do 25 %, ena (3,1 %) v obsegu od 25 % do 50 %, ena (3,1 %) v obsegu od 50 % do 75 %. Zelenjavo prodaja 7 kmetij (21,9 %), od tega 3 (9,4 %) v obsegu od 25 % do 50 %, 2 (6,3 %) v obsegu od 50 % do 75 % in dve (6,3 %) v obsegu nad 75 %. Krompir prodaja 7 kmetij (21,9 %), ena (3,1 %) v obsegu do 25 %, tri (9,4 %) v obsegu od 25 % do 50 %, ena (3,1 %) v obsegu od 50 % do 75 % ter dve (6,3 %) v obsegu nad 75 %. Sadje prodajata zgolj dve kmetiji (6,3 %), ena (3,1 %) v obsegu do 25 %, druga (3,1 %) pa v obsegu od 25 % do 50 %. Meso prodaja 9 kmetij (28,1 %), dve (6,3 %) v obsegu do 25 %, 6 (18,8 %) v obsegu od 25 % do 50 % ter ena (3,1 %) v obsegu od 50 % do 75%. Jajca prodajajo 4 kmetije (12,5 %) v obsegu do 25 %, 6 (18,8 %) v obsegu 25 % do 50 %, 6 (18,8 %) v obsegu 50 % do 75 % ter ena (3,1 %) v obsegu nad 75 %. Živih živali 7 kmetij (21,9 %) ne prodaja; največji delež kmetij, 18 (56,3 %), jih prodaja v obsegu do 25 %, 7 (21,9 %) pa v obsegu od 25 % do 50 %. V večjem obsegu se živih živali na tem območju ne prodaja. Drugih pridelkov, kot so med in zelišča, večina kmetij ne prodaja; ena kmetija (3,1 %) jih prodaja v obsegu do 25 %, ena (3,1 %) v obsegu od 25 % do 50 %, dve (6,3 %) pa v obsegu nad 75 %. V grafu so predstavljeni podatki vseh anketiranih kmetij na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki, torej tako tistih, ki ne prodajajo niti enega izmed svojih pridelkov, kot tudi tistih, ki prodajajo vsaj eno vrsto svojih pridelkov.

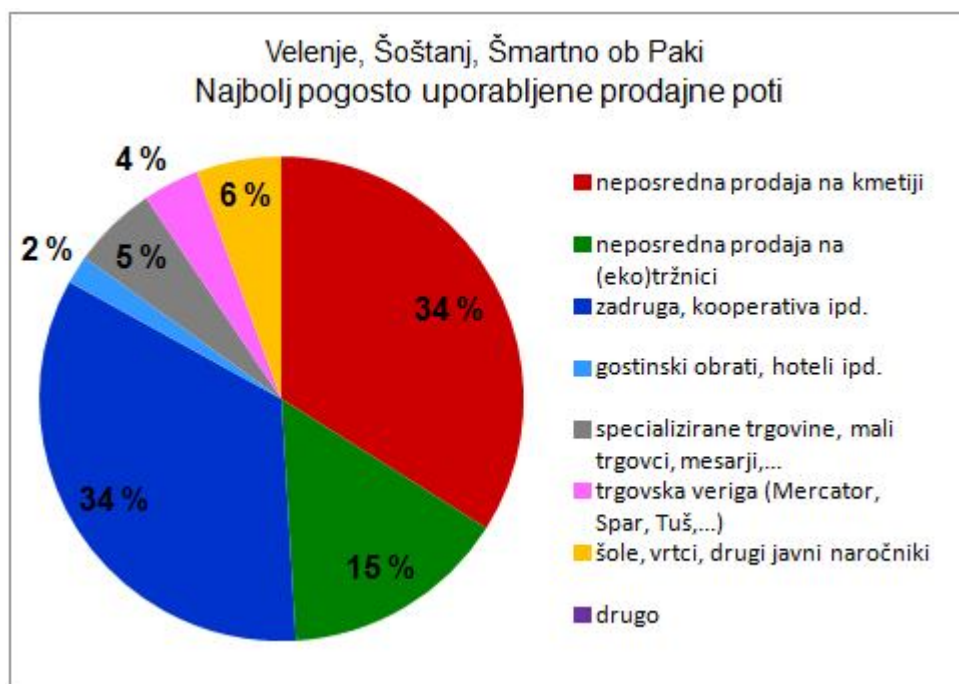

Graf 11: Delež prodaje pridelkov na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice

Na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice se tako kot v občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki večina pridelkov ne prodaja, izjema pa so žive živali. Žita prodaja 7 kmetij (18,9 % vseh anketiranih kmetij), 3 (8,1 %) v obsegu do 25 %, ena (2,7 %) v obsegu od 25 % do 50 %, dve (5,4 %) v obsegu od 50 % do 75 % in ena (2,7 %) v obsegu nad 75 %. Zelenjavo prodajata v obsegu do 25 % dve kmetiji (5,4 %), 6 (16,2 %) jih prodaja zelenjavo v obsegu od 25 % do 50 %, 4 (10,8 %) pa v obsegu od 50 % do 75 %. Dve kmetiji (5,4 %) prodajata krompir v obsegu do 25 %, 5 (13,5 %) v obsegu od 25 % do 50 % ter 6 (16,2 %) v obsegu od 50 % do 75 %. Sadje prodaja 13 (35,1 %) kmetij, od tega jih 8 (21,6 %) prodaja v

obsegu do 25 %, 5 (13,5 %) pa v obsegu od 25 % do 50 %. Mleko se večinoma pridelava za lastno uporabo in teleta, 2 kmetiji (5,4 %) pa mleko prodajata v obsegu od 25 % do 50 %. Meso prodaja 18 (48,7 %) kmetij, od tega jih 5 (13,5 %) meso prodaja v obsegu do 25 %, 10 (27,0 %) v obsegu od 25 % do 50 % ter 3 (8,1 %) v obsegu od 50 % do 75 %. Jajca prodaja 8 kmetij (21,6 %) v obsegu od 25 % do 50 %, dve (5,4 %) v obsegu od 50 % do 75 %, ena (2,7 %) pa v obsegu nad 75 %. Žive živali prodaja 23 kmetij (62,2 %), od tega 19 kmetij (51,4 %) prodaja žive živali v obsegu do 25 %, 4 (10,8 %) pa v obsegu od 25 % do 50 %. Med in zelišča prodajata dve kmetiji (5,4 %), in sicer v obsegu od 50 % do 75 %. V grafu so predstavljeni podatki vseh anketiranih kmetij na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice, torej tako tistih, ki ne prodajajo niti enega izmed svojih pridelkov, kot tudi tistih, ki prodajajo vsaj eno vrsto svojih pridelkov.

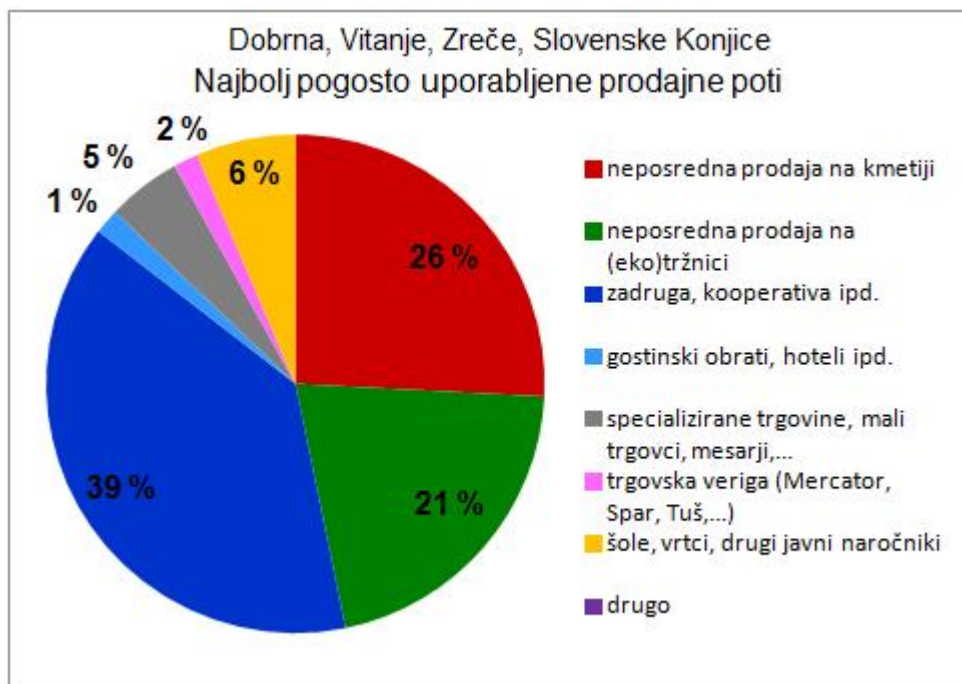
4.7. Najbolj pogosto uporabljene prodajne poti

Graf 12: Najbolj pogosto uporabljene prodajne poti na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki

Na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki sta najbolj pogosto uporabljeni prodajni poti neposredna prodaja na kmetiji (34 %) ter prodaja preko zadruge oz. kooperative (34 %). 15 % anketiranih svoje pridelke prodaja neposredno na tržnici, 6 % pridelke prodaja šolam, vrtcem ter drugim javnim naročnikom, 5 % specializiranim trgovinam, malim trgovcem ter mesarjem, 4 % trgovskim verigam ter 2 % gostinskim obratom, hotelom in podobno. Tri anketirane kmetije na tem območju ne prodajajo niti enega izmed svojih pridelkov in jih imajo zgolj za lastno uporabo. V grafu so zato predstavljeni podatki le tistih anketiranih ekoloških kmetij, ki prodajajo vsaj eno vrsto svojih pridelkov.

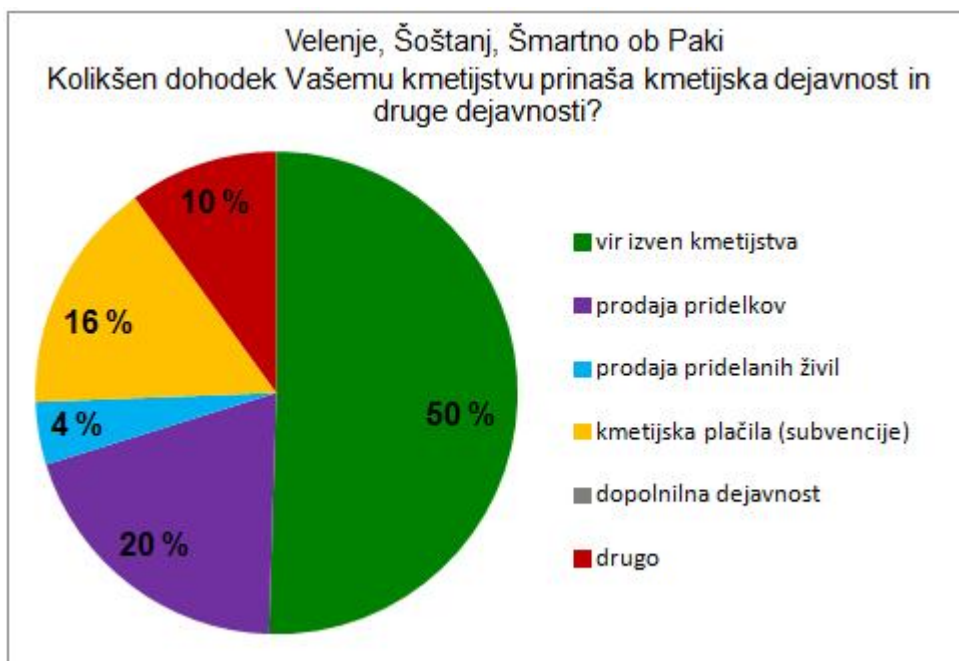

Graf 13: Najbolj pogosto uporabljene prodajne poti na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice

V občinah Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice je najbolj pogosto uporabljena prodajna pot prodaja preko zadruge oz. kooperative (39 %), 26 % anketiranih kmetij pridelke prodaja neposredno na kmetiji, 21 % pa na (eko)tržnici. Šolam, vrtcem ter drugim javnim naročnikom pridelke prodaja 6 % anketiranih kmetij, 5 % specializiranim trgovinam, 2 % trgovskim verigam ter 1 % gostinskim obratom, hotelom in podobno. Štiri anketirane kmetije na tem območju ne prodajajo niti enega izmed svojih pridelkov in jih imajo zgolj za lastno uporabo. V grafu so zato predstavljeni podatki le tistih anketiranih ekoloških kmetij, ki prodajajo vsaj eno vrsto svojih pridelkov.

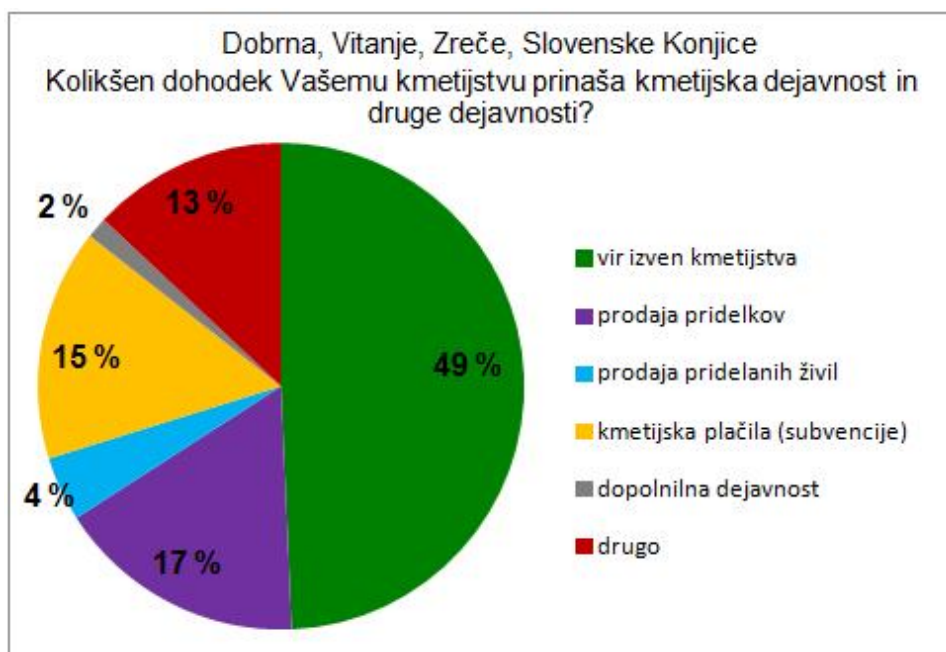
V primerjavi z občinami Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice se v občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki pogosteje uporablja neposredna prodaja na kmetiji, medtem ko je na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice več neposredne prodaje na (eko)tržnici. Prodaja šolam in vrtcem je večja v občinah Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice v primerjavi z občinami Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki, prodaja trgovskim verigam pa je večja v občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki. V vseh anketiranih občinah se na tržnicah največ prodaja zelenjave in sadja; preko zadrug se večinoma prodaja meso oz. žive živali. Na kmetiji se prodajajo vsi pridelki; šolam, vrtcem, hotelom ter trgovinam se največ prodaja zelenjava ter krompir.

4.8. Struktura dohodkov

Graf 14: Deleži dohodkov iz kmetijske ter nekmetijske dejavnosti na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki

Največji delež dohodka ekološkim kmetijam na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki predstavlja vir izven kmetijstva, kot so službe in pokojnine, in sicer 50,5 % vseh dohodkov na kmetiji. V povprečju pridobijo kmetije s prodajo pridelkov 19,7 % delež dohodkov, s prodajo predelanih živil pa 4,2 % delež dohodkov. Kmetijska plačila oz. subvencije jim v povprečju predstavljajo 15,6 % delež dohodkov, 10,0 % delež prihaja od ostalih kmetijskih dejavnosti, kot je npr. prodaja lesa.

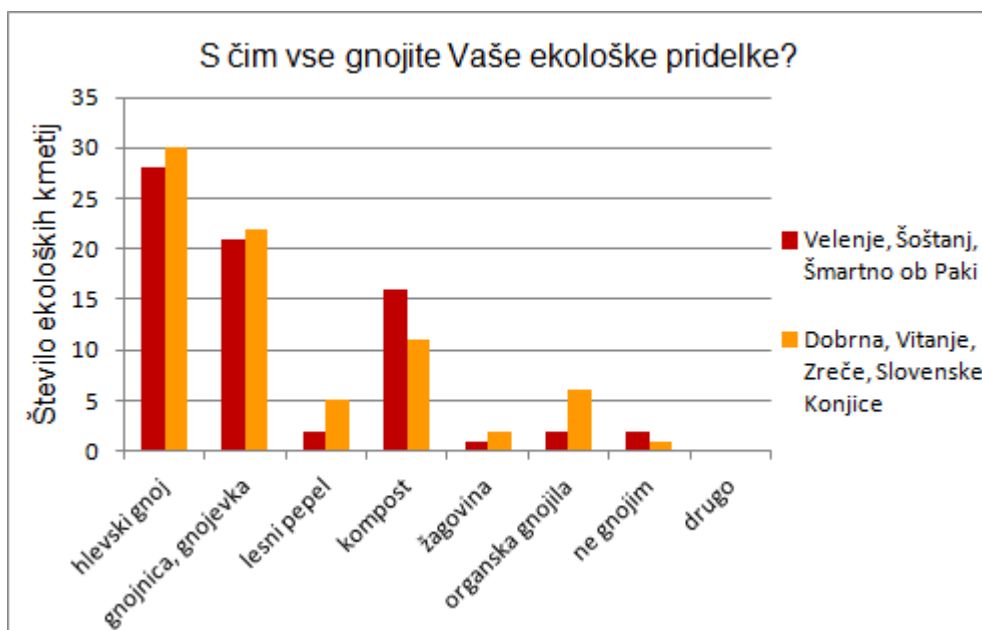
Graf 15: Deleži dohodkov iz kmetijske ter nekmetijske dejavnosti na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice

Na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice predstavljajo viri izven kmetijstva 49,3 % delež vseh dohodkov na kmetiji. V povprečju kmetije s prodajo pridelkov zaslužijo 16,6 % delež, s prodajo predelanih živil pa 4,3 % delež dohodkov. Kmetijska plačila oz. subvencije jim predstavljajo 15,4 % delež dohodkov, dopolnilne dejavnosti 1,4 %, drugi kmetijski viri, kot je prodaja lesa, pa 13 %. Dopolnilne dejavnosti, ki so jih imele anketirane ekološke kmetije na tem območju so bile predvsem predelava in prodaja lesa, predelava kmetijskih pridelkov in turizem na kmetiji.

V vseh občinah pripada večinski delež dohodkov virom izven kmetijstva, podoben delež dohodkov predstavljata tudi prodaja predelanih živil ter kmetijska plačila oz. subvencije, medtem ko je na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki delež dohodkov od prodaje pridelkov večji v primerjavi z občinami Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice; na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice sta deleža dohodkov iz dopolnilnih dejavnosti ter drugih kmetijskih virov večja v primerjavi z občinami Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki.

4.9. Gnojenje ekoloških pridelkov

Na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki največ anketiranih gospodarjev za namen gnojenja ekoloških pridelkov uporablja hlevski gnoj (39 %) ter gnojnico in gnojevko (29 %). Kompost uporablja 22 % anketiranih kmetij, 3 % anketiranih uporabljajo lesni pepel, 3 % organska gnojila ter 1 % žagovino. Zgolj 3 % anketiranih kmetij svojih pridelkov ne gnoji.

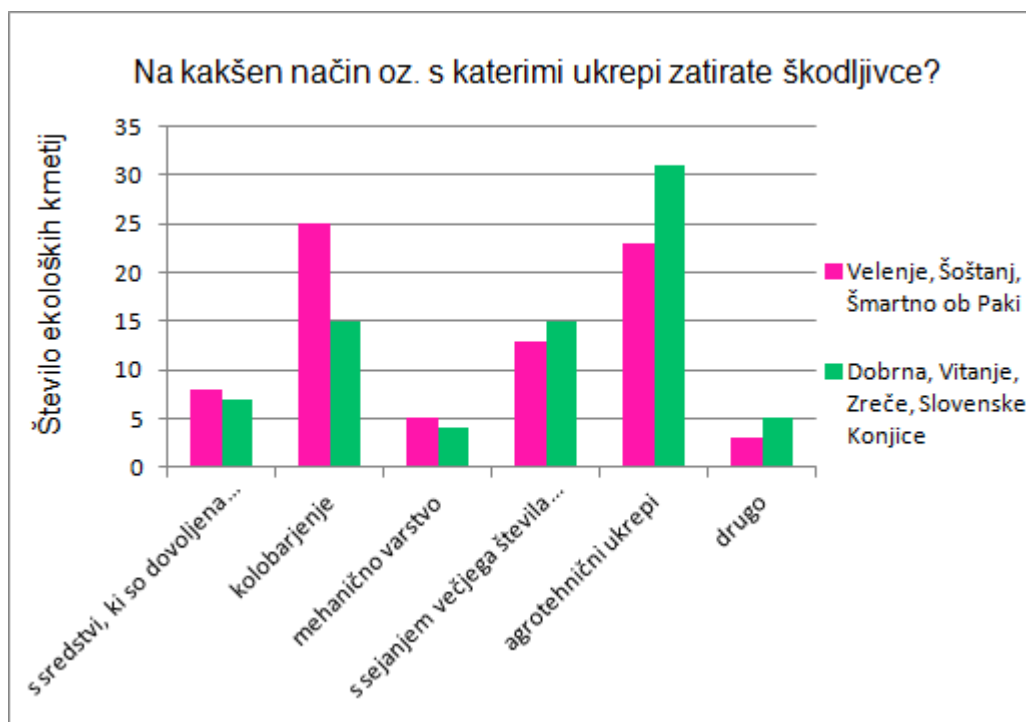
Graf 16: Gnojenje ekoloških pridelkov

Največ anketiranih (39 %) na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice za gnojenje prav tako uporablja hlevski gnoj ter gnojnico in gnojevko (29 %). Kompost v te namene uporablja 11 % anketiranih, 8 % anketiranih uporablja organska gnojila, 6 % lesni pepel, 3 % žagovino; le 1 % anketiranih svojih pridelkov ne gnoji.

V primerjavi z občinami Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki je na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice več kmetij, na katerih za namen gnojenja pridelkov uporabljajo organska gnojila. V primerjavi z občinami Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki več kmetij na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice za gnojenje uporablja lesni pepel.

4.10. Zatiranje škodljivcev in plevelov

Za zatiranje škodljivcev na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki največ anketiranih uporablja večletno kolobarjenje (32 %) ter agrotehnične ukrepe (30 %). Metodo sejanja večjega števila rastlin, ki zmanjšujejo pojav plevelov, uporablja 17 % anketiranih, 10 % uporablja sredstva, ki so dovoljena za zatiranje, 7 % mehanično varstvo, 4 % anketiranih uporabljajo druge metode zatiranja.

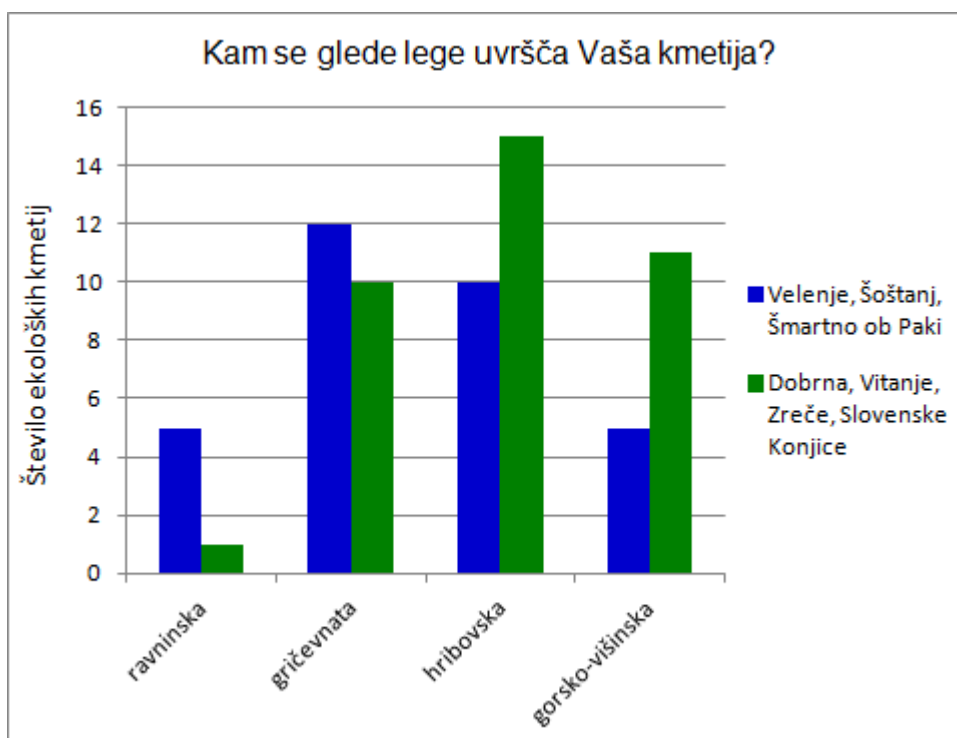

Graf 17: Izbrani načini in ukrepi zatiranja škodljivcev v občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki

Na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice večina anketiranih za namen zatiranja škodljivcev uporablja agrotehnične ukrepe (40 %). Večletno kolobarjenje uporablja 20 % anketiranih, 19 % jih v ta namen uporablja metodo sejanja večjega števila rastlin, ki zmanjšujejo pojav škodljivcev, 9 % sredstva, ki so dovoljena za zatiranje, 5 % mehanično varstvo ter 7 % druge metode zatiranja škodljivcev.

Delež anketiranih, ki na svojih kmetijah uporabljajo dovoljena sredstva za zatiranje, je večji na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki v primerjavi z občinami Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice. V občinah Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice je v ta namen večja uporaba agrotehničnih ukrepov, v občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki pa kolobarjenje. Večji delež anketiranih na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice uporablja druge metode zatiranja v primerjavi z občinami Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki. Pod drugimi metodami zatiranja so bili največkrat omenjeni doma pripravljene pripravki za zatiranje, kot so pripravki iz kopriv ali listov korenja oz. paradižnika.

4.11. Lega ekoloških kmetij

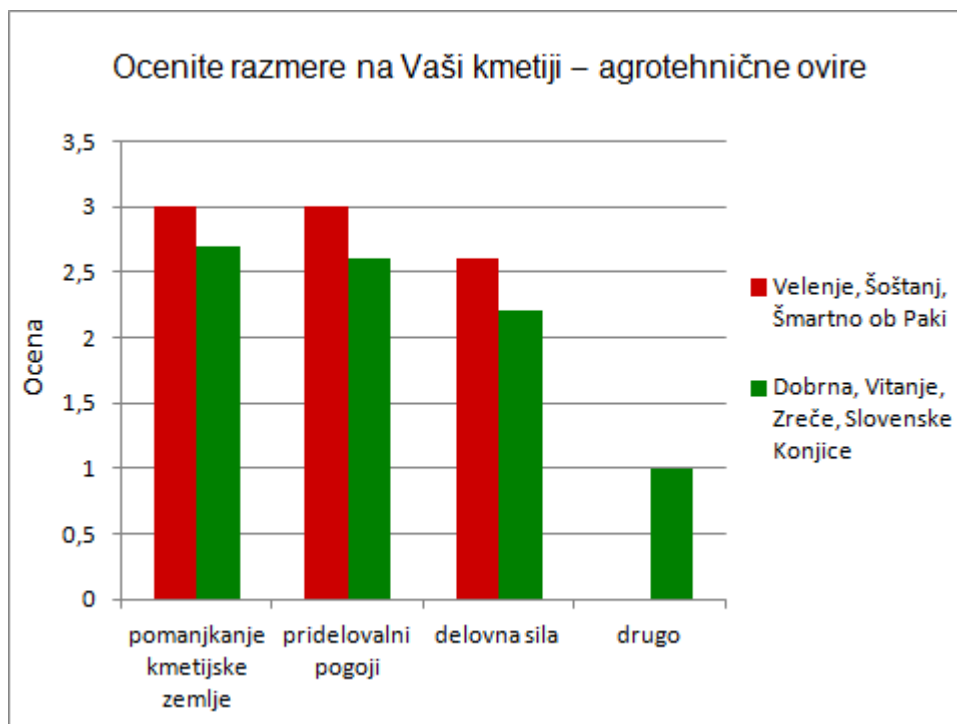

Graf 18: Lega ekoloških kmetij

Največ anketirancev na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki je označilo, da je njihova kmetija gričevnata (37,5 %) oziroma hribovska (31,3 %); na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice je največ kmetij hribovskih (40,5 %) in gorsko-višinskih (29,8 %). Na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice je 27 % kmetij gričevnatih, 2,7 % je ravninskih. V občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki je 15,6 % kmetij gorsko-višinskih in 15,6 % ravninskih. V primerjavi z občinami Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice je na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki več kmetij ravninskih in gričevnatih, manj pa hribovskih in gorsko-višinskih.

4.12. Agrotehnične ovire ekoloških kmetij

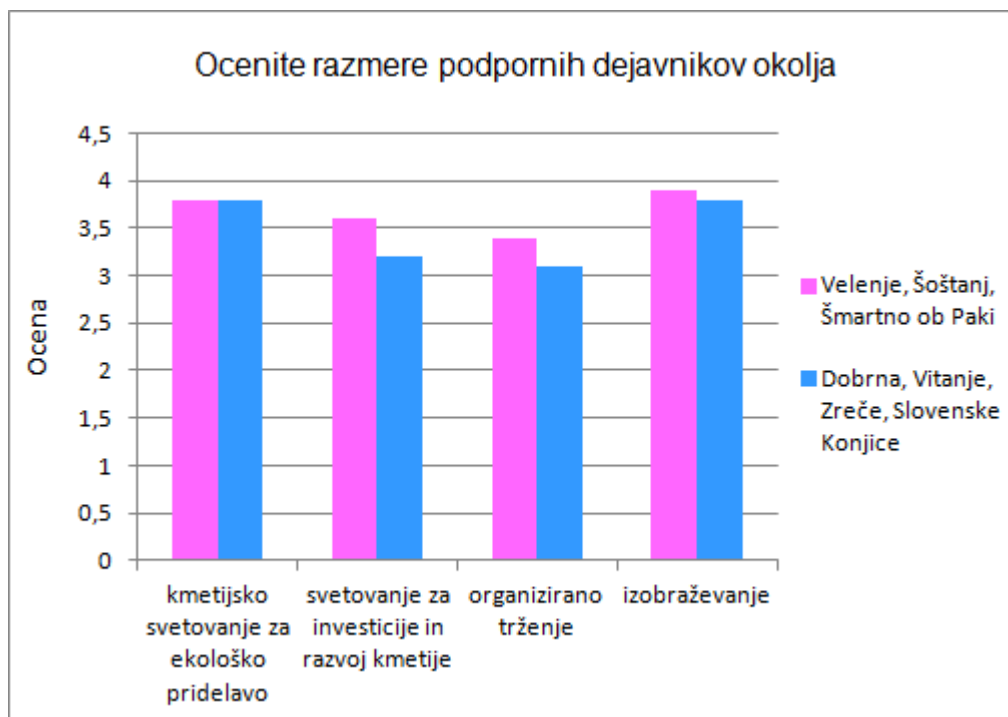
Pri tem vprašanju je bilo potrebno oceniti agrotehnične ovire kmetije z ocenami od 1 do 5, pri čemer je 1 najslabša ocena in pomeni velike težave na kmetiji za določen kriterij, 5 pa najboljša in pomeni da kmetija z navedenim kriterijem nima težav. Kot najbolj problematična ovira anketiranih kmetij se je tako na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki in tudi občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice izkazala delovna sila oz. pomanjkanje le-te. Ta kriterij je bil ocenjen s povprečno oceno 2,2 na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice oz. 2,6 na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki. Na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki sta bila kriterija pomanjkanje kmetijske zemlje in pridelovalni pogoji enako ocenjena, in sicer s povprečno oceno 3, medtem ko je bil na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice kriterij pomanjkanja kmetijske zemlje ocenjen malo bolje (povprečna ocena 2,7) kot pridelovalni pogoji (povprečna ocena 2,6). Na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice je prav tako ena izmed anketiranih kmetij dodala in ocenila še en kriterij (možnost posojil), ki je bil ocenjen z oceno 1.

Graf 19: Ocena agrotehničnih ovir na kmetiji

V primerjavi z občinami Velenje, Šoštanj in Šmartno ob paki so bile vse ocene razmer na kmetijah slabše ocenjene na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice.

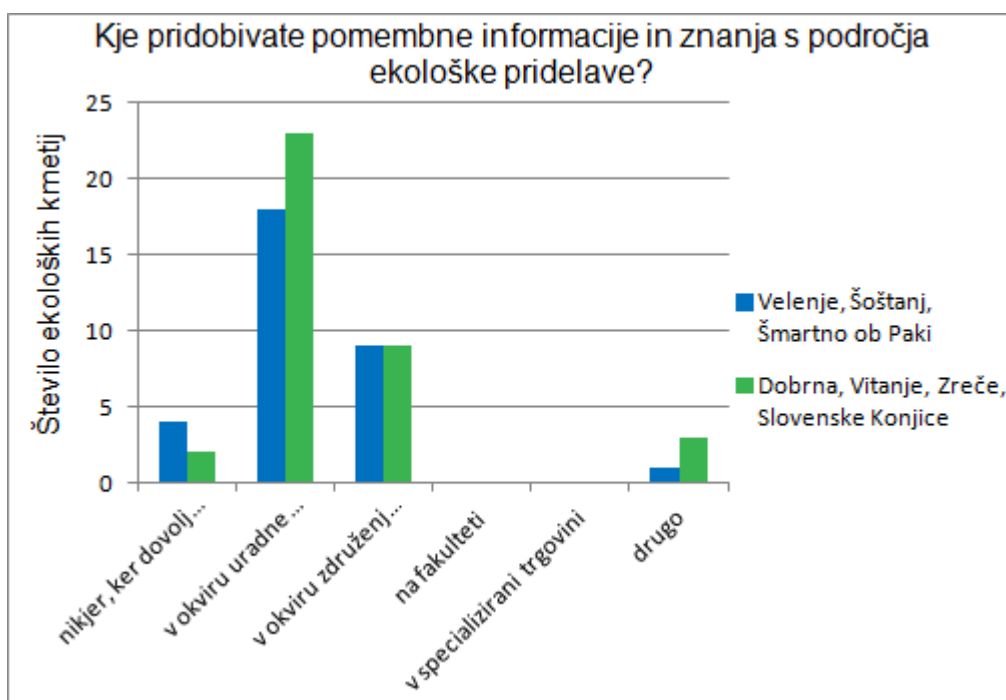
4.13. Podporni dejavniki okolja

Graf 20: Ocena podpornih dejavnikov okolja

Najslabše ocenjeni podporni dejavnik okolja je bil organizirano trženje, ki je bil na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki ocenjen z oceno 3,4, na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice pa z oceno 3,1. Najboljše je bilo ocenjeno izobraževanje, ki je doseglo najvišjo oceno izmed vseh navedenih podpornih dejavnikov okolja tako na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice (povprečna ocena 3,8) in tudi občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki (povprečna ocena 3,9). Podporni dejavniki okolja so bili boljše ocenjeni na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki v primerjavi z občinami Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice, razen v primeru kmetijskega svetovanja za ekološko pridelavo, kjer je bila ocena enotna pri vseh občinah, ki so bile vključene v raziskavo (povprečna ocena 3,8).

4.14. Pridobivanje informacij s področja ekološke pridelave

Graf 21: Pridobivanje pomembnih informacij s področja ekološke pridelave

Večina anketiranih na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki pridobiva pomembne informacije s področja ekološke pridelave v okviru svetovalne službe pri KGZS, in sicer 56 % anketiranih. V okviru združenj ekoloških pridelovalcev pomembne informacije pridobiva 28 % anketiranih, 3 % anketiranih pa jih pridobiva drugje. 13 % anketiranih na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki teh informacij ne pridobiva nikjer; v tem primeru gre večinoma za izkušene kmetovalce, ki imajo že veliko izkušenj.

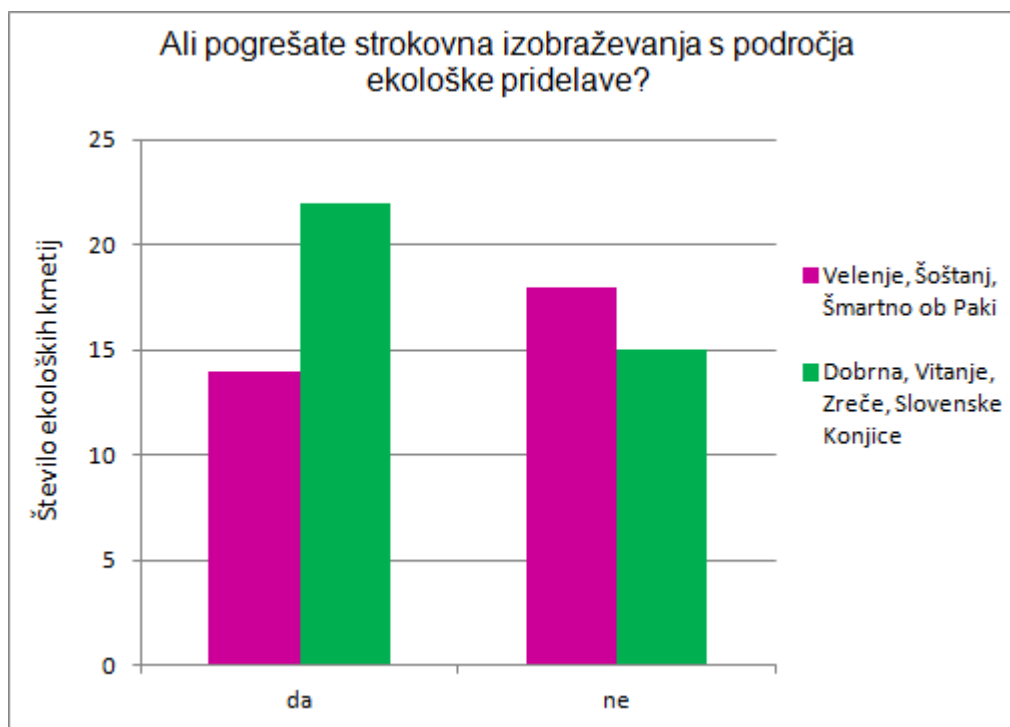
Na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice največ anketiranih (62 %) pomembne informacije s področja ekološke pridelave pridobiva v okviru uradne svetovalne službe pri KGZS, 24 % anketiranih jih pridobi v okviru združenj ekoloških pridelovalcev, 8 % pa drugje. 6 % anketiranih na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice pomembnih informacij ne pridobiva nikjer.

V primerjavi z občinami Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki je na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice večji delež anketiranih, ki pomembne informacije s področja ekološke pridelave pridobijo v okviru svetovalne službe pri KGZS, v občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki pa je večji delež anketiranih, ki teh informacij ne pridobivajo nikjer, saj imajo dovolj lastnih izkušenj in znanja.

4.15. Strokovna izobraževanja s področja ekološke pridelave

Na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki je 56 % anketiranih označilo, da ne pogreša strokovnih izobraževanj s področja ekološke pridelave; na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice je bil delež anketiranih, ki ne pogreša strokovnih izobraževanj 41 %. V občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki strokovna izobraževanja s področja ekološke pridelave pogreša 44 % anketiranih, na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice pa 49 % anketiranih.

Na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice je delež anketiranih, ki pogrešajo strokovna izobraževanja, večji, delež anketiranih, ki teh izobraževanj ne pogrešajo pa manjši v primerjavi z občinami Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki.

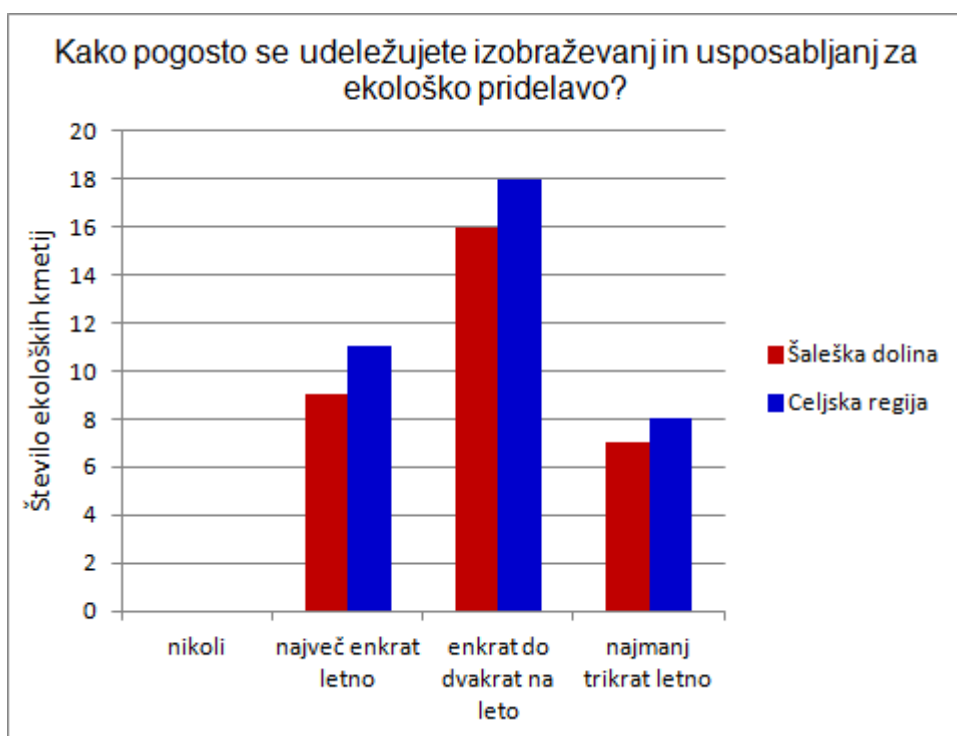

Graf 22: Ali pogrešate strokovna izobraževanja s področja ekološke pridelave?

4.16. Udeležba na izobraževanjih in usposabljanjih

Na vprašanje, kako pogosto se udeležijo izobraževanj in usposabljanj za ekološko pridelavo, je največ kmetovalcev na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki odgovorilo, da enkrat do dvakrat letno (50 % vseh anketiranih kmetovalcev). Največ enkrat letno se teh izobraževanj udeleži 28,2 % anketiranih, najmanj trikrat letno pa 21,8 % anketiranih na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki. Na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice se izobraževanj in usposabljanj enkrat do dvakrat letno udeleži 48,7 % anketiranih gospodarjev, največ enkrat letno 29,7 % ter najmanj trikrat letno 21,6 % anketiranih kmetovalcev.

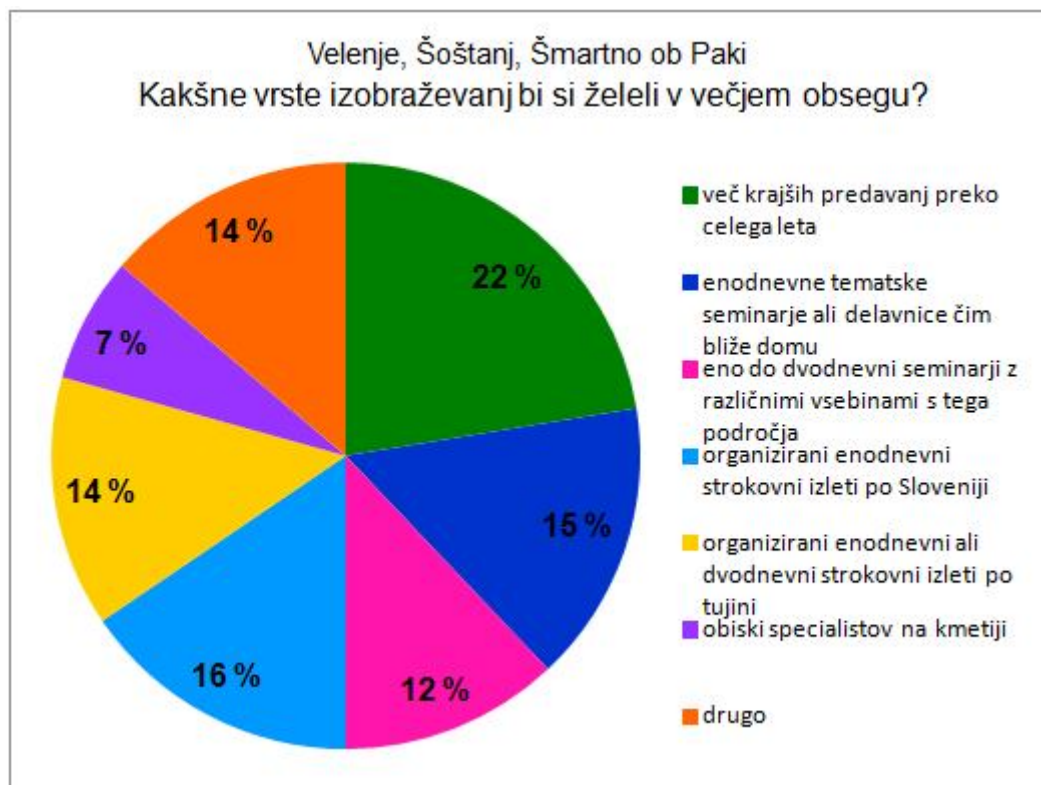
Graf 23: Primerjava pogostosti udeležbe na izobraževanjih in usposabljanjih za ekološko pridelavo

Nihče izmed anketiranih ni odgovoril, da se teh usposabljanj nikoli ne udeležuje; razlog za to je ukrep plačil ekološkega kmetovanja iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014 – 2020, po katerem morajo vsi ekološki kmetovalci opraviti obvezno usposabljanje v obsegu najmanj 6 ur na leto.

Pri anketiranju je manjši delež anketiranih gospodarjev izpostavil, da se udeležuje le obveznih izobraževanj, saj jim poleg dela na kmetiji in vodenja evidenc pogostokrat zmanjka časa.

4.17. Želje glede različnih vrst izobraževanj

Na vprašanje, katere vrste izobraževanj si najbolj želijo v večjem obsegu, je največ anketiranih na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki (22 %) odgovorilo, da si želijo več krajših predavanj preko celega leta. Enodnevne tematske seminarje ali delavnice čim bliže domu si želi 15 % anketiranih, organizirane enodnevne strokovne izlete po Sloveniji pa 16 % anketiranih. Organizirane enodnevne ali dvodnevne strokovne izlete po tujini si želi 14 % anketiranih, eno- do dvodnevne seminarje z različnimi vsebinami s tega področja 12 % ter 7 % obisk specialistov na kmetiji. Drugih vrst izobraževanj si želi 14 % anketiranih.

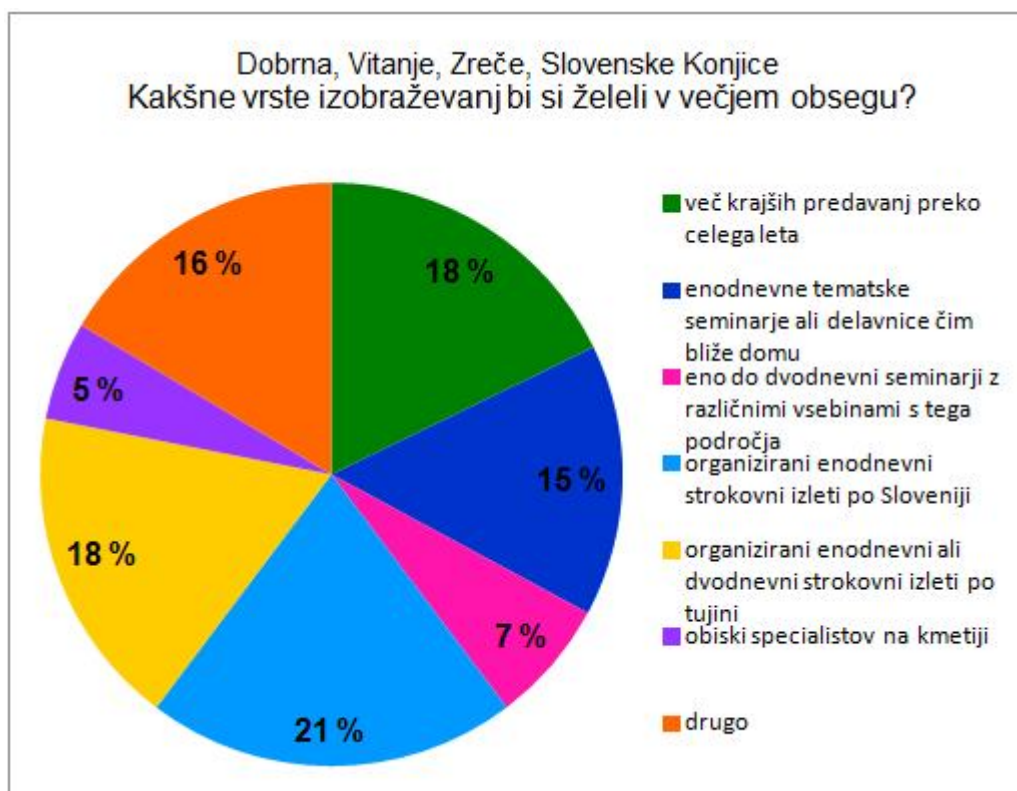

Graf 24: Želje glede izobraževanj na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki

Največ anketiranih iz območja občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice je označilo, da si najbolj želijo organiziranih enodnevnih strokovnih izletov po Sloveniji (21 %), 18 % anketiranih si želi več strokovnih izletov po tujini ter več krajših predavanj preko celega leta (18 %). Enodnevne tematske seminarje ali delavnice čim bliže domu si želi 15 % anketiranih, 7 % si želi eno do dvodnevne seminarje z različnimi vsebinami s tega področja, 5 % obisk specialistov na kmetiji, 16 % pa druge vrste izobraževanj.

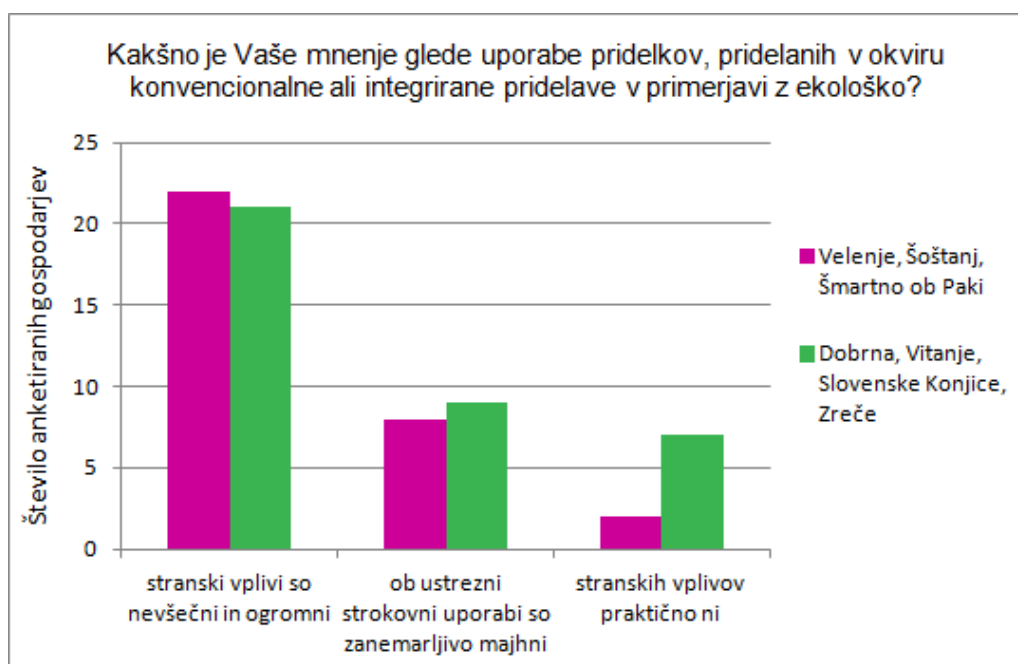
V primerjavi z občinami Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice je na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki več anketiranih, ki bi si želeli več krajših predavanj preko celega leta, eno do dvodnevni seminarjev z različnimi vsebinami s tega področja ter več obiskov specialistov na kmetiji. Na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice pa je več anketiranih v primerjavi z anketiranimi iz občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki izpostavilo, da si želi več organiziranih enodnevnih strokovnih izletov po Sloveniji in tujini ter drugih aktivnosti.

Pod drugo so anketirani tako na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki in tudi občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice največkrat navedli, da si želijo izobraževanja predvsem v zimskem času, ko je na kmetiji manj dela, več nekajurnih seminarjev ter ogledov kmetij, ki so primer dobre prakse.

Graf 25: Želje glede izobraževanj na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice

4.18. Mnenje glede stranskih vplivov konvencionalne v primerjavi z ekološko pridelavo

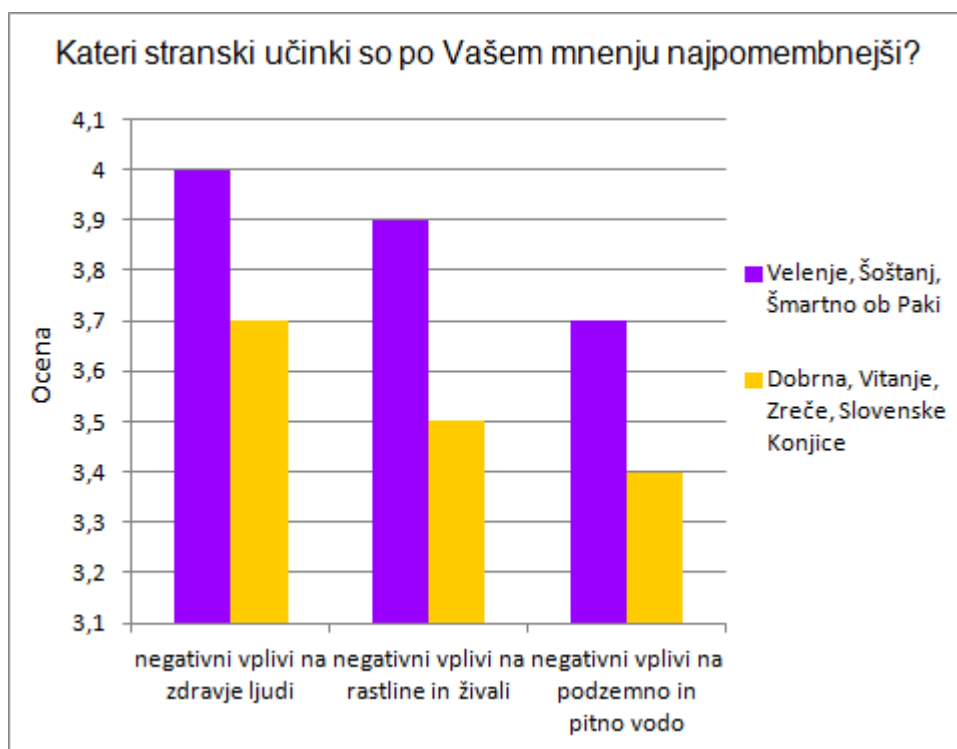
Graf 26: Mnenje anketiranih glede uporabe pridelkov, pridelanih v okviru konvencionalne ali integrirane pridelave

Na vprašanje, kakšno je njihovo mnenje glede uporabe pridelkov pridelanih v okviru konvencionalne oz. integrirane pridelave v primerjavi z ekološko, je 69 % anketiranih na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki odgovorilo, da so ti stranski vplivi nevšečni in ogromni. Ob ustrezni strokovni uporabi se 25 % anketiranim ti učinki zdijo zanemarljivo majhni, 6 % anketiranih pa meni, da stranskih vplivov praktično ni.

Na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice je 57 % anketiranih odgovorilo, da so stranski vplivi uporabe tovrstnih pridelkov nevšečni in ogromni, 24 % jih meni, da so ob ustrezni strokovni uporabi zanemarljivo majhni, 19 % pa da stranskih vplivov praktično ni.

V primerjavi z občinami Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice je na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki večji delež anketiranih prepričanih, da uporaba takšnih pridelkov povzroča nevšečne in ogromne stranske vplive, medtem ko sta deleža anketiranih, ki menijo, da so ob strokovni uporabi učinki zanemarljivo majhni oz. da stranskih vplivov uporabe praktično ni, večja na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice.

4.19. Pomembnost stranskih učinkov

Graf 27: Pomembnost stranskih učinkov

Pri tem vprašanju je bilo potrebno oceniti posamezne negativne vplive zaradi uporabe konvencionalnih pridelkov v primerjavi z ekološkimi, in sicer z ocenami od 1 do 5, kjer 1 pomeni, da so učinki zanemarljivi, 5 pa predstavlja zelo pomemben negativni učinek.

Kot najpomembnejši stranski učinek uporabe konvencionalnih pridelkov je bil izpostavljen negativni vpliv na zdravje ljudi, ki je bil na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki ocenjen s povprečno oceno 4, na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice pa s povprečno oceno 3,7. Negativni vplivi na zdravje rastlin in živali je bil na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki ocenjen z oceno 3,9, na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice pa z oceno 3,5. Kriterij negativnih vplivov na podzemno in pitno vodo je bil ocenjen kot najmanj pomemben tako na območju občin

Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki (povprečna ocena 3,7), kot občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice (povprečna ocena 3,4).

V povprečju so anketirani na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki vse stranske učinke ocenili z višjo oceno kot anketirani na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice, kar pomeni da se anketiranim v občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki vsi učinki zdijo bolj pomembni kot anketiranim v občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice.

4.20. Pokritost strokovnih področij

Pri ocenjevanju strokovnih področij je bilo potrebno oceniti posamezno strokovno področje z oceno od 1 (zelo slabo pokrito) do 5 (dovolj podpore, podatkov, informacij).

Kot najboljše pokrito strokovno področje se je tako v občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki in tudi občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice izkazalo področje strokovne podpore svetovalne službe KGZS. To je bilo na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki ocenjeno s povprečno oceno 4, na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice pa s 3,9. Naslednji najboljše ocenjeni področji na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki sta bili področji trženja in varstva pred pleveli, ki sta dosegli povprečno oceno 3,6. Najslabše pokrita strokovna področja so po mnenju anketiranih iz občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki tehnologija pridelave (povprečna ocena 3,3), varstvo pred škodljivimi organizmi in povzročitelji bolezni (povprečna ocena 3,2) ter pridelava in dodelava pridelkov za trg (povprečna ocena 2,9).

Graf 28: Pokritost strokovnih področij

Na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice je bilo drugo najboljše ocenjeno strokovno področje varstva pred pleveli, ki je doseglo oceno 3,3; tretje najboljše

ocenjeno strokovno področje je bilo področje varstva pred škodljivimi organizmi in povzročitelji bolezni, ki je doseglo povprečno oceno 3,2. Po mnenju anketiranih iz občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice so najslabše pokrita strokovna področja tehnologije pridelave (povprečna ocena 3,1), trženja (povprečna ocena 3,1) ter predelava in dodelava pridelkov za trg (povprečna ocena 2,7).

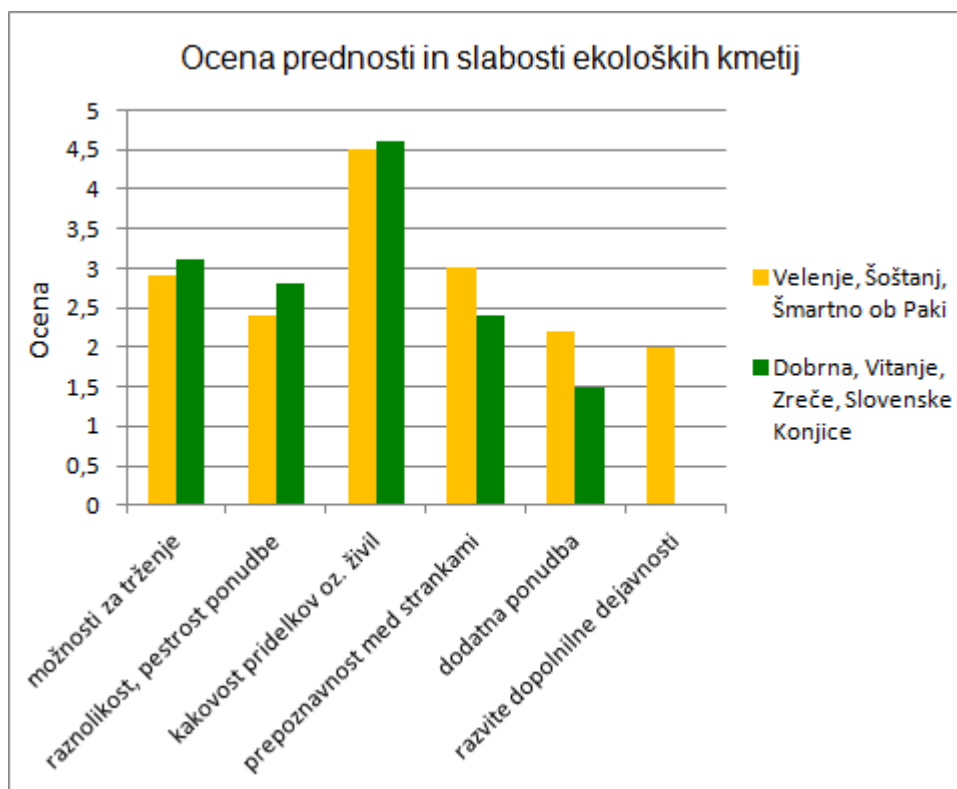
Na splošno so na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice različna strokovna področja pridobila nižje povprečne ocene v primerjavi z občinami Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki, razen v primeru varstva pred škodljivimi organizmi in povzročitelji bolezni, kjer je bila ocena enotna v vseh občinah, ki so bile vključene v raziskavo.

4.21. Ocena prednosti in slabosti kmetij

Pri ocenjevanju prednosti in slabosti kmetij je bilo potrebno izbrati kriterije, ki izstopajo v dobrem ali slabem in jih oceniti z oceno od 1 (zelo slabo) do 5 (odlično).

Na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki je bila največkrat kot prednost označena kakovost pridelkov oz. živil, kot slabost pa raznolikost, pestrost ponudbe. Najbolje je bila ocenjena kakovost pridelkov oz. živil, in sicer s povprečno oceno 4,5, najslabše pa je bil ocenjen kriterij razvitih dopolnilnih dejavnosti, ki je v povprečju dosegel oceno 2. Največkrat izpostavljeni kriteriji prednosti oz. slabosti so bili kakovost pridelkov oz. živil, pestrost ponudbe ter možnosti za trženje.

V občinah Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice je bila največkrat kot prednost označena kakovost pridelkov, kot slabost pa prepoznavnost med strankami. Najbolje je bila ocenjena kakovost pridelkov oz. živil, in sicer s povprečno oceno 4,6, najslabše pa dodatna ponudba z oceno 1,5. Največkrat izpostavljeni kriteriji prednosti oz. slabosti so bili kakovost pridelkov oz. živil, pestrost ponudbe, možnosti za trženje ter prepoznavnost med strankami.

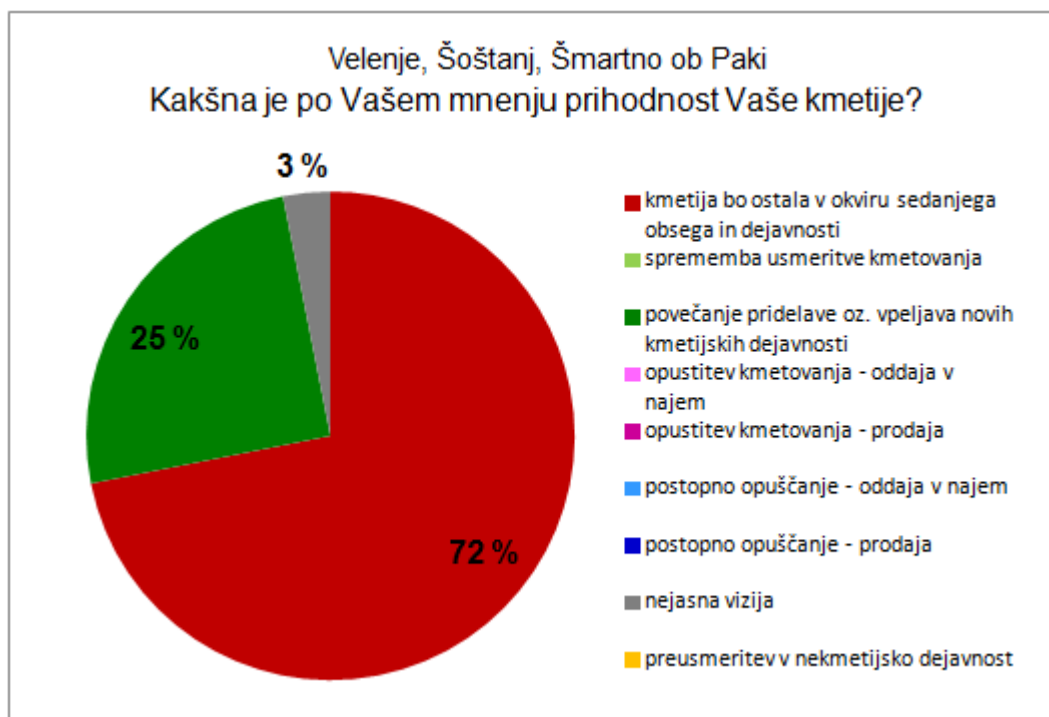

Graf 29: Ocena prednosti in slabosti ekoloških kmetij

V primerjavi z občinami Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki so bili kriteriji možnosti za trženje, pestrost ponudbe ter kakovost pridelkov oz. živil bolje ocenjeni na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice, medtem ko sta bila kriterija prepoznavnosti med strankami ter dodatne ponudbe bolje ocenjena v občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki. Na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice ni nihče kot prednosti oz. slabosti izpostavil razvitih dopolnilnih dejavnosti, zato ta kriterij ni bil ocenjen, na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki pa je bil ocenjen s povprečno oceno 2.

4.22. Prihodnost ekoloških kmetij

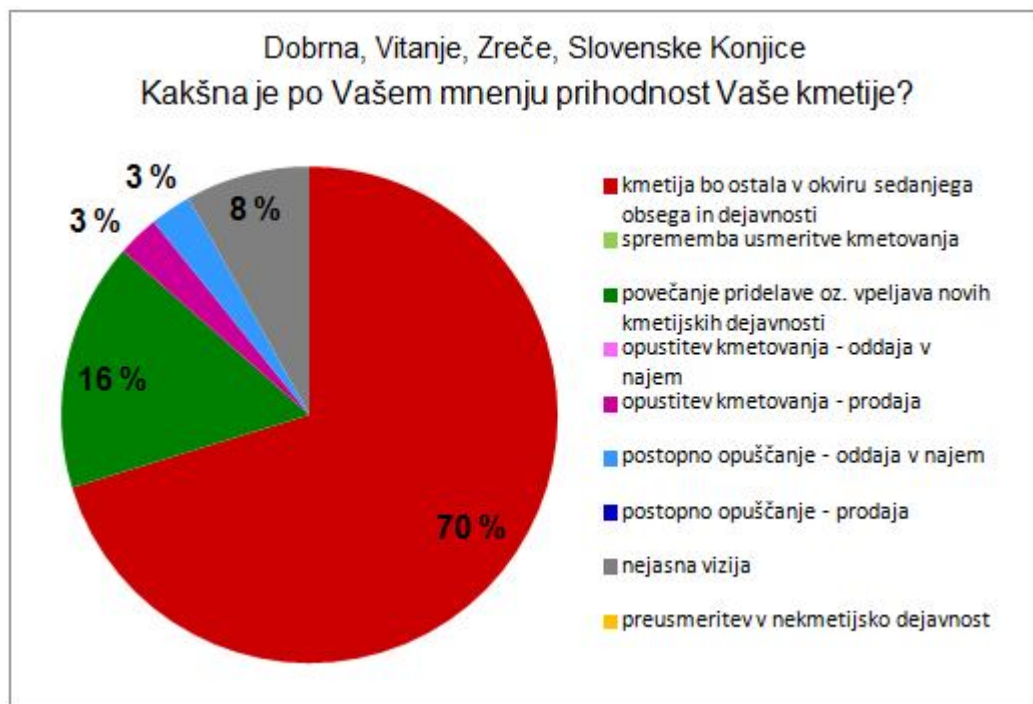
Na vprašanje, kakšno je njihovo mnenje o prihodnosti njihove kmetije, je 72 % anketiranih gospodarjev na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki odgovorilo, da bo njihova kmetija ostala v okviru sedanjega obsega in dejavnosti. Vpeljati nove kmetijske dejavnosti oz. povečati pridelavo jih namerava 25 %, 3 % anketiranih ima glede prihodnosti kmetije nejasno vizijo. Nihče izmed anketiranih gospodarjev na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki nima namena spremeniti usmeritve kmetovanja, kmetijo prodati oz. oddati v najem ali se preusmeriti v nekmetijsko dejavnost.

Graf 30: Prihodnost ekoloških kmetij na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki

Na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice je 70 % anketiranih gospodarjev odgovorilo, da bo njihova kmetija ostala v okviru sedanjega obsega in dejavnosti. Povečati pridelavo oz. vpeljati nove kmetijske dejavnosti jih namerava 16 %, 3 % nameravajo kmetovanje opustiti in kmetijo prodati, 3 % pa namerava kmetijstvo počasi opustiti in kmetijo oddati v najem. Nejasno vizijo glede prihodnosti njihove kmetije ima 8 % anketiranih. Nihče izmed anketiranih gospodarjev na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice ni odgovoril, da namerava spremeniti usmeritev kmetovanja, popolnoma opustiti kmetovanje in kmetijo oddati v najem, postopoma prenehati s kmetovanjem in kmetijo prodati ali se usmeriti v nekmetijsko dejavnost.

V primerjavi z občinami Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki ima na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice več anketiranih kmetij nejasno vizijo glede prihodnosti kmetije, več jih prav tako namerava opustiti kmetovanje. Na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki pa je več anketiranih kmetij, ki nameravajo povečati pridelavo oz. vpeljati nove kmetijske dejavnosti v primerjavi z občinami Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice.

Graf 31: Prihodnost ekoloških kmetij na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice

4.23. Družbenogeografske značilnosti

Pri tem vprašanju je bilo potrebno izpolniti tabelo, v katero je bilo potrebno navesti podatke o družinskih članih, njihovem spolu, starosti, stopnji izobrazbe ter izobrazbo (v primeru, da je kdo od članov v gospodinjstvu imel kmetijsko izobrazbo), aktivnost ter obseg dela na kmetiji za vsakega izmed članov v gospodinjstvu.

4.23.1. Število članov v gospodinjstvu

Na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki je bilo skupno na vseh anketiranih kmetijah 142 družinskih članov, v občinah Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice 174. Kmetija z najmanjšim številom družinskih članov na obeh območjih je imela 3, družina z največ družinskimi člani jih je imela 7. Povprečna ekološka kmetija v občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki ima 4,4 člane, v občinah Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice pa 4,7.

4.23.2. Spol članov v gospodinjstvu

Preglednica 7: Spol družinskih članov na kmetijah

Spol / območje	Velenje, Šoštanj, Šmartno ob Paki	Dobrna, Vitanje, Zreče, Slovenske Konjice
Moški	77	92
Ženske	65	82
Skupaj	142	174

Na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki je izmed vseh članov gospodinjstva 54,2 % moških ter 45,8 % žensk. Na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice pa je 52,9 % moških ter 47,1 % žensk. V vseh anketiranih občinah je bilo na anketiranih kmetijah v povprečju več moških kot žensk.

Preglednica 8: Spol gospodarjev kmetij

Spol	Velenje, Šoštanj, Šmartno ob Paki		Dobrna, Vitanje, Zreče, Slovenske Konjice	
	Moški	Ženske	Moški	Ženske
Število	19	13	29	8
Delež (v %)	59,4	40,6	78,4	21,6

V vseh raziskovanih občinah so gospodarji na kmetiji večinoma moški. Gospodaric je več na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki, delež le-teh je tudi bistveno večji od deleža gospodaric kmetij na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice.

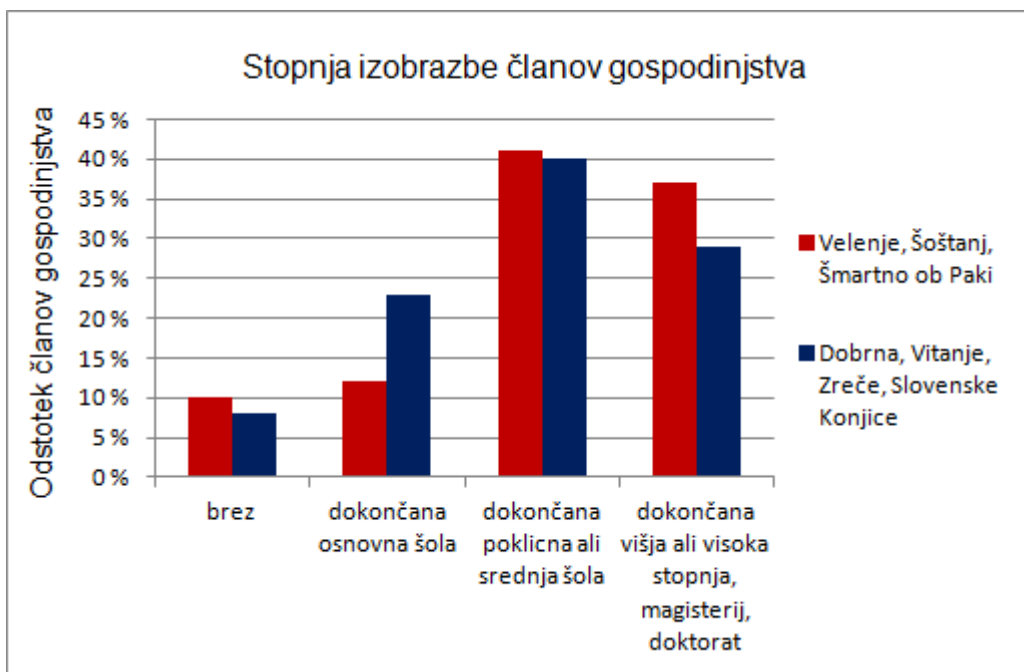
4.23.3. Starost gospodarjev

Na območju občin Velenje, Šoštanj, Šmartno ob Paki je bil najmlajši gospodar star 34 let, najstarejši 64 let, povprečje je bilo 51 let. V občinah Dobrna, Vitanje, Zreče, Slovenske Konjice je bil najmlajši gospodar star 36 let, najstarejši 64 let; povprečje je bilo 54,2 leti. V povprečju so gospodarji na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice starejši od gospodarjev na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki.

4.23.4. Stopnja izobrazbe članov v gospodinjstvu

Na območju občin Velenje, Šoštanj, Šmartno ob Paki ima 41 % članov v gospodinjstvu dokončano poklicno ali srednjo šolo, 37 % pa jih ima dokončano višjo ali visoko stopnjo, magisterij ali doktorat. Dokončano osnovno šolo ima 12 % članov gospodinjstva, 10 % jih je brez izobrazbe.

Na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče, Slovenske Konjice ima 40 % članov v gospodinjstvu dokončano poklicno ali srednjo šolo, 29 % dokončano višjo ali visoko stopnjo, magisterij oz. doktorat, 23 % jih ima dokončano srednjo šolo, 8 % jih je brez izobrazbe.

Graf 32: Stopnja izobrazbe članov gospodinjstva

V primerjavi z občinami Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice je v občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki večji delež članov gospodinjstva, ki imajo dokončano višjo ali visoko stopnjo, magisterij ali doktorat; večji je prav tako delež ljudi brez izobrazbe. Na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice je v primerjavi z občinami Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki večji delež članov gospodinjstva, ki imajo dokončano osnovno šolo.

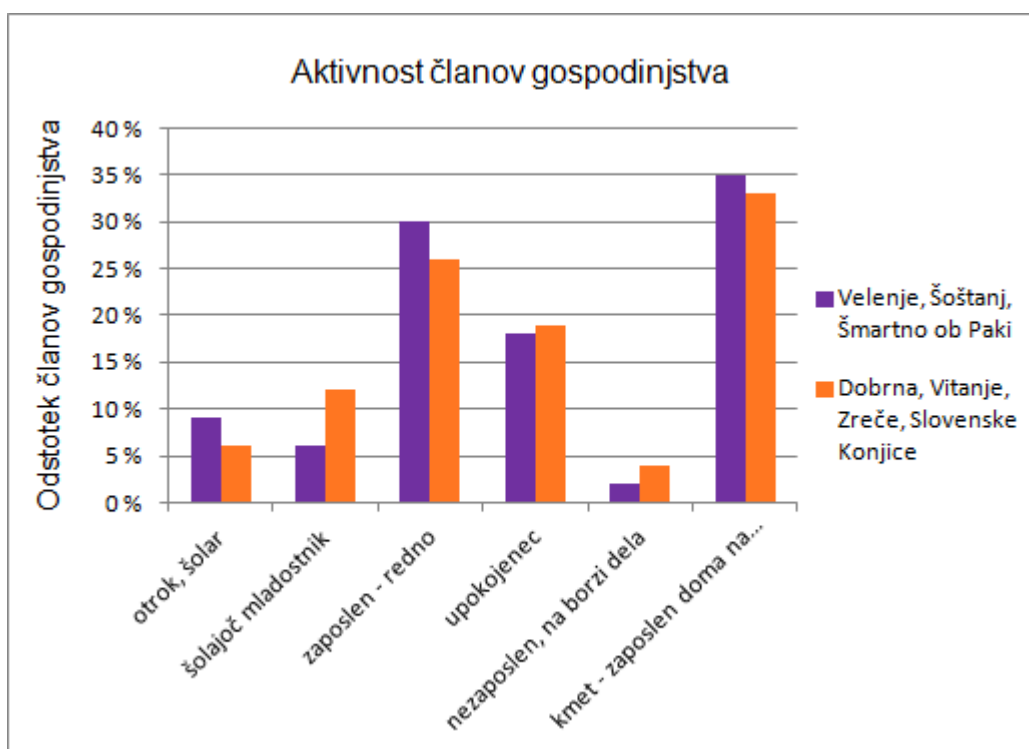
4.23.5. Analiza kmetijske izobrazbe članov

Graf 33: Kmetijska izobrazba članov gospodinjstva

Kmetijsko izobrazbo je imelo na območju občin Velenje, Šoštanj, Šmartno ob Paki 8,5 % članov gospodinjstva, na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče, Slovenske Konjice pa 5,2 %. V občinah Velenje, Šoštanj, Šmartno ob Paki je največ kmetijskih tehnikov (2,1 %) ter diplomiranih inženirjev kmetijstva (2,1 %); 1,4 % je lesarskih tehnikov, 0,7 % gozdarskih tehnikov, 0,7 % diplomiranih inženirjev ekološkega kmetijstva, 0,7 % diplomiranih inženirjev agronomije, 0,7 % kmetijsko-podjetniških tehnikov, inženirjev lesarstva ni. V občinah Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice pa je največ kmetijskih tehnikov (1,7 %), 1,2 % sta lesarska tehnika, 1,2 % inženirja lesarstva, 0,6 % gozdarskih tehnikov, 0,6 % je diplomiranih inženirjev ekološkega kmetijstva; diplomiranih inženirjev agronomije, diplomiranih inženirjev kmetijstva ter kmetijsko-podjetniških tehnikov ni.

4.23.6. Aktivnost članov gospodinjstva

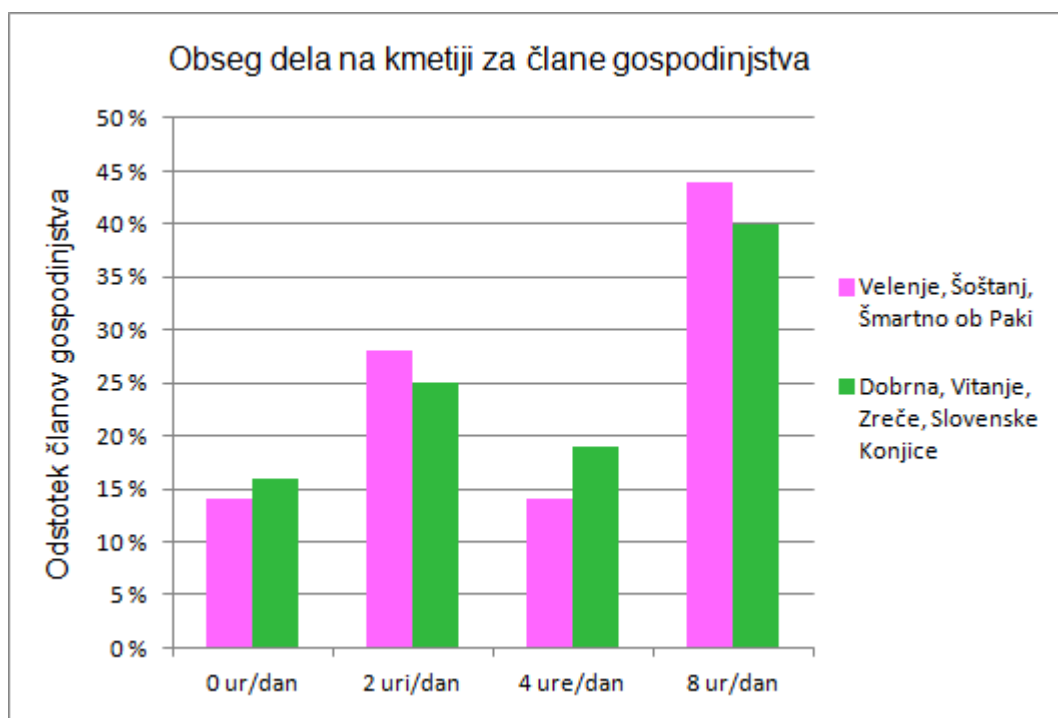
Graf 34: Aktivnost članov gospodinjstva

V občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki je največ članov gospodinjstva na anketiranih kmetijah kmetov, ki so zaposleni doma (35 %). Redno zaposlenih je 30 % članov gospodinjstva, 18 % jih je upokojenih, 9 % članov je otrok oz. šolarjev, 6 % šolajočih mladostnikov ter 2 % nezaposlenih članov, ki so na borzi dela.

Na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice je 33 % članov kmetov, ki so zaposleni doma na kmetiji. Redno jih je zaposlenih 26 %, 19 % je upokojencev, 12 % šolajočih mladostnikov, 6 % otrok oz. šolarjev ter 4 % brezposelnih, ki so na borzi dela.

V primerjavi z občinami Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice je v občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki večji delež članov, ki so redno zaposleni, več je otrok oz. šolarjev, v občinah Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice pa je več šolajočih mladostnikov in brezposelnih članov.

4.23.7. Obseg dela na kmetiji

Graf 35: Obseg dela na kmetiji za člane gospodinjstva

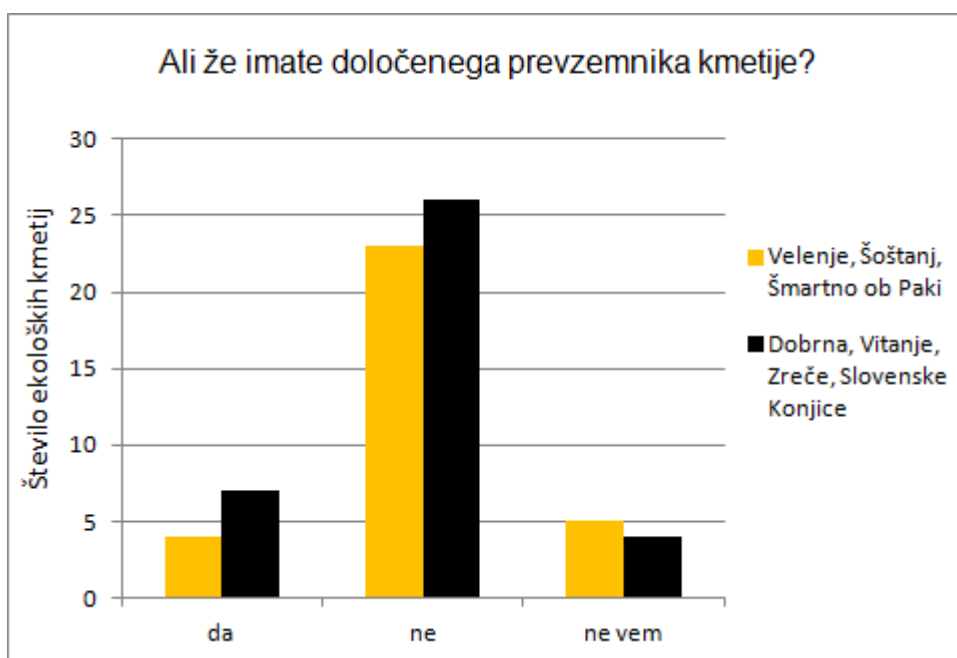
Na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki na kmetiji dela po 8 ur na dan 44 % članov gospodinjstva, 28 % jih dela po 2 uri na dan, 14 % pa 4 ure na dan. Delež članov gospodinjstva, ki na kmetiji ne delajo (sem spadajo večinoma mlajši otroci in ostareli), je na območju občin Velenje, Šoštanj, Šmartno ob Paki 14 %.

Na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice dela po 8 ur na dan 40 % članov gospodinjstva, 2 uri na dan jih dela 25 % članov, 19 % pa 4 ure na dan. Delež članov, ki na kmetiji ne dela, je na tem območju 16 %.

V primerjavi z občinami Velenje, Šoštanj, Šmartno ob Paki v občinah Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice večji delež članov gospodinjstva dela po 4 ure na dan oz. na kmetiji ne dela, na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki pa v primerjavi z občinami Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice večji delež članov dela po 2 oz. 8 ur na dan.

4.23.8. Prevzemniki

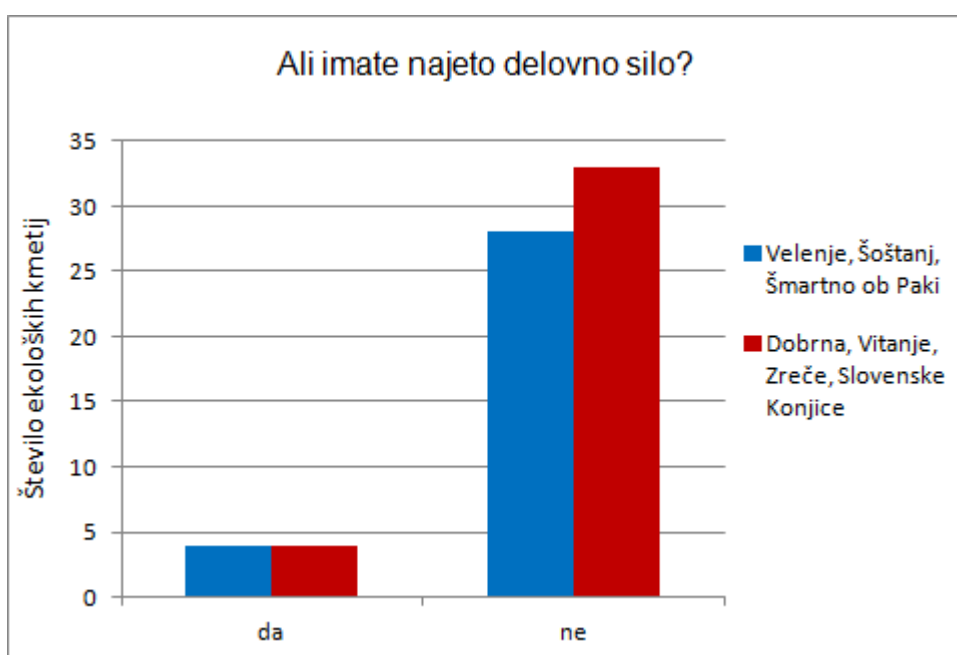
Na vprašanje glede prevzemnika kmetije je 70,3 % gospodarjev na območju občin Vitanje, Dobrna, Zreče, Slovenske Konjice in 71,9 % gospodarjev na območju občin Velenje, Šoštanj, Šmartno ob Paki odgovorilo z ne. Na območju občin Velenje, Šoštanj, Šmartno ob Paki ima 12,5 % anketiranih gospodarjev že določenega prevzemnika kmetije, 15,6 % pa ne ve, kdo bo prevzel kmetijo. Na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice ima 18,9 % gospodarjev že določenega prevzemnika, 10,8 % anketiranih pa ne ve, kdo bo prevzel kmetijo.

Graf 36: Prevzemniki na kmetijah

V primerjavi z občinami Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki je večji delež anketiranih gospodarjev na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice odgovoril, da imajo oz. nimajo določenega prevzemnika kmetije, delež anketiranih, ki ne ve, kdo bo prevzel kmetijo pa je večji na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki. Prevzemniki kmetij tistih gospodarjev, ki že imajo določenega prevzemnika kmetije, so sinovi in hčere gospodarjev.

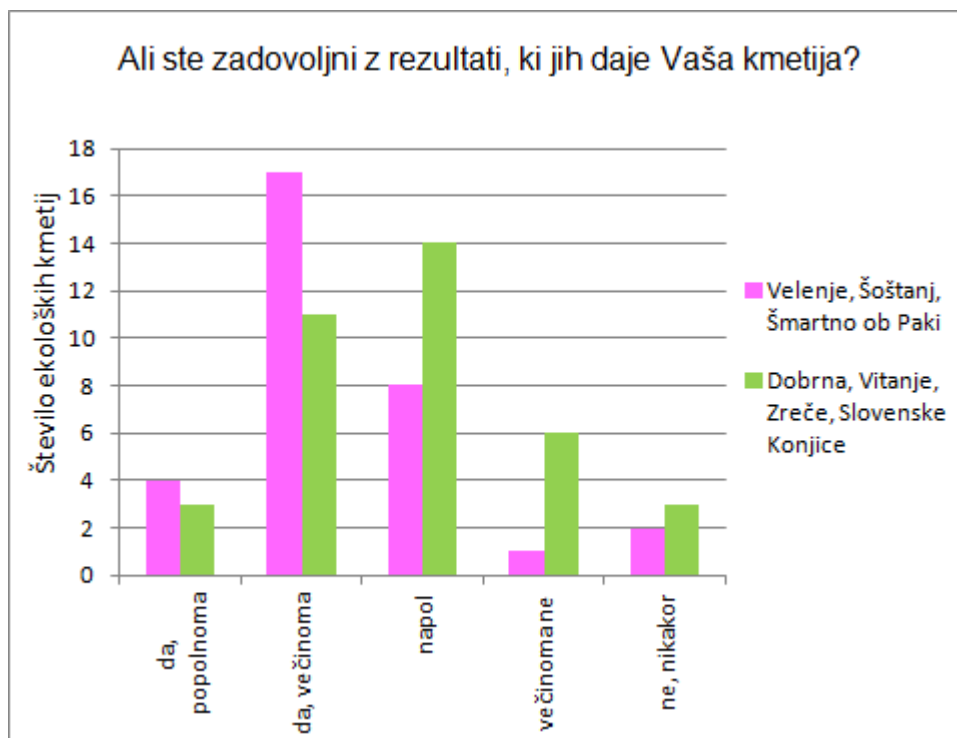
4.23.9. Najeta delovna sila na kmetiji

Graf 37: Najeta delovna sila na kmetiji

Na vprašanje, ali imajo najeto delovno silo na kmetiji, je 87,5 % anketiranih na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki in 89,2 % anketiranih na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice odgovorilo, da nimajo najete delovne sile. Delovno silo ima najetih 12,5 % kmetij v občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki ter 10,8 % kmetij na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice. V povprečju imajo kmetije na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki najete 1,5 oseb, ki delajo povprečno 127,5 dni na leto, na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice pa imajo kmetije najeti v povprečju 2 osebi, ki delata povprečno 63 dni na leto.

4.24. Zadovoljstvo z rezultati ekoloških kmetij

Graf 38: Primerjava med občinami glede zadovoljstva gospodarjev z rezultati, ki jih daje njihova kmetija

Na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki je 53,1 % kmetij odgovorilo, da so s svojimi kmetijami večinoma zadovoljni, 25 % pa jih s svojimi kmetijami ni ne zadovoljnih ne nezadovoljnih. Popolnoma zadovoljnih je 12,5 % gospodarjev kmetij, večinoma nezadovoljnih 3,1 % ter popolnoma nezadovoljnih 6,3 % gospodarjev kmetij. V občinah Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice jih 37,8 % s svojimi kmetijami ni ne zadovoljnih, ne nezadovoljnih, 29,7 % jih je večinoma zadovoljnih, 16,3 % večinoma nezadovoljnih, 8,1 % popolnoma zadovoljnih ter 8,1 % popolnoma nezadovoljnih s svojimi kmetijami.

Delež anketiranih gospodarjev v občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki, ki so s svojimi kmetijami popolnoma zadovoljni in večinoma zadovoljni, je večji od deleža anketiranih gospodarjev na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice, ki so s svojimi kmetijami večinoma oz. popolnoma zadovoljni. Na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice pa je v primerjavi z občinami Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki večji delež tistih gospodarjev, ki s svojimi kmetijami niso ne zadovoljni, ne nezadovoljni, večinoma nezadovoljni ali popolnoma nezadovoljni.

Anketirane kmetije so bile večinoma majhne kmetije, ki prodajo le manjši delež pridelkov. Gospodarji so bili s svojimi kmetijami nezadovoljni predvsem zaradi pomanjkanja delovne sile in obdelovalne zemlje ter posledično zaradi slabših možnosti za razvoj kmetije, naporenega in premalo cenjenega ter plačanega dela in pridelkov, ki jih je težko prodati zaradi neozaveščenosti kupcev; za delež pridelkov, ki jih uspešno prodajo, so premalo plačani. Poleg tega se soočajo z ogromno birokracije, bistvenega dobička od kmetije pa nimajo. Gospodarji na obeh območjih, ki so bili s svojimi kmetijami na splošno zadovoljni, so izpostavili, da so zadovoljni zato, ker si lahko kljub težkim pridelovalnim pogojem sami pridelajo kakovostno hrano, nekateri pa lahko delež pridelkov tudi uspešno prodajo.

4.25. Analiza hipotez

V tem delu diplomske naloge smo se lotili pregleda oz. analize hipotez, ki smo si jih postavili v uvodu.

Delovna hipoteza 1: predvidevam, da so ekološke kmetije na obravnavanem območju 7 občin v povprečju manjše od ekoloških kmetij na Koroškem, za katere menim, da so bolj razvite in večje.

V svojem diplomskem delu Helbl Vesna (2014) ugotavlja, da ima največ ekoloških kmetij (59 % anketiranih kmetij) na Koroškem 4-10 ha površin, 29 % anketiranih kmetij pa 11-20 ha površin. Kot smo ugotovili, ima v povprečju povprečna ekološka kmetija na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki 14,7 ha obdelovalnih površin, na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice pa 14,5 ha. Ekološke kmetije v občinah, ki so bile vključene v to raziskavo, so v povprečju približno enako velike kot tiste, ki so bile vključene v raziskavo na Koroškem leta 2014, torej ta hipoteza ne drži.

Delovna hipoteza 2: predvidevam, da se največ ekoloških kmetij na obravnavanih območjih ukvarja s poljedelstvom in živinorejo.

Na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki se izključno z živinorejo ukvarja 56 % anketiranih ekoloških kmetij, zgolj s poljedelstvom pa le 10 %. Na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice je 50 % živinorejskih kmetij, 10 % kmetij pa se ukvarja s poljedelstvom. Največ ekoloških kmetij tako na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki in tudi občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice je živinorejskih, medtem ko izključno poljedelske kmetije predstavljajo manjši delež vseh anketiranih kmetij. Ta hipoteza torej drži.

Delovna hipoteza 3: Vsaj 75 % ekoloških kmetij na obravnavanih območjih svoje izdelke prodaja na kmetiji.

Ta hipoteza ne drži, saj na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki svoje pridelke oz. izdelke prodaja 34 % anketiranih ekoloških kmetij. Na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice pridelke na svoji kmetiji prodaja le 26 % anketiranih kmetij, največ (39 %) anketiranih na tem območju pa svoje pridelke in izdelke prodaja preko zadruga.

5. POVZETEK

V diplomskem delu smo poleg teoretičnega dela, kjer smo preverili do sedaj znane podatke in dejstva s področja ekološkega kmetijstva, izvedli tudi empirični del, anketo na terenu. Na območju občin Velenje, Šmartno ob Paki, Šoštanj, Vitanje, Zreče, Dobrna ter Slovenske Konjice smo izvedli 69 anket, v katerih so sodelovale naključno izbrane ekološke kmetije. Vprašalnik je vseboval 24 vprašanj zaprtega in odprtega tipa ter kombiniranih vprašanj.

S pomočjo raziskave je bilo ugotovljeno, da so kmetije starejše na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice, v ekološko kontrolo pa so se v povprečju prej vključile in pridobile certifikat kmetije na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki. Najpogosteje navedeni razlogi za odločitev za ekološko kmetovanje so bili želja po zdravi prehrani in okolju, ekološka ozaveščenost, ohranjanje oz. nadaljevanje dela na kmetiji, nekaj pa tudi zaradi dodatnih plačil oz. subvencij. Večina anketiranih ekoloških kmetij v vseh anketiranih občinah je živinorejskih, drugi največji delež ekoloških kmetij predstavljajo kmetije z mešano pridelavo. Največjo površino zemljišč, ki so bila zaobsežena v raziskavo, so predstavljali travniki in gozdovi, najmanjšo pa vinogradi in rastlinjaki. Največje količine pridelkov na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki predstavljata zelenjava in jajca, v občinah Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice pa zelenjava in krompir. Večinski delež teh pridelkov na obeh območjih je namenjen lastni uporabi na kmetijah; največ se proda mesa, jajc ter živih živali. Živila se najpogosteje prodajajo preko zadrug in neposredno na kmetiji, na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice pa tudi na tržnicah. Večinski delež dohodka kmetije pridobijo izven kmetijskih virov dohodka, kot so službe in pokojnine; največji delež dohodka iz kmetijske dejavnosti pridobijo s prodajo pridelkov ter s subvencijami.

V vseh anketiranih občinah le manjši delež kmetov svojih pridelkov ne gnoji. Večina jih v ta namen uporablja hlevski gnoj ter gnojnico in gnojevko; v občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki se prav tako pogosteje uporablja kompost. Najbolj priljubljeni načini oz. ukrepi za zatiranje škodljivcev so kolobarjenje, agrotehnični ukrepi ter sejanje večjega števila rastlin, ki zmanjšujejo pojav škodljivcev. Večina anketiranih ekoloških kmetij na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki je gričevnatih in hribovskih, medtem, ko na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice prevladujejo hribovske ter gorsko-višinske kmetije. Kot najbolj problematične agrotehnične ovire so bile največkrat izpostavljeni pridelovalni pogoji ter pomanjkanje kmetijske zemlje; ti kriteriji so bili slabše ocenjeni na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice. Najbolje ocenjeni podporni dejavnik okolja je bil v vseh anketiranih občinah izobraževanje, najslabše pa organizirano trženje. Največ anketiranih ekoloških kmetij pridobiva pomembne informacije s področja ekološke pridelave v okviru svetovalne službe pri KGZS ter v okviru združenj ekoloških pridelovalcev. V primerjavi z občinami Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki anketirane kmetije na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice bolj pogrešajo strokovna izobraževanja s področja ekološke pridelave. Tako na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki in tudi občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice se največ anketiranih kmetij udeležuje usposabljanj in izobraževanj za ekološko pridelavo enkrat do dvakrat letno; veliko se jih udeleži enkrat letno, manj pa več kot trikrat na leto. Ker so izobraževanja oz. usposabljanja obvezna v obsegu najmanj 6 ur/leto, nihče izmed anketiranih ni označil, da se teh izobraževanj ne udeležuje. Na vprašanje, katere vrste izobraževanj bi si želeli v večjem obsegu, so anketirani najpogosteje odgovorili, da si želijo več krajših predavanj preko celega leta, enodnevnih tematskih seminarjev ali delavnice čim bližje domu, organizirane izlete po Sloveniji in tujini ter drugo. Pod drugo so anketirani največkrat navedli, da bi si želeli izobraževanj v zimskem času, ko imajo več prostega časa.

Glede stranskih učinkov uporabe pridelkov, pridelanih v okviru konvencionalne ali integrirane pridelave, je večina anketiranih v vseh anketiranih občinah odgovorila, da so stranski vplivi nevšečni in ogromni; v primerjavi z občinami Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki je na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice več anketiranih odgovorilo, da stranskih vplivov praktično ni. Kot najpomembnejši negativni vplivi so bili izpostavljeni negativni vplivi na zdravje ljudi, najmanj izpostavljeni pa vplivi na podzemno in pitno vodo. Strokovno najbolj pokrita področja so po mnenju anketirancev strokovna podpora svetovalne službe KGZS, najslabše pa pridelava in dodelava pridelkov za trg. Najbolje so anketirani ocenili kakovost svojih pridelkov in živil, najslabše je bila ocenjena dodatna ponudba in razvite dopolnilne dejavnosti. Na vprašanje, kakšna je po njihovem mnenju prihodnost njihove kmetije, je največ anketiranih odgovorilo, da bo kmetija ostala v okviru sedanjega obsega in dejavnosti oz. da bodo povečali pridelavo ali vpeljali nove kmetijske dejavnosti; malo jih je imelo nejasno vizijo; od tega je bil večji delež anketiranih z nejasno vizijo na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice. Največ družinskih članov anketiranih kmetij je imelo dokončano srednjo ali poklicno šolo ter višjo ali visoko stopnjo oz. magisterij ali doktorat. Delež članov brez izobrazbe je bil večji na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki. Kmetijsko izobrazbo je imelo na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki 12 članov gospodinjstva, na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice pa 9; od tega jih je bilo največ kmetijskih ter lesarskih tehnikov. Največji delež članov gospodinjstva je zaposlenih na kmetiji; drugi največji delež članov gospodinjstva je stalno zaposlenih drugje. Izmed vseh članov gospodinjstva jih največ dela 8 ur/na oz. 2 uri/dan. V povprečju je večina anketiranih na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki s svojimi ekološki kmetijami večinoma zadovoljnih, medtem ko so anketirani na območju občin Dobrna, Vitanje, Zreče in Slovenske Konjice s svojimi ekološkimi kmetijami večinoma napol zadovoljni.

Menim, da je pomembno, da se čim več kmetov zave pomena prodaje svojih pridelkov na kmetijah, saj se tako lahko izognejo prodaji svojih izdelkov po nizkih cenah. Pridelke bi lahko prodali za solidno ceno, ki bi bila višja od te po kateri jih prodajajo zadrugam in trgovskim verigam, hkrati pa bi bila nižja od cene v zadrugah in trgovinah, s čimer bi pridelki postali tudi bolj dostopni prebivalcem. Poleg tega je pomembno ozaveščanje kupcev v tem smislu, da ekološki pridelki ne izgledajo vedno popolni, saj niso premazani in zaščiteni z raznovrstnimi preparati, ki ohranjajo lep videz pridelka. Prav tako je potrebno spodbuditi kupce ki si ekološko pridelane hrane ne morejo privoščiti, da se odločijo in kupijo vsaj en ekološki izdelek, ko grejo v trgovino (kakšno jabolko ali hruško, jogurt,...). Ker sta ponudba in poraba tesno povezani, bo potrebno v prihodnje bodisi povečati pridelavo ekološke hrane, zaradi česar se bo povečala količina le-te in posledično znižala njena cena in bo tako postala dostopna širši javnosti, bodisi povečati porabo ekološke hrane, kar bo povzročilo potrebo po večji količini lokalno pridelane ekološke hrane.

6. SUMMARY

In this thesis, in addition to the theoretical part, where we checked the currently known facts and data from the field of organic farming, we also conducted an empirical part. We surveyed 69 randomly selected organic farms in the following municipalities: Velenje, Šoštanj, Šmartno ob Paki, Vitanje, Zreče, Dobrna and Slovenske Konjice. The questionnaire included 24 questions of closed and open type and a combination of both. In the implementation of the survey, we had problems with the skepticism and reluctance of farmers to participate in the survey.

Through the research, it was found that farms are generally older in municipalities Dobrna, Vitanje, Zreče and Slovenske Konjice, while farms in the area of municipalities Velenje, Šoštanj and Šmartno ob Paki were, on average, included in the environmental control and obtained the certificate earlier than those in the Celje region. Respondents opted for organic farming due to the continuation of work on the farm, ecological awareness and desire for a healthier diet and environment. Most of the surveyed organic farms in both areas are livestock farms; the second largest share is represented by mixed farms. The largest shares of the farming land are represented by meadows and forests; the lowest shares are represented by vineyards and greenhouses. The highest quantities of produced goods in the area of municipalities Velenje, Šoštanj and Šmartno ob Paki are represented by vegetables and eggs. Meanwhile, in the Celje region the highest quantities of produced goods are represented by vegetables and potatoes. Most of the produced goods are intended for the farms' own use; the largest share of sold goods is represented by meat, eggs and live animals, which are most commonly sold through cooperatives, directly on the farm or at the marketplaces. The majority of shares of farms income are off-farm sources of income, such as jobs and pensions; the largest share of income from agricultural activity is obtained through subsidies and selling crops.

Few of the surveyed organic farms do not use fertilizers on their crops. Most of them use barn manure, liquid manure and compost. The most popular way of pest-control measures are crop rotation, agrotechnical measures and sowing larger amount of plants that reduce pests. Most of the organic farms in the area of municipalities Velenje, Šoštanj and Šmartno ob Paki are hilly, while the area of the Celje region is dominated by hilly and mountainous farms. The growing conditions and lack of agricultural land were the most exposed as problematic agrotechnical barriers and these criteria were assessed worse in the Celje region. Top rated supportive factor for the environment in both regions was education. Meanwhile, the worst rated was organized marketing. Most of the surveyed organic farms gain important information in terms of organic food production at the counsel service in CAFS (Chamber of Agriculture and Forestry of Slovenia) and within associations of organic producers. Compared to the municipalities Velenje, Šoštanj and Šmartno ob Paki, more of the surveyed organic farms miss professional education in the field of organic production. Most of the surveyed farms in both regions take part in education and training for organic production once or twice a year; many of them attend the education and training once a year; only a small share of the surveyed farms attend such training more than three times a year. Education and training for organic production is mandatory in girth of 6 hours/year. Thus none of the surveyed farms marked, that they do not participate in training or education for organic production. To the question what kind of training they desire in a larger scale, respondents most frequently answered: a series of short courses throughout the year, one-day thematic seminars or workshops closer to home, organized trips in Slovenia and abroad, and other. Under the other, respondents most often stated that they would like more training

during winter months, when they have more free time, trainings, lasting a couple of hours and visits to farms, which are an example of good practice.

Given the side effects of the use of crops grown under conventional and integrated farming compared to organic farming, the majority of respondents in both regions responded that the side effects are displeasing and enormous. In comparison to municipalities Velenje, Šoštanj and Šmartno ob Paki, more respondents in Celje region responded that there are virtually no negative side effects. As the most important negative impact, the impact on human health was exposed. The least exposed were the effects on groundwater and drinking water. Based on the respondents' choices, expert support of the advisory services in CAFS was rated as the best covered professional area. Meanwhile, the production and completion of production for the market was rated as the worst covered professional area. The quality of their goods was assessed as the best by the surveyed farmers; the worst assessed were additional offers and supplementary activities. On the question 'What do you think is the future of your farm?' the most of the respondents responded that the farm will remain within the current scope and activities or they will increase production or introduce new agricultural activities; few of them had vague vision, of which more of such respondents were noted in Celje region. Most of the family members of the surveyed farms had completed secondary or vocational school or university, master's degree or PhD. Share of family members with no education was higher in the area of municipalities Velenje, Šoštanj and Šmartno ob Paki. Agricultural education had 12 members of the household in the region of municipalities Velenje, Šoštanj and Šmartno ob Paki and 9 members in Celje region, most of which were agricultural and woodworking technicians. The largest share of household members are employed on the farm; the second largest share of household members are permanently employed elsewhere. Most of the family members work on their farm for 8 hours/day or 2 hours/day. On average, the majority of the respondents in the area of municipalities Velenje, Šoštanj and Šmartno ob Paki are mostly satisfied with their organic farms, while the majority of respondents in Celje region are neither satisfied, neither dissatisfied with their organic farms.

I believe it is important that as many farmers as possible realize the importance of selling their crops on the farm as a way to avoid selling their products at low prices. Crops could be sold for a solid price, which is higher than the one they are selling at to cooperatives and grocery stores, but at the same time lower than the price cooperatives and grocery stores sell these products. At the same time, these products would also become more accessible to residents. In addition, it is important to raise awareness of costumers in a sense that organic products do not always look perfect as they are not coated and protected with a variety of different specimens which help maintain a good appearance of the product. It is also necessary to encourage costumers, who can not afford organically produced food, that they choose and buy at least one organic product (an apple or pear, yoghurt,...). Since the supply and consumption are closely linked, it will be necessary to either increase the production of organic food, which will increase its amount and at the same time decrease its price and thus becoming available to general public, or to increase the consumption of organic food, resulting in greater demand of locally produced organic food in the future.

7. VIRI IN LITERATURA

1. Badgley, C., et al. (2007). Organic agriculture and the global food supply. *Renewable agriculture and food systems*, 22(2), str. 86-108.
2. Bavec, M. in sodelavci. (2001). *Ekološko kmetijstvo*. Ljubljana, Kmečki glas, str. 448.
3. Carson, R. (2002). *Silent spring*. Boston: Houghton Mifflin, str. 378.
4. Conway, G., & Wilson, K. (2012). *One Billion Hungry: Can We Feed the World?*. Ithaca, N.Y., Comstock Pub. Associates, str. 439.
5. Dunlap, T. (2015). *DDT, Silent Spring, and the Rise of Environmentalism: Classic Texts*. University of Washington Press, str. 160.
6. Francis, C. (2009). *Organic Farming: The Ecological System*. Madison, American Society of Agronomy, Inc., Crop Science Society of America, Inc., Soil Science Society of America, Inc, str. 378.
7. Harwood, R. R. (1990). *A history of sustainable agriculture. Sustainable agricultural systems*, Soil and Water Conservation Society, str. 712.
8. Helbl V. (2014). *Ekološka pridelava hrane na Koroškem in možnosti za njeno povečanje*. Diplomsko delo, Velenje: Visoka šola za varstvo okolja, str. 58.
9. Krauss, J., Gallenberger, I., & Steffan-Dewenter, I. (2011). Decreased Functional Diversity and Biological Pest Control in Conventional Compared to Organic Crop Fields. *Plos ONE*, 6(5), str. 1-9.
10. Kremen, C., & Miles, A. (2012). Ecosystem services in biologically diversified versus conventional farming systems: benefits, externalities, and trade-offs. *Ecology and Society*, 17(4), str. 40.
11. Lichtfouse, E. (2009). *Organic farming, pest control and remediation of soil pollutants*. Heidelberg, Springer, str. 418.
12. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 2016. *Zakonodaja s področja ekološkega kmetijstva*. Medmrežje:
http://www.mkgp.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/veljavni_predpisi/kmetijstvo/ (26. 2. 2016)
13. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 2016. *Analiza stanja ekološkega kmetovanja*. Medmrežje:
http://www.mkgp.gov.si/si/delovna_podrocja/kmetijstvo/ekolosko_kmetovanje/analiza_stanja_ekoloskega_kmetovanja/ (20. 2. 2016)

14. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Sektor za podeželje (2015). Program razvoja podeželja Republike Slovenije 2014-2020. *Osnovne informacije o ukrepih*. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, str. 5-20.
15. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (2006). Akcijski načrt razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji do leta 2015. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo, gospodarstvo in prehrano, str. 13-56.
16. O'Shaughnessy, P. T. (2008). Parachuting cats and crushed eggs the controversy over the use of DDT to control malaria. *American Journal Of Public Health*, 98(11), str. 1940-1948.
17. Owings, L. (2013). *Sustainable Agriculture*. Minneapolis, MN: Abdo Publishing, str. 112.
18. Pimentel, D., Hepperly, P., Seidel, R., Hanson, J., & Douds, D. (2005). Environmental, Energetic, and Economic Comparisons of Organic and Conventional Farming Systems. *Bioscience*, 55(7), str. 573-582.
19. Pingali, P. L. (2012). Green Revolution: Impacts, limits, and the path ahead. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 109(31), str. 12302-12308.
20. Podmenik, D. (2012). Trendi in perspektive ekološkega kmetijstva s poudarkom na Sloveniji in Slovenski Istri. Ljubljana, založba Vega, str. 284.
21. Rahmann, G. (2011). Biodiversity and Organic farming: What do we know?. *vTI Agriculture and Forestry Research*, 3, str. 189-208.
22. Razvojna agencija Savinjske regije (2016). Kmetijstvo. Medmrežje: <http://www.rasr.si/si/regionalna-statistika/133> (18. 11. 2016).
23. Rode, J. (2012). Odločitev za ekološko kmetijstvo. *Pomen prave izbire!* Ljubljana, Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, str. 10.
24. Rode, J., Zupančič, M. s sod. (2015). Odločitev za ekološko kmetijstvo. *Pomen prave izbire!* Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, str. 5-7.
25. Rozman, Č. in sodelavci (2013). Končno poročilo projekta CRP V7-1118 2011-2013: *Ekonomika ekoloških kmetij v Sloveniji*. Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Inštitut za trajnostni razvoj, str. 10-67.
26. Slabe, A. in sodeelavci (2010). Analiza stanja in potencialov za rast ponudbe ekoloških proizvodov v luči doseganja ciljev Akcijskega načrta za razvoj ekološkega kmetijstva v Sloveniji do 2015: zaključno poročilo. Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko, str. 5-69.
27. Stele, A., Žaucer, I. (2013). O kmetijstvu doma in drugje po EU. Ljubljana, Statistični urad Republike Slovenije, str. 56.
28. Statistični urad Republike Slovenije, 2016. Kmetijska gospodarstva, splošni pregled, Slovenija, po letih. Medmrežje: http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=1556001S&ti=&path=../Database/Okolje/15_kmetijstvo_ribistvo/03_kmetijska_gospod/00_15560_sposno/&lang=2 (17. 2. 2016)

29. Statistični urad Republike Slovenije, 2016. Kmetijska gospodarstva - splošni pregled po statističnih regijah, Slovenija, 2000 in 2010. Medmrežje:
http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=15P0302S&ti=&path=../Database/Kmetijstvo_2010/01_Splosni_pregled/03_15P03_stat_regije/&lang=2 (17. 2. 2016)
30. Stročlic, R., & Sierra, L. (2007). Conventional, Mixed and Deregistered Organic Farmers: Entry Barriers and Reasons for Exiting Organic Production in California. Davis, CA, str. 35.
31. Špehar, S. (2015). Vpliv naravnih dejavnikov na pridelavo in trženje ekoloških pridelkov JV Slovenije. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, str. 12-14.
32. Tripp, R. (2005). Self-sufficient Agriculture: Labour and Knowledge in Small-Scale Farming. London, Earthscan, str. 242.
33. Turusov, V., Rakitsky, V., & Tomatis, L. (2002). Dichlorodiphenyltrichloroethane (DDT): Ubiquity, Persistence, and Risks. *Environmental Health Perspectives*, 110(2), str. 125-128.
34. Uradni list RS, št. 8/2014 z dne 3. februarja 2014 o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil, str. 667.
35. Uradni list RS, št. 45/2008 z dne 9. maja 2008 o razglasitvi Zakona o kmetijstvu, str. 4965

Priloga A: Vprašalnik: Ekološka pridelava hrane in možnosti za njeno povečanje v izbranih občinah Savinjske regije

Ime mi je Amadeja Obšteter Privošnik in sem študentka na Visoki šoli za varstvo okolja v Velenju. V študijskem letu 2015/2016 pripravljam diplomsko nalogo z naslovom »**Ekološka pridelava hrane in možnosti za njeno povečanje v izbranih občinah Savinjske doline**«, pri čemer potrebujem Vašo pomoč. Lepo Vas prosim, **da izpolnite ta anonimni vprašalnik**, katerega podatki bodo namenjeni izključno izdelavi diplomske naloge. Za sodelovanje se Vam že vnaprej najlepše zahvaljujem!

1. Koliko časa vaša kmetija že deluje, imate tradicijo kmetovanja?
  - a) Od leta _____ obstaja kmetija
  - b) Od leta _____ kmetujem
  - c) Od leta _____ v kontroli EKO
  - d) Od leta _____ certifikat EKO
2. Kakšni so Vaši razlogi, da ste se odločili za ekološko kmetovanje? (označite do tri)
  - a) želja po zdravi prehrani in okolju
  - b) ekološka ozaveščenost
  - c) slabši pridelovalni pogoji
  - d) večja možnost trženja ekoloških pridelkov
  - e) ohranitev oz. nadaljevanje dela na kmetiji
  - f) dodatna (eko) plačila - subvencije
  - g) večji dohodek
  - h) drugo
3. Označite GLAVNO pridelovalno usmeritev? Anketiranec lahko doda podrobnejšo specializacijo znotraj usmeritve.
  - a) Živinoreja _____
  - b) Poljedelstvo _____
  - c) Trajni nasadi: 1 sadovnjaki   2 vinogradi
  - d) Zelenjava _____
  - e) Mešana

4. Obseg in struktura lastnih in najetih kmetijskih zemljišč?

	Kmetijska zemljišča	Skupaj obdelujete (ha)	Lastno (ha)	Imamo v najemu (ha)
1	Njive (z vrtom)			
2	Travnik			
3	Sadovnjak			
4	Vinograd			
5	Gozd			
6	Rastlinjak (ločeno, če je)			

5. Ocena količine pridelkov na kmetiji. V komentar se dopiše npr. hektarski pridelek, izjemni letni dogodki, ki so vplivali na količino pridelka (suša, poplave, pozebe, toča...) idr.

	Pridelek	Ni pridelka	Količina (kg, t)	Komentar
1	Žita			

2	Zelenjava			
3	Krompir			
4	Sadje			
5	Mleko			
6	Meso			
7	Jajca			
8	Žive živali			
9	Drugo (med, zelišča)			

6. Prosimo, ocenite, kolikšen delež pridelkov PRODATE (vključno v obliki predelave). Če katerega od ekoloških pridelkov prodajate kot konvencionalnega, prosim določite delež takšne prodaje.

	Vrsta pridelkov	PRODAJA pridelkov					Označi prodano kot konvencionalno
		0 (ni prodaje)	do 25 %	25-50 %	50-75 %	nad 75 %	
1	Žita						
2	Zelenjava						
3	Krompir						
4	Sadje						
5	Mleko						
6	Meso						
7	Jajca						
8	Žive živali (za prodajo)						
9	Drugo (med, zelišča)						

7. Označite najbolj pogosto uporabljane prodajne poti.

Prodajna pot	pridelek	lokacija.	Komentar
1	Neposredna prodaja na kmetiji (vključno za		
2	Neposredna prodaja na (eko)tržnici		
3	Zadruga, kooperativa ipd.		
4	Gostinski obrati, hoteli ipd.		
5	Specializirane trgovine, mali trgovci, mesarii...		
6	Trgovska veriga (Mercator, Spar, Tuš...)		
7	Šole, vrtci, drugi javni naročniki		
8	* Drugo (prosim, opišite):		

* npr. partnersko kmetijstvo (ni posrednika), zeleni zabojček (posrednik)...

8. Kolikšen dohodek vašemu gospodinjstvu prinaša KMETIJSKA dejavnost (vključno s subvencijam) in DRUGE dejavnosti?

Struktura dohodkov v gospodinjstvu	vir kmetijstvo (%)	vir izven kmetijstva (%)
	Vir dohodka iz kmetijske dejavnosti – v odstotkih	
		%
1	Prodaja pridelkov	
2	Prodaja predelanih živil	
3	Kmetijska plačila (subvencije)	
4	Dopolnilna dejavnost (katera):	
8	Drugo (naštejte, kaj):	

9. S čim vse gnojite vaše ekološke pridelke? (možnih več odgovorov)

- a. hlevski gnoj
- b. gnojnica, gnojevka
- c. lesni pepel
- d. kompost
- e. žagovina

- f. organska gnojila
- g. ne gnojim
- h. drugo _____

10. Na kakšen način oz. s katerimi ukrepi zatirate škodljivce in plevel? (možnih več odgovorov)

- a. s sredstvi, ki so dovoljena za zatiranje
- b. večletno kolobarjenje
- c. mehanično varstvo (različne vabe in pasti)
- d. s sajenjem večjega števila drugih vrst rastlin, ki zmanjšujejo pojavljanje škodljivcev
- e. agrotehnični ukrepi (okopavanje, rahljanje)
- f. drugo _____

11. Kam se glede lege uvršča vaša ekološka kmetija:

- a) ravninska kmetija
- b) gričevnata kmetija
- c) hribovska kmetija
- d) gorsko-višinska kmetija

12. Ocenite razmere na vaši kmetiji - agrotehnične ovire (z rangiranjem) glede: (od 1 - imam velike težave do 5 - nimam težav)

a. Pomanjkanje kmetijske zemlje	1	2	3	4	5	
b. Pridelovalni pogoji		1	2	3	4	5
c. Delovna sila	1	2	3	4	5	
d. Drugo: _____		1	2	3	4	5

13. Podporni dejavniki okolja: ocenite razmere (z rangiranjem 1 – najslabše, 5 - najboljše) glede:

a) Kmetijsko svetovanje za ekološko pridelavo	1	2	3	4	5
b) Svetovanje za investicije in razvoj kmetije	1	2	3	4	5
c) Organizirano trženje	1	2	3	4	5
d) Izobraževanje	1	2	3	4	5

14. Kje pridobivate pomembne informacije in znanje s področja ekološke pridelave?

- a) nikjer, ker dovolj dobro obvladate to dejavnost na podlagi dostopne literature ter informacij v medijih
- b) v okviru uradne svetovalne službe pri KGZS
- c) v okviru združenj ekoloških pridelovalcev
- d) na fakulteti: _____
- e) v specializirani trgovini: _____
- f) drugo: _____

15. Ali pogrešate strokovna izobraževanja s področja ekološke pridelave?

- a) da
- b) ne, ker dovolj dobro obvladate to dejavnost na podlagi dostopne literature ter informacij v medijih

16. Kako pogosto se udeležujete izobraževanj in usposabljanj za ekološko pridelavo?

- a) nikoli
- b) zelo redko (največ enkrat letno)
- c) občasno (enkrat do dvakrat na leto)
- d) pogosto (najmanj trikrat letno)

17. Kakšne vrste izobraževanj bi si želeli v večjem obsegu (možnih več odgovorov)?

- a) več krajših predavanj preko celega leta
- b) enodnevne tematske seminarje ali delavnice čim bliže domu

- c) eno do dvodnevni seminarji z različnimi vsebinami s tega področja
- d) organizirani enodnevni strokovni izleti po Sloveniji
- e) organizirani enodnevni ali dvodnevni strokovni izleti po tujini
- f) obiski specialistov na kmetiji
- g) drugo: _____

18. Kakšno je Vaše mnenje glede stranskih vplivov uporabe pridelkov, pridelanih v okviru konvencionalne ali integrirane pridelave v primerjavi z ekološko pridelavo?

- a) stranski vplivi so nevšečni in ogromni
- b) ob ustrezni strokovni uporabi so zanemarljivo majhni
- c) stranskih vplivov praktično ni

19. Kateri stranski učinki so po Vašem mnenju najpomembnejši (z rangiranjem) glede: (od 1 – učinki zanemarljivi do 5 – zelo pomembni negativni učinki)

a) negativni vplivi na zdravje ljudi	1	2	3	4	5
b) negativni vplivi na rastline in živali	1	2	3	4	5
c) negativni vplivi na podzemno in pitno vodo	1	2	3	4	5
d) drugo: _____					

20. Katera strokovna področja so po Vašem mnenju strokovno najslabše pokrita (z rangiranjem) glede: (od 1 – zelo slabo pokrita do 5 – dovolj podpore, podatkov in informacij)?

a) tehnologija pridelave	1	2	3	4	5
b) varstvo pred škodljivimi org. in povzročitelji bolezni	1	2	3	4	5
c) varstvo pred pleveli	1	2	3	4	5
d) predelava in dodelava pridelkov za trg	1	2	3	4	5
e) trženje	1	2	3	4	5
f) strokovna podpora svetovalne službe KGZS - splošno	1	2	3	4	5

21. Katere so prednosti oziroma slabosti – ovire vaše kmetije. Označite tisto, kar zares izstopa v dobrem ali slabem! Rangiranje (od 1 – slabo do 5 - odlično).

a) Možnosti za trženje	1	2	3	4	5
b) Raznolikost – pestrost ponudbe	1	2	3	4	5
c) Kakovost pridelkov oz. živil	1	2	3	4	5
d) Prepoznavnost med strankami	1	2	3	4	5
e) Dodatna ponudba – npr. ogledi, ...	1	2	3	4	5
f) Razvite dopolnilne dejavnosti	1	2	3	4	5

22. Kakšna je po vašem mnenju prihodnost vaše kmetije?

1. Kmetija bo ostala v okviru sedanjega obsega in dejavnosti	2. Odpirajo se nove možnosti		3. Kmetija nima prave prihodnosti	
	1	Sprememba usmeritve kmetovanja	1	Opustitev kmetovanja a) oddaja v najem b) prodaja
2	Povečanje pridelave oz. vpeljava novih kmetijskih dejavnosti	2	Postopno opuščanje: a) oddaja v najem b) prodaja	
		3	Nejasna vizija	
		4	Preusmeritev v nekmetijsko dejavnost	

23. Družbenogeografske značilnosti vseh članov gospodinjstva: (poimenuj člane v odnosu do gospodarja)

	starost	spol	Izobrazba (1)	kmetijska izobrazba (2)	Aktivnost (3)	obseg dela na kmetiji (1 = polno; 1/2, 1/4) (4)
Člani gospodinjstva, AKTIVNI NA KMETIJI						
1 – gospodar						

2						
3						
4						
5						
6						
7						

1. izobrazba člana: pišemo samo za člane gospodinjstva, ki so starejši od 15 let. 1 – dokončana OŠ, 2 – dokončana poklicna ali srednja šola, 3 – dokončana višja ali visoka stopnja, mag., dr.

2. Kmetijska izobrazba: opišemo, kjer je relevantno, sicer napišemo »ne«.

3. Aktivnost člana gospodinjstva; opis trenutne aktivnosti člana; 0 – otrok. šolar – OŠ, 1 – šolajoč mladostnik (sr. šola, fakulteta), 2 - zaposlen – redno, 3 – upokojenec, 4 – nezaposlen, na borzi dela, 5 - kmet – zaposlen doma na kmetiji.

4. obseg dela na kmetiji: 1 = 8 ur/dan, $\frac{1}{2}$ = 4 ure/dan, $\frac{1}{4}$ = 2 uri/dan.

Prezemnik, označi kdo od članov	da	ne	ne ve
Najeta delovna sila na kmetiji, obseg dela na kmetiji (št. dni na leto)	da št. dni na leto:		ne

* označi potencialnega prevzemnika

Če je **najeta delovna sila**, določite obseg: _____ dni na leto (za vse osebe)..

24. Ali ste zadovoljni z rezultati, ki jih daje vaša kmetija?

DA, popolnoma	DA, večinoma	Napol	Večinoma NE	NE, nikakor
---------------	--------------	-------	-------------	-------------

Zakaj (opisno):

_____

_____

Opombe anketarja:

_____

_____

Naslov anketiranca: _____

Št. Ankete: _____

Datum: _____